

Régen, nagyon régen (Az első száz évben)

T. Igor Csaba könyve

Első rész

Brezalauspurc¹

A franckeráj katonái

– Emberek! Kerecse! Desznyó! Bokony! Hol vagytok!

Majd amikor egy kis idő eltelt, újakezdte.

– Embereeeeek! Desznyó!!!

Nagydarab, kövér ember volt a kiabáló, a ház tornácán állt és nézett mindenfelé. A ház jó vastag gerendákból volt mesterséggel összerakva. Cölöpökön állt, láttatva egyrészt azt, hogy gazdag ember a gazdája, másrészt meg azt is, hogy a területet néha el szokta árasztani a víz. Ám most augusztus volt, víz csak valahol a messze távolban csillogott. Ott, ahol folyt a folyó. Majdnem közvetlenül a ház mellett, egy gerendához kikötve egy lovacska is lógatta a fejét. Jobb híján – legelészett. Harapdálta a megmaradt gyér fűvet.

A hívott emberek csak nem jöttek. Csak egy idő múlva lett láthatóvá egy legényke. Nem sietett

¹ Pozsony honfoglalás kori neve.

túlságosan, de nem is volt lassú.

– Hol voltál, lustaság? Hát nem megmondtam, hogy ugorjatok, ha hívlak? És ha éppen ölnének? Hol vannak a többiek?

A legényke tisztelettel felelt:

– Bocsáss meg Ibrahim gazda, de jöttem ahogy lehetett. Szétszéledt a sok állat, azt hajtottuk össze. A marhákat.

– A marhákat? Aha! S a másik kettő?

– Ők most is ott vannak. Dolgoznak.

– Desznyó is?

– Ő is! Ő a leginkább!

Az előbbi párbeszédéből annyi minden esetre világossá lett, hogy a ház gazdája muszlim, vagyis ahogy akkoriban nevezték, izmaelita. Vagy „szerecsen”.

– Figyelj ide fiam! Imádkozni akarok! Most van az ideje. Hát, ha valamit látsz a közelben, véd az eszedbe, s amikor végeztem, elmondod! Jó?

– Igenis! Úgy lesz!

Ezzel a kövér ember leakasztott a házfalról egy kicsi szőnyeget, nehezen négykézlábra ereszkedett, majd térdre, és elkezdte az imádkozást a saját vallása szerint.

Kerecse a továbbiakra nem volt kíváncsi. Sokszor látta már, minden nap ötször. Hát inkább kifelé fordult, mintha valóban örködné. Persze, nem volt arra szükség. Békés volt a birtok. A környék is. De ha már egyszer elszegődött ahhoz az emberhez testörnek, hát végezze a dolgát.

Mire Ibrahim elvégezte a délutáni imádkozását, elősompolygott a másik két fiatal is. Desznyó magas, vékony legény volt, Bokony ezzel szemben széles és kövérkés. Talán nem annyira mint a gazdájuk, de eléggé. Kerecse többször is gondolkozott már azon, hogy miért adtak a társának olyan nevet, mikor semmiben sem hasonlított a háziállathoz. Aztán elintézte magában a dolgot azzal, hogy alighanem a Rosszat akarták ilyen módon távol tartani az újszülöttől. És Bokony? No, ő alighanem valami olyan népből való, ahol ilyen neveket szoktak adni. Bolgár, vagy hun, vagy besenyő. Talán.

Ibrahim kikérdezte a másik kettőt is. Főképpen arra volt kíváncsi, hogy mind megvannak-e a szürkék.

– Azt hiszem. Én nem számoltam. Nem is tudnék annyit számolni. De látásra megvannak.

– Na! Jól van. Mehetek! Te nem – intett Kerecse felé – veled még beszédem van! Gyere be a házba!

Bementek hát.

– No fiam! Két dolgot is akarok mondani neked. Az egyik, hogy estefelé egy ember kell ideérjen. Úgy hívják, Nemvaló. Érted? Nemvaló. Ő is eszékely. Mint te. Csak ő már idősebb. Valami dologban jár, s ígérte, hogy bejön. Hát majd legyél ott amikor beszélünk, mert neked is tudnod kell! Biztonság dologban jár.

– Itt leszek – ígérte a legényke. Volt összesen valami tizenhét éves forma, de jó izmos, erős. El lehetett képzelni róla, hogy testörnek szegődött. Ám amellet, mint láttuk, egyéb munkákra is felhasználta őt Ibrahim – majd igyekszem figyelni. Mehetek?

– Még van! Kettőt mondtam!

– Figyelek!

– Nahát! A lányomról van szó.

– Szemdről?

– Igen. Mostanában túlságosan sokszor látlak a közelében. Békén hagyj!

– Panaszkodott? – rebtent meg a szeme a fiúnak.

– Nem! Annál ő sokkal szelídebb. De én láttam. S nem szerettem azt, amit láttam!

A fiatalember kiegyenesedett. A szeme is kicsire húzódt, s valóban hasonlított ekkor a madárhoz. Amelyről elnevezték.

– Uram! Kerecse nembéli Kerecse vagyok! Szabad eszékely ember, nem valami szolga! Ne tévesszen

meg téged az, hogy ide szegődtem! Szemd nagyon szép és én szeretem! És ő is engem! És ha már így vagyunk, meg is kérlek tisztelettel, hogy add őt hozzám! Feleségül.

A gazdag ember a fejét ingatta.

– Nem! Jó fiú vagy, de nem lehet! Szemdnnek már megvan a jövődöbelije. Megegyeztem. Ne zaklasd hát, mert csak kínozni fogod! Szemd azt teszi, amit a mi törvényünk parancsol! Értetted?

A fiú elszontyolodott.

– Hát semmiképp nem lehetséges? És ő tud róla?

– Semmiképp! És tud. Csak, ha valami nagy dolog, ha nagyon nagy dolog történik, de még akkor is csak halovány reményed lehet! Érted?

– Értem. De! Uram! Én TUDOM, hogy az a nagy dolog meg fog történni. Csak hogy azt is tudom, hogy ... de nem! Ezt, illet, jobb, ha nem ejtek ki a számon. Hogy nehogy beteljesedjen! Mert a kimondott szónak teremő ereje van!

– Netene! – a gazda meghökkent – tán csak nem jós lettél?! Na, most minden esetre, mehetsz! Aztán amikor jön az az ember, itt legyél!

Amíg bandukolt a fiatalember, hogy cimboráival találkozzon, természetesen Szemd járt az eszében. A kislány abban az időben tizenöt éves volt, viruló szépség, nevéhez illően ígő szemekkel rendelkezve. Egyáltalán nem ment csodaszámba, hogy Kerecse barátunk, ha a közelében volt, meg sem látott más nőnemű személyt. Pedig valójában elég sok volt olyan is. Elég nagy volt az Ibrahim birtok. A gazda eleinte főleg pénzügyekkel foglalkozott a környékbeli egyéb urak kiszolgálására de, hogy valaki felhívta a figyelmét a hely adottságaira, elkezdett, eleinte csak kicsiben, amúgy mellékesen, minden egyébbel is foglalkozni. Fiatal korában fegyverviselő is volt, de aztán meghízott, a gyorsasága is nagyrészt odalett, hát más megélhetés után kellett néznie. Főleg, hogy két feleségét is el kellett tartania. Gyereke ugyan, az előbb emlegetett Szemd kivételével, valami nem ismert okból nem volt, bár szerette volna, hogy legyen. Hát annak az egynek igyekezett a lehetőség szerint minden lehetséges kényelmet biztosítani. A két feleség közül az egyik korban nagyjából ott tartott mint ő maga is, a másik fiatal volt. Gazdag ember létére, egy gyéren lakott országban, megtehetette volna azt is, hogy a két feleség közül az egyiket csak ágyasként tartsa, de aránylag tisztességes lévén, inkább feleségnek minősítette. Joga volt hozzá a próféta (áldott legyen a neve!) hite szerint.

Hát ez, a gazdának a fiatalabbik felesége lehetett volna az, akihez Kerecse titokban akár közeledhetett is volna. Hisz jól látta ő azokat a szemvillanásokat az asszony részéről, amelyek jelezték az ígétet. De ezt nem akarta. A gazda nem volt rossz ember, ő maga pedig keresztény volt. Annak vallotta magát. Ámbár, egy későbbi kor keresztény embere alighanem sikított volna, ha ezt meghallja. Vagy röhögött volna, vérmérséklet szerint. Ő azonban tartotta magát ahhoz, amit egy vándorló pap mondott neki régebben Mani, a mártír püspök tanításából, amikor keresztvizet csorgatott rá. Ugyan, abban a vallásban inkább a megmerítkezés volt szokásban, de akkor még nem állt Ibrahim mester szolgálatában, s a nagy folyót is csak hírből ismerte. Az a nyamvadt erecske pedig, ami azon a tájon akkor rendelkezésre állt, nem volt alkalmas a regula szerinti keresztelésre. De az a pap azt mondta, hogy az is megteszi, és hogy ő, vagyis Kerecse attól fogva kereszténynek számít. Hát úgy viselkedjen! Ő pedig igyekezett. Igaz, a pap azt is mondta, hogy keresse a békét, s legyen mindig meggondolt, szívélyes az embertársaihoz, de ő, hosszas töprengés után ezt elvetette. Katonaember nem teheti. Majd, ha idősebb lesz, megállapodik, mint Ibrahim mester (akkor még nem ismerte, csak később gondolta ezt), no majd akkor teljesíti a kereszténységnek ezt a feltételét is!

Hiába nézett azonban szerteszt, a cimborái nem voltak láthatók. Már éppen kiáltani akart értük, amikor a lódobogást meghallotta. De akkor már látszott is a lovas. Börpáncélos könnyűlovas volt, s amikor odaért, le is szállt a lováról.

– Egészséget e ház lakóinak! – köszönt tisztességgel.

– Neked is uram! Te volnál az, akit várunk?

– Követnek – mondta válasz helyett az érkező.

– Kik?

– Hárman! Nem tudom.

Akkor már nem lehetett nem kiáltani a cimboráknak.

– Desznyó! Bokony! Gyertek azonnal!

Hogy a barátjuk hívta őket, s nem a gazda, jöttek azonnal. De kellett is, mert a lovasok is feltűntek közben. Vasas nehézlovasok voltak, s nagyon fenyegetően közeledtek. Gyorsan el is kezdődött a csihi-puhi. A három ifjú gyalogosan volt, Kerecse sem ért rá felülni, egyedül az érkezett volt lovon, így hát egyelőre a támadók voltak előnyben. De a zajra a gazda is előjött, szintén karddal a kezében, s akkor már fordultak az erőviszonyok. A támadókat gyorsan lerángatták a nyeregből, kettő sebet is kapott. A harmadikat gondolták kikérdezni. De az meg valami ismeretlen nyelven karattyolt. Amit csak az újonnan jött lovag értett meg.

– A franckeráj katonája, azt mondja. Meg azt, hogy ez a föld az övék, s úgyis visszaveszik. Meg, hogy ők csak felderítők voltak, de a sereg jön utánuk. Hol? Valahol.

Ibrahim szívtá a fogát.

– Pedig milyen jól megszoktam már itt az életet! Hát menni kell?

– Hol beszélhetnénk nyugodtan? – válaszolt kérdésre kérdéssel az érkezett.

– Akárhol. Itt biztonságos! De talán menjünk be a házba!

– Menjünk! Ámde előbb – körülnézett, s látva, hogy csupa férfiak veszik körül, folytatta – mennék a ház mögé. Két napja alig szálltam le. Hol lehet?

A gazda elvigyorodott.

– Nézz uram jobbra! Ott az a néhány fa olyan sűrűn állva. Az erdőből hagytam meg épp erre a célra. Lapilevél meg van ott elég, szóval ... odabent várunk! Ti is gyertek – intett a három ifjú felé – mert ez nem gyerekjáték, ami következik!

Valóban nem tűnt annak. A visszaérkezett lovasember aztán bemutatkozott, hogy ő Nemvaló nembéli Nemvaló, és éppen embereket keres, akik vele mennének. Ifjakat főképpen, akik jól forgatják a fegyvert. Mert, hogy ő egy lovas népségnek a szegődött katonája, olyan népségnek, akik magyaroknak nevezik magukat. Ezt valahogy furcsán mondta úgy, hogy „madzsgar”. De azért lehetett érteni.

A magyarokról Ibrahim is hallott. Még meg is ismert néhányat közülük régebbi jártában-keltében. Jó harcosok, többször jártak már arrafelé, s valóban a frankok (ő is franckerájnak mondta) országát sarcolták. Néha ők jöttek jól ki, néha a frankok. Olyankor sokszor ápolásra is sor került.

– Hát itt vannak!

– Itt. Sokan. Ott táboroznak a két folyó közén. És azt mondják, hogy ők igazából visszajöttek ide, mert hogy ők Attila népének utódai. Aki már régen, egyszer volt itt. És mivel mi is Attila népének tartjuk magunkat, hát rokonaink. Ezért szegődtem hozzájuk. Mert én is eszékely lennék.

– Én is – kottyant közbe Kerecse.

– No lám! S ti ketten?

– Én igen – mondta Desznyó – Bokony? Nem tudom. Árva gyerek volt. Errefelé sok az árva. A franckeráj katonái sokszor jönnek, s leölnek akit tudnak. Mi elszegődtünk szolgának, de Kerecse nem akart. Ő szabad ember. Pedig ő is árva. Csak úgy segíti Ibrahim urat.

– No uram, a nevedből most már tudom, hogy te izmaelita vagy. Meg a szőnyegedből is, aki odakinn függ. Hát akkor ki jönne velem? Kerecse?

A fiatal testőr tisztelettudóan nézett az úrra.

– Mennél? S Szemd?

– De hisz éppen most mondtad uram, hogy nem adod nekem!

– De azt is mondtam, hogy történhet valami!

– Na, történt is! Jönnek a franckeráj emberei. Nektek is tán jobb lenne, ha jönnétek! A madzsgarokhoz.

A gazda keserveset sóhajtott.

– De hiszen mennék én! De tudod, milyen nehéz? A sok marha, a szolgák, a feleségeim! S Szemd!

Az idegen lovas szólt közbe.

– Volna egy javaslatom. Ha meghallgattok. Elmennénk mi most, csak ketten. A magyarokhoz. S mondanám a kisebbik vezérnek, Kurszán a neve, hogy adjon embereket, sokat! Jó barátom, megteszi. Akkor visszajövünk, s mind eljöhetnek. Addig pedig felkészülhettek az útra.

Ibrahim látta, hogy nincs más választása. Illetve van, választhatja a frankokat, s velük a biztos halált. Hát meghajlott az érvek előtt.

– A francokkal mi legyen?

– Kettő meghalt belőle. A harmadikat tán jó, ha visszük. A fegyvere igen jó, s talán mellénk is állhat.

Közben este lett, sötét, a gazda kiment a teraszra imádkozni, aztán pedig vacsorához ültek. A nők, iszlám szokás szerint, nem voltak velük. Itt ugyan nem volt szigorú elkülönítés, nem is lehetett volna, de együtt enni? Ez a gazda szemében barbárságnak számított volna.

Hat nap telt el addig, amíg a fiatal vitéz visszaérkezett. A változást már messziről meglátta. Szomorú változás volt. Eltelt hat nap. Csupán hat nap, és micsoda változás! Az a magyar vezér, Kurszán, vagy Kuszán volt a neve, nagyon győzködte, hogy minél több embert hozzon magával, amikor visszajön. Közben marasztalta is:

– Ne siess annyira! Ibrahim megvár! Nincs olyan nagyon közel az a franckeráj!

Na hát most itt van. Mégis csak közel volt. Kerecse ordítani szeretett volna.

A ház – nincs. Égett, szétvert fahasábok összevissza rendetlensége egymáson. Hol vagy Ibrahim? Élsz még? És ... Szemd! Azzal a szép, hamiskás fekete bogárszemével. És a haja! A hosszú haja, amit úgy szeretett simogatni. Mi lehet vele? Kerecse remélte, hogy nem él már. Alig látott valamit a könnyeitől, s szinte lélegezni is alig tudott. Csak szagatatottan. Ahogy a fel-feltörő zokogás rázta.

„Hol vagy Desznyó? Bokony!”

Rájött, hogy mennyire szerette a cimboráit. A haragtól ökölbe szorult a keze és nem is tudta, hogy kire is haragszik igazán. Ibrahimra? Hogy nem jött vele akkor mindjárt? Kurszánra, amiért marasztalta? De akkor most ő is holtan heverne valahol, vagy fogolyként vánszorogna a franckeráj katonáinak ostorcsapásai alatt. Rájött, hogy leginkább saját magára haragszik, de még jobban a franckerájra. És akkor leült az üszkös ház romja elé és szörnyű átkot mondott a frankok egész nemzetségére. Az átok úgy végződött, hogy úgyis eljut majd oda és személyesen vájja ki a szemét annak a kerájnak! Ordítva mondta az átkot, aztán csak ült.

De talán azt az átkot nem hiába mondta olyan hangosan, mert íme, talán meghallotta valaki. Halk nyöszörgést hallott valahonnan jobbról. Ahogy ült a néhai házzal szemben. Alig lehetett hallani, de tán jobbról jött, abból a facsoportból, amit illemhelynek hagyott meg a jó Ibrahim.

Elindult hát arrafele.

A facsoport túlsó végénél állt, emberemlékezet óta állt egy óriási hársfa. És a fában egy ugyancsak óriási odú. Nem járt arra senki sem az állandóan terjengő szag miatt. Most hát mégis valaki ott van. Arra vitte az életösztön. Nő lehet, olyan a hangja, bár rekedt. Szegény biztos éhes, meg szomjas is, attól rekedt. És nem is aludt, már mióta? Nem mert.

„Jaj, ha Szemd!”

Nem ő volt, hanem Ibrahimnak a fiatalabbik felesége. De még látni se lehetett, még ha egészen az odúhoz ment is, mert felkapaszkodott abban a fában olyan magasra, amilyen magasra csak bírt.

– De gyere le asszonyom! Ne félj! Én vagyok, Kerecse!

– Te nem vagy Kerecse! – hangzott tompán a fából – Kerecsét ismerem. Te nem ő vagy! Most mindjárt idejössz, s megszurkálsz valami lándzsával! Kerecse jó ember volt. De elment a madzsgarokhoz! Te nem vagy ő!

– De mivel bizonyítsam meg, hogy tényleg én vagyok?
 – Mondd ki a nevemet! Azt nem tudhatja a franc!
 – No, hát Mária a neved! Vagy Mirjám, ahogy Ibrahim mondta!
 – Akkor hát áldott legyen Allah! A mindenható Isten küldött téged vissza, hogy megszabadíts! De nem vagy-e fogoly? Nem kényszerítenek?
 Kerecse, a szomorú helyzet ellenére hangosan elnevette magát.
 – Nem, nem! Gyere le nyugodtan!
 A nő lecsúszott. Közben egy-egy rövidet sikított is néha, ahogy megszúrta egy kiálló szálka. Végül megjelent a nyílásban. Biz a ruhája rongyos volt, meg piszkos is rettentően, de Kerecse boldogan ölelte magához. Igaz, csak egy pillanatra, mert aztán nagyon gyorsan eleresztette.
 – Jaj, bocsáss meg úrnőm! Csak az örömtől volt, hogy valaki mégis megmenekült!
 – Úrnő? Jaj, a halottaknak vagyok én az úrnője! A meggyilkoltak nagyasszonya!
 – Úgy hát, csak ketten vagyunk?
 – Ketten bizony!
 – Ibrahim?
 – Meghalt! Vitézül védekezett, de nagyon sokan voltak!
 – Szemd?
 – Sirasd el! Magukkal vitték. Ki tudja, mi érte?!
 Ezt csak nagy csuklások közt tudta elmondani Mirjam. Pedig nem is az ő lánya volt, hanem az első felesége. Aki:
 – Hol van?
 – Ő is meghalt.
 – És Desznyó és Bokony?
 – Mind, mind. A többi szolgák is. Csak én futottam el idejében. És nem láttak. Aztán este lett. És visszalopóztam ahhoz a fához. Mert tudtam az odúról. Csak éjjel mertem kijönni. De addig elmentek. Mindent elvittek. Amit nem égettek el. Mindent!
 – Jaj asszonyom! De te éhes lehetsz! És szomjas is! Egyél! És igyál!
 Az akkori harcosok úgy voltak készülve, hogy a nyeregkapában mindig volt szárított hús és egy tömlő is vízzel. Ki tudta, mikor látnak megint ételt, italt.
 Miriam hát evett és ivott.
 – Áldjon meg érte az én Istenem! – mondta végül.
 – No de, akár mehetünk is!
 Ezt a fiatalember mondta. Majd még hozzátette:
 – A magyarokhoz! Várnak minket. Ül fel ide szépen mögém! Vagy elém, ha úgy jobban tetszik.
 – Igen! Menjünk, menjünk! Itt már nincs semmink!
 És elindultak. A folyó felé. Amely a rómaiak nyelvén Ister volt, a keltákén pedig D-na. A magyarok tábora felé.

A nagy háború előtt

Tíz év hosszú idő, ha egy ember életének részeként telik el, de rövid, amikor egy nép történetét kell megmutatni.

Ilyen tíz év volt az, amelyet most kihagyva, képzeletben előreugrunk, hőseink sorsát követve. Az Úr Jézus Krisztus születésétől számított kilencszázhatodik év októberében, egy szép napos délutánon,

Mirjám asszony a ház teraszának korlátján könyökölt, s mintha ábrándozva nézett a messzeségbe. Az asszony ekkor harminckét évet számlált. Még mindig nagyon szép volt, bár a két csillogó szeme sarkába már alig látható szarkalábakat kezdett buta szobrászként felvázolni a kérlelhetetlen idő. Ezt azonban csak nagyon közelről és tüzetes vizsgálattal lehetett megállapítani.

A ház, éppúgy mint ama régi amely elégett, ugyancsak fából épült, s hasonló módszer szerint. Csakhogy jóval kisebb volt amannál. Úgy, hogy például a szolgák számára külön kis deszkaházikót kellett eszközölni.

Szolgák?

Igen bizony, ismét voltak már szolgák. Nem olyanok ugyan, mint a régiek, mondjuk Desznyó és Bokony, de hát ők sajnos már rég elsüllyedtek az idő mocsarában. Kerecse pedig? Igen, Kerecse most az úr. A ház gazdája. És, hogy jó gazda kellett legyen, azt bizonyítja a szolgák újbóli meglétén kívül az a jókora birtok, amely mind Kerecse urat tudta gazdájának.

És hát ... a ház előtt, a tornác korlátja alatt, Mirjám asszony közvetlen látóterében két gyermekecske is játszódtott egymással. A nagyobbik kilenc éves volt, Béla névre hallgatott, a kicsi, a leányka, lehetett olyan hétéves. Ő az anyja nevét örökölte. Vagyis hát, a szép Mirjám valóban boldog asszonynak mondhatta magát. Ibrahimra, hiszen emlékezett még, néha szomorkodott is korai halála fölött, de az olyan volt csak, mintha távoli, már elhalt rokonra emlékezne. A munka sok volt és élvezetes, nem nagyon ért rá az első férje után nosztalgiazni.

Bár az eszével tudta, hogy idősebb a mostani férjénél, öt évvel méghozzá, de általában nem törődött ezzel. Inkább olyasmi aggasztotta, ha volt olyan egyáltalán, hogy Kerecse bizony elég kevés időt töltött vele és a családjával. Viszont ez szükséges dolog volt, mert férje, mint fejedelmi vitéz, sokszor kellett az ország új urainak rendelkezésére álljon. Leginkább tanácsaival, de nemritkán közvetlen hadi tudásával is.

Bizony! Megnőtt a becsülete az ifjúnak, akit az előző fejezetben mint gyászoló legényt hagyunk el. Fejedelmekkel tárgyalgat, sereget vezet – amikor van mit és van miért – szóval nem a levegőből jött az a gyarapodás, amely éppen most a tornác korlátjára támaszkodva látható volt, s nem is csalások sorozatának volt az eredménye. És mit, ha keveset van otthon? Szegény Ibrahim Isten nyugossa, még egy feleséget tartott rajta (Mirjámon) kívül, s azt is el kellett viselni. De most nyugalom, boldogság honol a kis házban. Amely, ha nem is épp olyan hivalkodó, mint ama régi volt, de ugyanolyan szép mesterséggel csinált és főleg nagyon kedves nekik. Aztán esténként, ha a gyertyát (már szép vastag gyertyákat is vettek egy gyertyamártó mestertől a tavaszon, illatosakat is) eloltották, oly szépen tudott mesélni a gazda a medvebőrön a vitézi élet szépségéről, miközben a kemence pattogó tüzét nézték.

De hát az is igazság ám, hogy nem mindig volt az élet éppen ilyen. Akkor, régen, amikor a fiatal vitéz éppen hogy megtért a magyarok táborából, megtért bizony a semmibe, az üszkös romok közé, igen szegényen indult az élet. Az életük. Mert Mirjám már tudta akkor is, hogy az az ő közös életük fog lenni. Mit, hogy tudta? Hiszen már akkor jóideje, még mint Ibrahim gazda második felesége, sóvárogva nézte a fiatal testőrt, aki felé neki még a pillantását sem lett volna szabad küldeni. De hát a vágnak ki tud parancsolni? Ha Ibrahim csak egy picit is lett volna féltékeny, vagy ha nagyobb uraság lett volna, biz akadt volna olyan a szolgák között, aki észreveszi a vágyakozó pillantásokat. S akkor jaj lett volna szegény Mirjámnak. De Allah megkímélte ettől a szégyentől, s vele a dicstelen haláltól is. Mert akkor még Istent ezen a néven imádta.

Aztán jött a francoknak a nagy rajtaütése és mintha egy szerelmes könyvben így írta volna meg egy régi költő, abból a veszedelemből mindössze ketten menekültek meg. Így kerültek mindketten, együtt, a magyarok táborába a két nagy folyó között, és ott is egyenesen Kurszán vezér barátsága várt rájuk. Nem nagyon sokáig ugyan, mert a magyar vezérek valamiért tán megorroltak az eszékelyekre, legalábbis sokukra, nem tűrve meg közülük sokat maguk mellett. Igaz, a két vitéz, Nemvaló és Kerecse kivételek voltak, ám aztán mégis úgy alakult, hogy ők, fiatal pár, elhagyták a tábor. Pedig mindkét

fejedelem maradásra akarta bírni őket, de ők mégis mentek.

„Nem jó az, ha mi sokat ittmaradunk! Miközben a népünk meg elmegy!” ezt mondta az ifjú vitéz és a fejedelmek kénytelenek voltak elismerni az igazát.

Nem mentek el haraggal. Még csak nem is neheztelt egyikük sem. De hát, az eszékely már csak olyan, hogy a szabadságot mindennél jobban szereti. Bár az is igaz, hogy nem mindegyik egyformán. Nemvaló például a fejedelmekkel maradt. Most is a táborban van. És még biztosan sokan vannak így. De sok el is ment. No, nem túlságosan messzire, csak a másik nagy folyó, szlávok mondása szerint a Tisza túlsó partjára. Hiszen úgy egyeztek, hogy hívásra akármikor jönni fognak. Azóta is így van. És Isten a tanú, hogy az a hívás sokszor eljött értük, s Kerecse ment is azonnal. Hogy segítsen. Tanáccsal, hadakozással. Jól is tette, hogy ment. Mert azóta lám, ilyen-olyan kedvezményeket kapott a vezérektől. Nagydarab földet itt, a hegyek lábánál, szolgálát – már amiket szerzett a hadban – de külön képzett faragó embereket is, akik a házukat felépítették.

Szolgák! Az első olyan, aki azóta is ragaszkodik hozzájuk, az a franc volt, akit még akkor szerzett az ura, amikor Nemvalót megmentették. Mert egyike volt azoknak a támadóknak. Hát velük maradt. Nem tudni, melyikhez ragaszkodik jobban, úrhoz, vagy asszonyhoz? És mi lenne, ha Kerecse hirtelen meghalna? Mint akkor Ibrahim? Vajon nyújtaná vakaki neki is a kezét? Vagy inkább másnak?

Ilyen az asszonyi sors ezen a kemény és szigorú világon. Hogyan is élhetne meg egyedül? Bár már hallott olyat, hogy voltak akik megtették. De azok legendává is lettek.

Mirjám nem kívánczik legendába. Inkább egy jó puha ágyba egy kedves, szerető férfi mellé.

Erről, ki tudja miért, Nemvaló jut az eszébe. Hogy milyen lenne vajon vele? De gyorsan elhessegeti magától a gondolatot. Jó neki így!

Észre se vette, lám sötétedik. Sokáig állt ott és ábrándozott. És mintha ló dobogna valahol. Ki jön? Ilyenkor? Jaj, ha!

És valóban. A messzeségből Nemvaló alakja bontakozik ki. A gyermekek is szeretik. Hogy szaladnak eléje!

A lovasember egyből leugrik és magához emeli a kicsiket. Majd jön és a barátját kérdi.

– Jaj, ő nincs itthon! Kiment, hátha ló valamit vacsorára! Mintha tudta volna, hogy jössz uram! De már kell is érkezzen, mert a sötétben úgysem lát semmit!

Valóban, dobog a másik ló is. Ezt messziről megismeri. Még azt is, hogy milyen kedve van a lovasnak. Ezúttal jó a kedve. Jókorá özet húz maga után. Persze, már nem él. Az őz.

Leszáll, köszönti a vendéget, s bolondozik egy kicsit az asszonyával. Majd a gyermekekre figyel. Hogy mit tudnak neki olyan sokat mesélni ... apróságokról. Hogy Mirjámnak melege lesz tőle a szíve tájékán.

Betessékelik a vendéget. Az egyik szolga, aki a szakács tisztét is betölti, jókorá darabokat vág le a néhai őzből. Viszi kifelé. A ház mellett jókorá épített kemence. Négy vastag gerenda veszik körül. A földbe vannak szúrva. Aztán majd, ha hideg lesz, deszkák is lesznek keresztben rájuk erősítve, így egész kis konyha alakul. De most még nem jött el annak az ideje.

Abban a kemencében mindig tűz ég. Sütnek, főznek benne.

Kemence persze a házban is van, csak kisebb. Abban is tűz ég, most is. Így kell legyen, mert Mirjam asszony fázós. Éjjel különösen.

A nagy kecskelábú asztal körül most hárman ülnek. A gyermekek még kicsik hozzá, nekik macskaasztaluk van. De különben sem ülnek, mind a nagyok körül sündörögnek. Nemvaló bácsit nagyon szeretik. Mindig megkérdik, hogy hogy is van az? Hogy lehet itt, ha egyszer Nemvaló? Ő meg türelmesen százszor is elmagyarázza, hogy így nevezték el egyszer régen az egyik őst amikor megszületett, hogy a Rontás ne találjon rá. Régen volt ez, amikor az eszékelyek még a bolgárok között éltek, az Itil partján. Aztán, hogy az a név szerencsét hozott neki, azóta az egész nemzetségnek ez a neve. Ő meg éppen: Nemvaló nembéli Nemvaló.

A gyermekek ezen nagyon tudnak mulatni.

– De legyünk komolyak! A fejedelemnek szüksége van rád! Egyébként mindenkire, aki az eszékelyek közül még a közelben lakik. Tán valami nagy dolog készül!

Ezt már régen várták. Egy éve, tán több is. A fejedelem, hogy egyedül maradt, csak halogatta a bosszút. Csodálkoztak is sokan, hogy az nem jött el. Na, talán most!

Azért a vacsorát jóízzel elfogyasztották, s aludtak egyet rá. Nemvalónak jutott a legjobb hely, egy nagy lánán. Akkor koporsónak nevezték.

Aztán, éjjel, Mirjamból csak kikíváncozott a kérdés, hogy:

– Mi lesz most édes uram?

– Nem tudom kedves! Minden esetre elmegyek. Mert kell. Fejedelem parancsa! – az egyedül maradt Árpádot hol fejedelemnek, hol meg vezérnek nevezte a népe. Úgy is volt rendjén. Mert hol a fejedelem, hol a hadvezér munkáját végezte – Én vállaltam, hát megyek. Aztán, ha megjövök, ki tudja, mi lesz? Lehet, hogy elmegyünk. Messzebbre.

– Jaj! – az asszony csak ennyit mondott. Ki tudja, mire gondolt? Arra-e, hogy megint költözni fognak, ki tudja, hová? Vagy a hazajövés bizonytalan voltára? Hogy miért kell neki, Kerecse nembéli Kerecsének, az eszékelynek azonnal mozdulni fejedelem parancsára? Aztán csak elaludt. A férfi még jó darabig érezte a nedvességet a vállán. Könnyek voltak azok. De nem mert mozdulni, hogy letörölje, nehogy felébressze Mirjamot.

Nem voltak valami sokan. Alig telt meg velük a fejedelmi sátor. Kiderült, hogy csak a seregvezéreket hívták össze, egyelőre megbeszélésre. Maga Árpád is komoly, sőt komor volt. Hosszú arcával, magas természetével kitűnt az alacsonyabb, kerek fejű katonák közül. Kerecse el is gondolkozott a dolgon, hogy hogy van ez? Eszékely lenne a vezér? Volt valószínűsége a gondolatnak, mert lám a vezér az eszékelyek nyelvét is beszéli, méghozzá akadozás nélkül. Míg a többiek, a seregvezérek, akik magyarok voltak, inkább a másik nyelvet használták. Amit Kerecse szintén tudott. Így beszéltek a bolgárok valahogy. Ott, a régi Ilil partján. Nem pontosan, az igaz, de valahogy így. Lám, a vezér most is eszékelyül szólt.

– Barátaim! Nehéz döntés napja virradt ránk. Tudjátok, ugye, hogy több mint egy éve egyedül maradtam a tisztemben. Azt is tudjátok, hogy miért. Kurszán öcsémet, aki követségbe ment a francokhoz (ő így mondta: Kusály. Ki tudja, beszédhiba volt-e ez nála, vagy valóban ez volt a másik fejedelem igazi neve), orvul legyilkolták az egész kíséretével együtt. Akkor sokan mondták nekem, hogy miért nem állok bosszút? És valóban: a követ legyilkolása mindig és mindenütt vért kíván. Tán olyanok is akadtak vagy akadnak közöttetek, akik gyávának tartottak, s méltatlannak a tisztségemre. De hát, látjátok? Ez a mi népünk nem olyan nagy. Harcosok ugyan vannak közöttünk, jó harcosok, de a franckeráj hadával nem bírnánk. Csak elvesztenénk sok jó embert, aztán sírhatna utánuk asszony és gyerek. A fejedelemnek erre is kell gondolnia. Meg aztán egy nagy, vesztes csata után, a nép is nagyon megkisebbedne. Ki tudja, nem üznének-e ki még az országból is? Ahova pedig békét hoztunk. Békét és rendet. Avarország ideje óta itt ilyen rend és béke nem volt. Ha éppen harcolni kellett, harcos küzdött katonával. Nem asszonnyal és erőtlen gyermekkel. Ugye Kerecse, így van?

Kerecse nem szólt, csak bólintott a fejével. Ő tudta igazán, hogy milyen igazat mondott a fejedelem. De a többiek közül is sokan bólogattak. A fejedelem pedig folytatta:

– És lám, most eljött az idő! A moravák segítségünket kéri Gyermeke Lajos serege ellen. Mert, hogy az ő országukat is el akarják most venni. Tudjátok, a moravák sokan vannak és jó harcosok. Csak vezéreik nincsenek. Arra kellünk mi! Eljött hát az idő, amit mindenki várt! Én is, ne gondoljátok, hogy nem. De! Vigyázzatok! Még mindig nagyon bizonytalan minden! Sokat kell még gondolkozzunk, együtt és külön! Most, aki magyar, menjen azért és pihenje ki magát jól! Nemvaló és Kerecse pedig maradjanak! Ők fogják biztosítani az eszékelyek támogatását!

Nagy éljénzés tört ki. Persze nem a pihenés gondolatára, hanem a háború várása miatt. Aztán lassan kimentek. Csak a két eszékely maradt. Meghallgatni a fejedelmet.

A francok földjén

A fejedelem fejfel magasodott a fiatal vitéz fölé. Pedig Kerecse sem volt éppen alacsony termetű. Az alacsony kerekfejű lovasok közül ő is kimagasodott. „No igen. Ezért is nem érvényesülnek a gyalogos harcban” gondolta. Ám most csak ketten voltak Árpáddal. Az úr pedig vállonveregette az eszékely katonát. Közben azt is megkérdezte:

- Egyszóval te manicheista kereszténynek vallod magad. De akkor hogyan tudod összeegyeztetni a vallásoddal azt, hogy emberek vérént ontod? Meg is ölöd őket!
  - Ezen már én is sokat gondolkoztam. És arra az eredményre jutottam, hogy egyelőre ilyen maradok. Hiszen támadják a népemet. Sokan, minden irányból. Aztán, majd ha békésebb idők jönnek, akkor én is eleget fogok tenni a vallás ilyen követelésének. De addig meg kell védenem a hozzám bízókat.
  - No! Meg ne haragudj már, hogy ilyet kérdeztem tőled. De te katona vagy, az én katonám, a népünk katonája, s nekem tudnom kell, hogy meddig bízhatom a katonámban! Hát csak ezért volt. De van más is. Szeretnélek elküldeni a francok táborába. Meg még azon túl is. Légy te az én fürkészőm! Ha vállalod.
  - Uram, jól tudod, hogy vállalom. De azért mégis megkérdeznék valamit.
  - Öntsd ki a lelkedet!
  - Uram, nem nagy döntés, de ... tévednék, ha azt gondolnám, hogy vagyon neked sok fürkésződ? Nálam okosabbak, s ügyesebbek is?
  - Nem, barátom. Nem tévedsz. Ám azok, akiknek a mestersége ez, jól ki tudják kémlelni az ellenséget amikor az itt van a kapu előtt, megmondják, hány sereggel van, hogy osztotta el azokat, de nekem ezúttal másra, többre van szükségem. Onnét hozni hírt, ahol még nincs is sereg. Mit akarnak a grófok, mit akar Lajos, és mit gondol felőlünk a nép? Nem szükséges elvállalni, mert veszélyes. Lehet, hogy csúfos halálot leled még mielőtt csatára sor kerülne. De nekem ezeket tudnom kell! Érted?
- Mit lehet ilyesmire válaszolni?
- Természetesen értem és meg is teszem, amennyire rajtam múlik.
  - A nyelvüket érted?
  - Értem uram, s beszélem is.
- A fejedelem elnézett valahova messze. Aztán, mint aki súlyos gondokból tér vissza, megrázkódott.
- Ó igen! Szinte elfelejtettem, hogy vagyon a szolgálád között egy közülük. Tán tőle tanultad a nyelvüket is. Mennyire hűséges az az ember hozzád?
  - Uram, az életét mentettem meg! A többiek őt is meg akarták volna ölni. Azóta hűségesnek bizonyult.
  - Magaddal mered vinni?
  - Úgy gondolom, ez lesz a legjobb. A kísérem lesz azon a földön. Mi történhet? Legfeljebb agyonvág. De ez máshol és máskor is megtörténhet.
  - Igaz. Most akkor menj haza, pihend ki magad, és legkésőbb két nap után indulj el! És tél végére várlak! Mert lehet, hogy tavaszra megindulnak. Tán jobb is így. Ne halogassuk, se mi, se ők!

A kemencében már komoly tűz égett, mert odakint hideg volt. Ültek a koporsón a kemence mellett, Mirjam közelebb hozzá, mert fázós volt. Először csak hallgattak, s abból a hallgatásból mindketten kiérezték, hogy valami jelentős dolog következik. Aztán Kerecse egyszer csak megszólalt:

– Mirjam! – mondta – meg tudsz hallgatni?

Az asszony bólintott. Nem mertte megtörni a csendet. Aztán megint a férfi:

– De úgy meghallgatni, hogy meg is értsél. Mindent. Azt is, amit nem mondok ki. Talán. Mert nem mindent lehet.

A nő megint bólogatott.

– És aztán megtartod az emlékezetedben, ha kell. És amíg kell. És ha nem kell, amikor már tudod, hogy nem kell, akkor elfelejteni. Ez a legnehezebb. Felejteni. Azt hiszem.

Bólogatás.

– El kell mennem. Messze. És hamar. Még mielőtt leesne a hó. Aztán ... ha engem valami érne ... de hiszen sokszor megtörténhetett volna már ... akkor vigyáznod kell a gyerekekre!

– De hiszen eddig is azt tettem! Amikor épp nem voltál itthon! Most más?

– Igen! Bizony más. Nagy háború készül. Még én sem tudom, hogy milyen nagy! De előtte még el kell mennem erre az útra. Csak nekem, egyedül.

– Fürkésző leszel?

– Igen, de nem olyan mint a többi. Messzebb kell menjek!

– A francokhoz?

– Igen.

– Meddig?

– Tavasszal vissza kell érjek.

– Vidd magaddal Francot!

Francnak azt a katonát nevezték, akit tíz évvel azelőtt fogtak el, amikor megtámadták a régi házukat, s aki azóta is ragaszkodott a családhoz. Ki tudja, miért? Akkor, amikor elfogták, mondott ő egy valamilyen nevet, de azt se kimondani, se megjegyezni nem tudták. Hát azóta Franc volt a neve.

– Én is így gondoltam, de előbb megkérdem tőled. Tudod nélkülözni?

Az asszony mosolygott.

– Persze, hogy tudom. Ennyi az egész?

– Nem. Van még. Nem is ez volt a legfontosabb.

– Hanem mi?

– Nahát, ha úgy esik, hogy engem valami érne, akkor ne maradj sokáig egyedül! Nőnek a gyerekek. Bírni kell velük.

Az asszony hallgatott. Nem mert szólni.

– Hát ha úgy történik, keresd fel Nemvalót! Jó ember, erős ember és szeret téged. És tudom, hogy te is szereted!

Az asszony elsírta magát.

– Most miért mondasz ilyent? Honnan tudod? El akarsz hajtani magadtól?

– Nem! Sem most, sem máskor! Csak, ha ilyen történik. Mert én is szeretlek!

Mirjam a könnyei között ölelte meg. A könnyek rácsepegtek a férfi vállára.

– Már azt hittem, hogy ...

– Nahát, ne higgy ilyeneket! De most az őszinteség ideje van. És persze, csak ha jövő őszig nem jönnek haza! Azt akarom, hogy ha így történik is, te ne másra nézz, ne olyanra, akiben nem lehet bízni! Csak Nemvalóra! Értetted?

Az asszony bólogatott. A férfi folytatta:

– És a legnehezebb! Ha megjövök és semmi se történt, akkor felejtsd el amit most mondtam! Mindent! Meg tudod tenni?

Most már rendesen sírt Mirjam. Csak úgy sírás közben bólintott, hogy igen, meg tudja tenni.

– Mert én még akkor is szeretni foglak! Ha élek még.

Az az ősz is csak olyan volt, mint a többi, sok. A napok rövidebbek lettek, a levelek lehulltak a fákról, miután megsárgultak, s meg is barnultak. Annyi, hogy éppen akkor egy hete már nem esett az eső. Így hát a négy ló patkója tompa dobszót vert ki az út porában.

Eleinte úgy gondolták, hogy tán szekéren mennek, de azt Kerecse elvetette. Hogy ha az eszékelyek forma szekéren mennek, mindenki tudni fogja arról a szekérről, hogy miféle is a gazdájuk. Igaz, Francról lerítt, hogy ő nem eszékely, meg aztán éppenséggel létezhetnek olyan eszékelyek is, akik a magyarokkal összerúgták a port és most egy franc barátjuk segítségével éppen napnyugat felé hagyják ott az ország új urait, volt olyan is elég, de a gondolat túl bonyolultnak tűnt. Maradt tehát a ló. Kettő méghozzá emberenként, mert az ilyen kereskedőfélék hosszú utakra is elmennek. Azt mondták magukról, hogy azok. Kalmárok. Jó bundás kalmárok, még így ősszel is azt a drága, elegáns bundát viselik.

– No barátom, egyelőre nem látszik az a nagy gazdagsága az erre lakó népeknek! Még csak házat se láttunk!

– Ez csak a gyeprü! Az mindenütt egyforma. Házat meg majd látsz még eleget! Még majd sok is lesz! Brezalauspurc váránál majd látsz elég házat!

– Mit mondtál? Milyen „purc”? Ilyen hely valóban létezik? Én eddig azt hittem, hogy csak tréfálok velem, s közben hülyének nézel. Naháát! S éppen az utunkba esik?

Ilyen, s ehhez hasonló beszélgetésekkel ütötték agyon az időt, hogy az unalom el ne bágyassza őket.

De egy idő után valóban sűrűsödni kezdtek a települések. Franc mesélt és Kerecse igyekezett mindent az eszébe vésni. Még le is rajzolta a bicskájával egy fatáblára. Írt is mellé ezt-azt, amit Franc nem tudott kiolvasni. Az olvasás nehezen ment neki még a saját írásukkal is, az eszékely írást meg sehogy sem tudta megtanulni. A betűk még hagyján, de hogy is van az, hogyha egy betűn keresztbe húznak egy vonalat, s akkor az már mindjárt két betű. Ráadásul nem mindig ugyanaz a kettő. Attól függően, hogy milyen az a keresztvonal és hova húzták.

– Hát ez nem nekem való!

– Pedig egyszerű! Látod, mi nem pennával írunk pergamenre, mert a pergamen drága, s ritkán van. Így hát össze kell sűríteni az írnivalót, hogy kis helyen elférjen. És a fa még hagyján! De mi lenne, ha kövekre írnánk? Pedig olyan is van! Láttam. Azt lenne csak igazán nehéz magunkkal vinni!

Brezalauspurc valóban impozáns volt. Egy jókora hegyen állt a vár, a nagy folyó balpartján, s elég sok ház is állt körös-körül. Valóságos város. Itt már katonák is láthatók voltak, de nem több mint amennyi egy akkora várhoz illett is. Kerecse már a sokadik fatáblácskát rajzolta tele. Azokat, amelyekkel készen volt esténként bevarrta a vastag bőrből készült kabátba, amit a bunda alatt viselt. Ez még arra is jó volt, hogy esetleges veszély esetén a nyílveesszőt megállítsa.

Várat azután később is láttak. Hol az egyik, hol a másik parton. Különbözők voltak, az apró palánk-, vagy földváraktól egészen a rendes, tornyos lovagvárakig.

– És ez mind ellenünk épült? Igazán hízelgő ránk nézve! De igazán! Annyira félnek tőlünk?

– Azért ne szálljon a fejünkbe! – válaszolt Franc – a moravákat sem kell elfelejteni!

– Ühüm!

A folyó másik partján is volt egy jókora hegy. A Brezalauspurc hegyével együtt valóságos szorost alkottak. Franc azt mondta, hogy a neve Barnahegy. Kerecse pedig szorgalmasan feljegyezte.

A szoros után változatos vidék következett. Mocsár, mocsári erdő, rétek, s érdekes kinézetű völgyecskék váltogatták egymást. És várak is jöttek eléjük, kisebbek, s nagyobbak is. A katonák száma is megnövekedett. Szóba kéne állni velük! Ezért betértek kocsmákba is. Ezen a vidéken sört ittak az emberek a kocsmákban. Szőlőt nemigen láttak, s úgy néz ki, hogy abból sem bort készítettek. De a sörfőzést úgy néz ki, jól megtanulták, mert az eredmény ízletes volt. Így tehát a mi embereink néha énekeltek is esténként.

Még olyan címetek is megtudtak járkáló emberektől, amely címek mögött főkatonaikat sejtettek. Egyik-

másikkal sikerült beszélni is. És Kerecse esténként folyamatosan róta a táblákra az eredményt. Már szinte az egész kabát fatáblákkal volt kibélelve.

Időközben, jobb meggyőződésük ellenére, mégiscsak beszereztek egy szekeret. Igaz, azt már az úton vették és nem pontosan olyan volt mint az eszékely szekér. Persze azért az emberek rájöttek, hogy kik ők, de látható módon, nem azok közül az eszékelyek közül valóknak számították őket, akik ott élnek, ahol a magyarok az urak. Legfeljebb annyit mondtak erről, hogy: „Majd csak elérnek titeket ott is”!

Mert, ami igaz, az igaz, nem minden eszékely volt elragadtatva attól, hogy a magyarok urak legyenek fölötté.

– Na, a legközelebbi faluig még elmegyünk, de aztán visszafordulunk – szölt lovaglás közben Kerecse. Franc buzgón helyeselt. Valahogy nem tetszett neki, hogy igen mélyen bent vannak már a frankok földjén. Valamit hallhatott arról, hogy a kémeket, ha elkapják, fel szokták akasztani. „Micsoda barbár szokás” és a nyakát tapogatta.

Pedig igazán szép helyen voltak. Kerecse meg is kérdezte róla az utitársát.

– Farkasrét! – jött a válasz – így nevezik ezt a helyet.

– Ezt a szép, virágos területet? Inkább Virágos rét lenne a megfelelő.

– Jó! Majd ha te leszel itt az úr, te másképp fogod nevezni.

Ebben maradtak. Kerecse azért, mert álmában sem fordult meg a fejében az, hogy azon a vidéken telepedjen le, Franc meg azért, mert meglátott a rét másik szélén, már az erdő alatt, egy házat. Egyetlen ház volt az egész nagy mezőn. Igaz, jókora.

Közelebb mentek. Am akkor a házból négy nagy kutya rontott ki, s egyenesen Kerecse felé rohantak. El is kapták, le is teperték.

– Fuss! Vissza! Kiáltott még és valahogy megszabadult a kabáttól is, azt is odadobta Francnak. Aki megfogadta a tanácsot és futott.

Kerecse ezután már csak a kutyákkal kellett törődjön. Kettőt leszúrt, de a másik kettő keménynek bizonyult. Fogva is tartották, míg valaki ki nem jött a házból a zajra. Középkorú nő volt a kilépő, már jócskán őszbe vegyült hajjal. Vastag derekú, nagyfenekű asszony. Kiáltott valamit a kutyáknak, mire azok elengedték a vándort.

A férfi akkor ért rá körülnézni. Persze, Franc sehol. Azonban a lova ott legelt néhány lépésnyire, s a szekér is megvolt. „No, jól van! Franc hihetőleg elviszi a táblákat oda, ahova kell. Én meg ... majd csak kivergődöm innét!” járta meg az eszt.

Hogy a közvetlen veszély elmúlt, ráért most már a megmentőjével foglalkozni. Annál is inkább, mivel valahogy ismerősnek tűnt. „De ez nem lehet! Ez a piszkos, rosszkedvű asszony? Alig lehetséges! Csak a szem!”

– Szemd? – szólalt meg halkán, mintegy kérdezve.

– Ki vagy te? Ki szólít engem még mindig ezen a rég meghalt néven?

– Te vagy Szemd? Nem ismered meg?

– Kerecse! – A szó lehelet halkán szivárgott ki az asszony szájából – Várj! Most ne szólj! Menj el! Annyira, hogy ne lássanak! Amikor sötétedik, s látod a lámpák fényét, akkor gyere vissza! Én is kint leszek.

A vándor feltápászkodott, s elindult a ló felé. A lóval a szekérhez, oda meg átbukott valahogy. Most érezte, hogy jól helybenhagyták a kutyák. Visszafordította a szekeret, s elindult, mint aki utat tévesztett, visszafelé.

Aztán, amikor már sötétedni kezdett, visszajött. De akkor már nála voltak a szokásos fegyverei. Nem akart még egy meglepetést.

A nő már kint várta.

– Ne félj! A gazdáim sötétedés után már nem szeretnek kijönni. Most beszélgethetünk.

– Nem lesz baj, ha nem vagy bent?

– Nem. A pihenő időmből lopom el. De nagyon fontos! Sok mindent el kell mondjak neked!

Aztán elmondta, hogy a gazdája fontos katonatiszt Gyermek Lajos seregében. Ahol már ki van adva a parancs, hogy: „A magyarokat mindenestől ki kell irtani!”

Erről tudott. Arról viszont nem, hogy mikor és hol fognak gyülekezni a seregek, hogyan, merre vezetik őket, s kik lesznek a parancsnokok.

Szemd mindent elmondott amit tudott. Kerecse a katona elméjével értékelte, s tudta, minden fontos amit most megtudott.

Aztán személyesebb vizekre eveztek. Szemd az édesapját kérdezte. Majd az anyját és mindenkit, akire emlékezett.

– Mirjam? Ő az egyetlen akit életben kaptam. Most ő a feleségem.

– Ó! Milyen nagy szerencséje van! De ő mindig is figyelmeztet rád. Én ... én nem számítok. Már.

És az asszonynak – rég nem látott vendég – könnyek gyűltek a szemébe. Aztán ezt mondta:

– Ha nem utálsz meg érte, én is elmondom a történetemet.

– De nem azt mondtad, hogy a pihenő időből lopod el?

– De! De nem baj. Azt akarom, hogy tudd! Hogy milyenek az itteni katonák. És ha nagyon utálkozol majd, akkor abba hagyom!

Szemd története pedig a következő volt:

Akkor, amikor a franc harcosok feldúlták a környéket, legyilkolva mindenkit, aki védekezni mert és felégetve még a házat is, a kislány eleinte elbújt a ház legtávolabbi zugába. Persze, megtalálták. Akkor az a katona, aki a többieket irányította, egyszerűen felemelte és vitte magával. Nem sokat teketóriázott vele, csak keresztbe fektette a lován. Oda is kötözte valami kötél szerűséggel. Ámbár Szemd akkor se mert volna megmoccanni, ha nem kötözi meg.

Közben folyt a dúlás. A szolgákat általában agyonütötték. Desznyót még meg is kínozták előtte, mert hogy szembe mert szállni. Végül aztán ugyanaz a sors várta, ami a többiekét. Az anyját akkor nem látta a kislány. Lehet, hogy él, lehet, hogy nem. Mirjamot sem látta a dúlás ideje alatt egyszer sem.

Aztán, amikor úgy látták, hogy éppen eleget műveltek, felkerekedtek. Akkor már csak valami hatan voltak, többeket el-evett a fene valahova. Vagyis, tán eleresztette őket a főnökük, ki tudja, milyen rablásokra. Szemdet vitték magukkal. Nem sokáig. Egy félnap elteltével, valami erdő szélén megálltak. A vezető parancsa volt. Szemdet is leszedték a lóról, ahol mint valami csomag, kényelmetlenül himbálózott. A vezér akkor megfogta a kezét jó erősen, s vitte magával. Be az erdőbe. Ott, a sűrűből továbbmenve egy tisztás volt. Akkor, amikor odaértek, a katona lerángatta róla a ruhát, szakadt is az közben, s úgy ahogy volt, meztelenül lefektette egy fűcsomóra. A leány nem is ellenkezett igazából. Hiszen azt tanulta a vallása parancsa szerint, hogy a nőnek ki kell szolgálnia a férfit. A munkájával, étellel itallal és a testével. Hát gondolta, most az a vezér lesz neki a férje. Úgy mint az apja volt a két feleségének. Úgyis számított valami ilyesmire, amióta az a vezető az arckendőjét letépte. Attól fogva tudta, hogy az övé. A tulajdona. A hite szerint is.

Az ugyan zavarta, hogy a katona erős volt, és súlyos és durva. De – gondolta – ennek ilyennek kell lennie. Fájt neki, de tudta, eleget hallotta az anyjától, meg Mirjámtól is, hogy az ilyesmi, amikor először történik, fájni szokott. Meg vérzett is, de nem túlságosan. De azt is tudta, hogy az ilyen vérzés el szokott állni, s aztán majd a második alkalom sokkal kellemesebb lesz.

Míg ezeket végiggondolta, a férfi végzett is rajta. Akkor intett, megengedi, hogy felöltözzön. Szemd gyorsan kapkodta magára a ruháit. Aztán visszamentek a többiekhez. A vezetőn kívül még hatan voltak. Röhögve fogadták őket. A kislány nem tudta, hogy miért kell ezen röhögni. Ő úgy tanulta, hogy az ilyen első alkalom szent dolog, nem csak a nőnek, de a férfinak is, aki beavatja őt a nőiségbe. Hát úgy látszik, hogy ezeknél ilyen a szokás.

Mentek tovább, még sietteték is. Most már ment velük magától, mert azt a vezető katonát a férjének

tekintette.

Két nap után a férfi, egy másik pihenőnél megint bevitte az erdőbe. Akkor már valóban élvezte is a dolgot. Nem éppen úgy, ahogy régebben elképzelte az anyja, meg a Mirjám elbeszélései után, mert a katona most is durva volt és a férfitagja óriási, de a sikongatások már nem csak a fájdalom miatt törtek elő belőle.

Megint mentek két napig. Szemd most már nagyon idegennek látta a tájat. Annál jobban ragaszkodott ahhoz a vezérhez. Akkor aztán egy elhagyott házat értek. Oda bementek. Mind és a vezér ugyanúgy lerángatta róla a ruháit, mint az első alkalommal. S akkor intett a többieknek. Szemd erre nem volt felkészülve. „mindenki előtt? És mindenkivel? Ilyesmiről nem tudott sem az elbeszélésekből, sem képzeletből. Hát megpróbált védekezni. De a kísérlet nem volt sikeres. A férfiak nagyon erősek voltak, s amit nem adott önszántából elvették maguknak erővel. Mindez kétnaponta ismétlődött mind újabb és újabb helyeken. A vezető katona nem látszott haragosnak mind emiatt. Sőt, bólintásokkal, cinkos kacsintásokkal, mintha még biztatta is a cimboráit.

– De hát nem tudtál megszökni? – kérdezte akkor a vitéz – Akárhova! Az erdőbe!

– De! Tudtam. Meg is szöktem. De aztán éhes lettem, meg szomjas is és féltem. Nagyon féltem. Hogy valami állat megtámad. És a vége az lett, hogy visszamentem. Még én kerestem meg őket. Hiszen nem tudtam semmit. Ne feledd, hogy még csak tizenöt éves voltam, védetten neveltek az iszlám törvénye szerint. Akkor nagyon megverték. És a nyakamra rátették a rézkarikát. Látod? Még most is zöld a helye! És abba a karikába kötelet fűztek. Hogy el ne tévedjek. Azt mondták. De azért nem vágták le a fületem, sem az orromat nem hasították fel, ahogy szökött rabszolgának szokták. Láttam már olyat is.

A férfi mondhatta volna ekkor, hogy nem szívjóságból volt ez így, hanem a saját érdekükben. Ki tudja, el akarták adni, vagy mi másra tartogatták, amihez ép test kellett? De nem mondott semmit.

Aztán a rabtartói megunták, hogy mindig ellenállással próbálkozik. Nem tetszett nekik. S akkor megismerte annak a kötélfélének az igazi funkcióját. Mert megfogták ketten két oldalról, s a harmadik úgy megverte, hogy csupa vér lett a háta.

Ezután három napig nem nyúltak hozzá. Hagyták gondolkozni. És gyógyulni. Három nap múlva újra kezes bárány volt. Azt tehettek vele, amit akartak. Még játszottak is. Négykézlábra állították, bekötötték a szemét, s hátulról mentek rá. És ő ki kellett találja, hogy melyik volt. És ha nem találta el, az akit nem ismert fel, úgy ahogy volt, bekötött szemmel, a szájába tette a férfitagját és kényszerítette, hogy a szájával szeresse.

Ez a játék úgy látszik, tetszett nekik, mert még sokszor megtették vele. A leány eleinte viszolygott ettől, de később megszokta. Még utóbb arra gondolt, hogy sokféle módon lehet szeretni, s még az ilyen is jobb a gyűlöletnél. Hát részt vett benne, előbb kényszerből, később már önként. Időnként azért még megverték ezért-azért, rendszerint olyankor, amikor ellenkezni próbált, s végül belátta, hogy semmit sem tehet, s nem védheti meg magát senki ellen.

(Az, aki a tisztelt Olvasók közül arra gyanakodna, hogy az afféle kínzások és megalázások csak az író piszkos fantáziájának a termékei, nyugodjon bele abba, hogy nincs így. Jóval később, a XVI., XVII. században, a tizenötéves és a harmincéves háború idején a vallon zsoldosok még ezeknél sokkal különbeket is elkövettek. Így, abban a régebbi és annak megfelelően durvább korban minden bizonynal előfordultak hasonlóak, azon nép fiai között, amely nép ugyanolyan módon volt „szocializálva”. Buda várának visszavívása idején például a következőket írta emlékiratába egy olasz katona: „Akik a tűz miatt nem tudták dühüket fosztogatásban kitombolni, a foglyokat megcsonkították, élve lenyúzták ..., a tűz mellé kötözték, szemüket és belső részeit kivájták s hasonlókat követtek el, amikről illendőségből hallgatnom kell...” Ezek után ki-ki elképzelheti magában a régi katonák civilizáltsági fokát.).

Az az út, Szemdnek minden esetre úgy tűnt, sokkal hosszabb volt, mint amilyennek lennie kellett volna. Elképzelhetetlen, hogy odafelé menet, amikor a szállásukat mentek megtámadni, feldúlni,

szintén ilyen sokáig tartott volna. Rájött, hogy a foglyul ejtői egyáltalán nem sietnek. A nagy folyón is átúsztattak, olyankor is, amikor arra nem volt feltétlenül szükség. Vajon miért? Valószínűsítette, hogy kerülnek az emberekkel való találkozást. A távolban kétszer is látni vélte nagy szálláshelyek, talán városok létezésének jeleit, kiáltozást, esteli lódobogást hallva messziről. Vajon miért ezt is. Egyszer csak megértette. Hogy ezek a rabló katonák, ezek a félállati sorban élő, alig emberi lények igazából fiatal fiúk, akik úgy ki vannak éhezve a friss női test melegére, meg valamiféle az ő elképzelésük szerint való szeretetre, talán emberibb ételekre és társaságra is (mert az ételmezésük természetesen szintén a Szemd gondja volt, s kapott, ha nem tett eleget annak a kötelességnek), éppen mint ő ugyanannak a kulturáltabb formájára. Ki tudja, milyen eldugott falvakból, szálláshelyekről toborozták össze őket, milyen fenyegetéseket, ígéreteket adva be nekik? Attól kezdve kevesebbet ellenkezett, ha akartak valamit tőle. Mintha az egymáshoz való viszonyuk megváltozott volna. Míg eleinte úgy gondolkozott, hogy éppenséggel nem a szex a legfőbb abban, amit vele műveltek, hanem sokkal inkább a megalázás, egy idő után arra is rájött, hogy ez csak részben van így, a helyzet annál sokkal bonyolultabb, s azok a fiúk taníthatók is bizonyos határok között. Most már ő volt az okosabb, aki tanulta, igaz hogy csak elméletben, a nő és férfi egymás iránti kötelességeit, s ha már így volt, megpróbált valami kulturáltabb viselkedést csepegtetni beléjük. És úgy nézett ki, nem is teljesen haszontalanul.

Időközben a ruhája teljesen rongyos lett, a lába pedig először kisebesedett a gyaloglástól, később pedig eldurvult. Valamiképpen a lelke is durva kérget képezett maga körül. Nem volt az teljes védelem, de a semminél jobb volt.

Lóra csak akkor ülhetett, ha azért bőséges ellenszolgáltatást adott. Amit igyekezett elkerülni, ha nem volt rá feltétlenül szükség.

Aztán csak odaérkeztek, ahol a vezető katona lakott. Aki egyébként messze nem volt olyan elesett, gyámoltalan, mint a beosztottjai. Szemd azzal szembesült, hogy annak a katonának már van felesége. Egy magas, nagyon szép asszony. Nemigen lehet idősebb mint ő maga. Legalábbis akkor, neki, nagyon szépnek tűnt. Ezen természetesen nem ütközött meg, hiszen az édesapjának is két felesége volt. No hát, akkor neki meg lesz hét férje! Úgy látszik, errefelé ilyen szokás is van.

De megint meglepetés érte, mert a „férje”, hazaérte után elbocsájtotta a másik hatot, menjenek Isten hírével. Ő ott maradt a házaspárral, meg az ő szolgálóikkal. De azoknak a szolgálóknak már általában tilos volt hozzányúlniuk. Csak ritkán engedte meg a gazdája egyiknek, másiknak, különleges jutalomképpen.

Szemd – a nevét sem tudták rendesen kimondani az ottani népek, így lassan az lett a neve, hogy Szende – a konyhára került. Ott kellett dolgoznia reggeltől estig, de még ott is a legalantasabb munkákat. Amit már a szakácsként működő szolga nem akart elvégezni. A gazda most már csak nagyon ritkán látogatta meg. Miért is tette volna? A konyhai munkától, s a túlzásba vitt evéstől (a sok megaláztatás közepette ez volt az egyetlen jó az életében, meg az alvás, de abból keveset engedélyeztek) meghízott, a fizikai munkától megvastagodott a teste. Az úr nem kívánta már, csak nagyon ritkán.

Így, nem telt bele sok év, s olyanná lett, mint amilyennek a vándor látta. Szemd tehát jórészt özvegyi életet élt az utolsó nagyjából nyolc évben. Ettől pedig kedvetlen lett, morcos, örökké kész a veszekedésre. Óriási kivétel volt ez az este, a múlt váratlan látogatása. De nem reménykedett abban, hogy folytatódni is fog. A gyűlölet úgy tört fel benne, hogy magára sem ismert. Csak beszélt, mondta a francok készülődéseit, hogy mikor akarják megtámadni a magyarokat, hogy kik lesznek a vezetők, hányfelé lesz osztva a csapat, mindent, amit csak hallott annak a főkatonának a házában.

– Hát ezt hallottam. Már régen mind hallom! Azt hiszik, hogy olyan buta vagyok, hogy nekem csak az ő kényelmük számít, hogy nem figyelek már semmire, hogy eltompultam itt tíz év alatt! Hát most láttad! Szeretném, ha hasznát tudnád venni!

– Várj! Most mennem kell! Túlságosan értékes minden amit elmondtál ahhoz, hogy ne jusson Árpád fejedelem tudtára. De ... visszajövök érted! Biztosan visszajövök, ha élek!
Az asszony szomorúan mosolygott. Hitte is meg nem is, amit a gyermekkori szerelme mondott. De nagyon, szívet melengetően jól esett, hogy mondta.

Háború

De most már akkor menni kell!

Nem várt Kerecse egyetlen percet sem a szűkön maradt idejéből. Ment, ahogy a lovacska bírta. És a ló most megmutatta az igazi erejét. Olyan fontosak voltak a Szemdtől megszerzett információk, hogy azoknak mindenképpen sőt minél előbb a fejedelemhez kellett jutni. Nem volt már fatáblája sem, a meglévők a kabátjába (kaftán volt inkább, mert az alsó széle bővebbre volt hagyva, hogy a kardot, meg ami alatta volt fegyver, könnyebben keze ügyébe vehesse) voltak bevarrva, s elmentek Franccal együtt. Vajon Franc eléri a fejedelmet? Vajon nem ölik meg útközben? Nem veszik el tőle a ruhát, a bevarrt rovasokkal együtt? Akárhogy is, ez amit most megtudott, fontosabb mindennél.

És mégse tudott nagyon sietni. Hideg is lett, sokszor meg kellett állni, hogy melegedjék valahol. Mi haszna abból bárkinek is, ha ő megfagy az úton? Minden tudásával együtt. És ráadásul, kezdett a vidék tele lenni katonákkal. Azok összeverődtek, csapatokat alkottak, gyakorlatoztak. Minden nap történt valami. És a mód nélkül siető utas szemet szűrt volna nekik.

Így hát majdnem csak olyan komótosan mendegélt, mint odafelé. Csak akkor merte vágta be ereszteti a lovacskát, amikor senki nem látta. Alkonyatkor, meg hajnalban. De akkor nagyon.

Tél lett időközben. A hó esni kezdett. Aztán megint megolvadt, majd újra megfagyott. Csikorgott akkor a hidegtől minden. Megint nem lehetett sietni, mert a lovacska nyárra volt patkolva, s ő nem mert a kovácshoz menni, mert félt, hogy feltűnik az idegenes beszéde, s lefogják.

Ilyen körülmények közt december vége volt, vagy talán január eleje is, mire a fejedelem elé került.

– Franc járt itt? – ezzel bukott be az előkelők közé.

Akkor megismerték. És persze, Nemvaló is ott volt.

– Igen, itt volt. És átadta kaftánodat. Azt is mondta, hogy lefogtak valami kuttyák a Farkasréten. Azokat a rovasokat azóta már el is olvasta a fejedelem.

– Újakat is hoztam!

– Hol van?

– Csak a fejemben! Nem volt már időm, hogy fatáblát szerezzek. De fontos! Nagyon fontos. Mindenképpen a fejedelem elé kell kerülnöm! Még ma.

– Jó, jó! Odajutsz! De most nem lehet. Pihen egy kicsit. Te nem is tudod, hogy mi mindennek van kitéve. És persze, fáradt. Nem könnyű a hadszervezés! És mintha érezne valamit, hogy ez a háború nagyon fontos lesz. Hát úgy készül rá. Minden döntést háromszor is megrág. És még mi is el kell mondjuk a véleményünket. Hát ez van itt.

– De azért odaengedtek!?

– Hogyne! Estére. Hamarabb nem!

Így is lett. Már rég égtek a fáklyák a sátor nagy terében, mire a szolgálatos tiszt kijelentette, hogy Kerecse bemehet a vezérhez. Mert már megint, hol vezér volt, hol meg fejedelem. Aszerint, hogy éppen mivel kellett foglalkozzon. Kurszán halála óta ez rendszeresen így volt.

A fürkésző a félhomályban is meglátta, hogy Árpád mennyit öregedett az elmúlt hónapokban. „Hát nem fiatal már ő sem! Jó néhány fia van és már unokája is” gondolta, de aztán csak észrevette, hogy ez nem olyan öregedés amit az idő hoz magával. Valami fájdalmas, szigorú vonás ült a vezér szája szélén, ami a dús szakáll ellenére is jól látszott. Ilyent csak az állandó aggodás, mérlegelés tud kialakítani.

Nagy kecskelábú asztal volt keresztben a sátorban, azon egy jókora, hosszú pergámói bőr kiterítve. A vezér előtte állt és figyelte az a bőrt. Amikor Kerecse közelebb ment, látta is, hogy a bőrön nagyjából ugyanazok a rajzok vannak felírva, amelyeket ő küldött a francok földjéről. „Hát mégis csak volt valami haszna!” de eszébe jutott, hogy nem csak ő, de ki tudja, hány fürkésző indult útnak nagyjából ugyanakkor, amikor ő is, s a hadvezér biztosan összegezte a fürkészők hazaküldött tábláit mind, s úgy írta fel a bőrre, ahogy a legbiztosabbnak látszott. Valódi írás is volt azon a bőrön, nem csak képek, s az az írás is eszékelty betűkkel volt róva.

„Lám, mégis igaz a rokonság!” Mert különben honnan lenne ez a majdnem azonos írás, amely olyan, hogy ő maga fejfelé is el tudja olvasni? Nem szólt, csak állt nagy tisztelettel. Árpád is állt, de ő az asztalon kiterített bőrt nézte. Idő múlva aztán felemelte a fejét, s meglátta Kerecsét.

– Hát te itt vagy? – kérdezte mint aki álomból ébred.

– Várom uram, hogy időd legyen rám!

– Hoztál még valamit?

– Igen, de már mondtam odakint, hogy az csak a fejemben van!

– Igen, igen. Tudok arról, hogy mi ért a Farkasok réjtjén. És lám, mégis itt vagy. Sőt még hoztál is valamit. Na! Mondd!

És akkor Kerecse elmondta, hogy három sereg lesz ami ellenük jó. A nagy folyó baloldalán a nagyobbik. Ezt Luitpold herceg vezeti majd. A jobboldalon négy tömény sereg jön, azt Thietmar érsek fogja vezetni, de ott lesznek még Zakariás és Ottó püspökök, Hartvich és Gumpold apáturak is. A harmadik meg a nagy folyót úsztat lefelé hajókon, ez csak egy tömény, de itt lesznek a nehéz gépek is, és ezt Sieghard herceg vezeti, de ott lesznek Rarhold, Hattó és Meinhard és Eisengrin urak is. Ezeknek a legtöbbje gróf és püspök. „És akkor még nem is említettem Aribó grófot, aki jeles hadvezér – majd csak megmérkőzöm vele, ha Öregisten úgy adja, s megölöm – és magát a királyt, Lajost, akik messze napnyugatra lesznek a tartalékkal, a Farkasok réjtjén túl”.

És csak mondta, mondta és mondta, és sorolta vég nélkül a csapatokat, vezetőiket, hogy utoljára már maga a vezér kellett leállítsa.

– Jól van, jól van barátom! Ennyi is elég ahhoz, hogy tudjam, mi következik. Már csak két dolog van hátra: Az első, hogy szerinted mi lenne a módja annak, hogy azt az óriási erőt legyőzzük?

– Csakis a ravaszság uram! A megtévesztések sorozata.

– Én is így gondoltam! És akkor a másik: Most gyorsan menj haza a feleségedhez, mert kisírja a szemét!

Úgy lett.

Január hónap volt ekkor és ez azt jelentette, hogy a Kerecse családja megint nyert öt hónapot. Mert májusban már gyülekezni kellett és gyakoroltatni a katonákat, nyilazásban, lovaglásban, úszásban, mindenben, amit tudniuk kellett. Így minden tisztnek a táborban volt a helye. A tábort pedig szigorúan őrizték azok, akiknek az volt a dolga, hogy ellenség szeme még véletlenül se jusson be!

Mindenki számára más és más hosszúságú idő méretett ki a boldogság számára. Egyiknek tovább tart, másiknak kevesebbet. Abban az öt hónapban, januártól május közepéig Mirjam felhőtlenül boldog volt. Soha azelőtt nem érzett ahhoz hasonlót. Lánykorában nem, mert az át volt itatva a házasságra való felkészüléssel. Az első házasságában szintén nem, mert akkor osztózni kellett a férjén egy másik nővel. Bár előre tudta ezt, mert erre volt nevelve, mégsem lehetett azt az időt teljes boldogságnak nevezni. És akkor jött Kerecse és minden megváltozott. Mint amikor hosszas hideg esők után kisüt a

nap. Testet, lelket simogató érzés. Ez volt a második házassága. És most teljes öt hónap, mialatt egyszer sem hívták el a férjét, semmiféle harcba. S mindez tavasszal, amikor a természet a legszebb.

Ebben az időben Mirjam meg is keresztelkedett. Járt néha arrafelé egy manicheista atya – járt néha másféle is, de Kerecse azt a hitet vallotta, hát ez felelt meg neki is – nem sok rábeszélésre volt szükség. És a határban ott folyt a nagy folyó is, amit Tiszának neveztek, s amiben szépen meg lehetett merítkezni.

A gyermekek is jól fejlődtek. Igaz, Mirjam tudta, hogy a férje majd el kell menjen, azt is tudta, hogy hova és mikor. De ... MAJD! És egyébként is: egy katona mindig tudja, hogyan kell magára vigyázni. Lám, eddig is több rajtaütésben vett részt és még csak meg sem sebesült. És ha minden kötél szakad, akkor is még mindig ott lesz Nemvaló. Ő majd megmenti, ha szükséges. Vagy akár fordítva is.

Esteledett. A nyári ég mind sötétebb kékre változott, a kevés felhő pedig, amely még megmaradt, előbb rózsaszínű lett, majd vörös, bíbor és szürkébe ment át.

A folyóparton, egy kis tócsában katonák álltak, s valami ritmikus mozgást végeztek, miközben merően nézték a vízben a saját képmásukat. Eszékelyek voltak. Ők, legalábbis a fiatalja – bár néha az idősebbek is, mint Nemvaló például – nem hagytak szakállt, ezzel szemben a bajuszukat akkorára eresztették, amekkorát az Öregisten engedett nekik. Ki tudja, mi volt ennek az oka, miféle ősi, babonás hiedelem? Borotvájuk persze nem volt, de a törük olyan élesre volt fenve, hogy bízvást használhatták borotvaként. Különben, nagyon gondját viselték minden fegyverüknek. Az említett tört például, a művelet befejezése után újra kellett fenni. Ezt először egy lapos kövön kezdték el, majd egy idő után leoldották a derekukról a bőrvet, s azon folytatták, míg elég jónak nem ítélték az él minőségét.

Az ilyen csendes alkonyaton mint ez a mai is, kiválóan lehetett mindezzel törődni.

Egyszer csak elhallgattak a tücskök. A fiatalok felnéztek. De az a jókora termetű lovas, aki közeledett, s le is szállt a lóról, nem mutatta, hogy feszültebb lenne mint ők. Tehát nem lehet ellenség.

Kerecse ismerte fel benne a fejedelmet. Nem hiába fiatal volt még, s jó volt a szeme. Hát megállt tisztelettel.

– Gyere csak barátom, ha van időd! Beszéljek veled!

Kerecse közelebb ment. A fejedelem folytatta.

– Szóval így készül az eszékelyeknek az ünnepi arca!

– Így uram! Ünnepe lesz holnap!

– Úgy igen! A halál ünnepe! Jól teszitek, hogy felkészültök! Nagy urat fogadunk holnap – Itt természetesen nem Lajos császárra gondolt – Egyébként mondd! Miért vagytok ti eszékelyek? Holott a németek és a szlávok is, szekulnak, meg zokelnek neveznek titeket? Honnan az az „e” a nevetek elején?

– No ez nem valami nagy titok! Egyszerűen csak szeretjük, ha egy szó úgy kezdődik, hogy ki is tudjuk mondani. Így lett nálunk a scolából is iskola. Vagy eskola.

Időközben kissé messzebb kerültek a többiektől, ahol már nem hallotta mindenki a beszédjüket. Ott a fejedelem megállt s szembenézett a fiatal vitézzel.

– No barátom! Láttad a had elrendezését?

– Láttam.

– S mire gondolsz?

– Uram, te vagy a vezér!

– Igen, de te voltál a fürkésző. Szerinted mit kellene még csinálni?

– Szerintem? Valami olyat, ami meglepetés a francoknak.

– Jól van! Látom, tudsz gondolkozni. Nahát! Akkor most készítsük elő a meglepetést! Méghozzá úgy, hogy te leszel az, aki véghezviszed!

Kerecse megmerevedett.

– Én uram?

– Igen. Mit gondolsz, miért adtam alád egy egész csapatrészt? Egy tömény egyhatodát? Mikor még igen fiatal vagy ahhoz? Hát most jól figyelj, mert nem lesz majd időm még egyszer elmondani. Tehát: holnap reggeltől, a töményetek megtámadja a francokat. Ezt az oldalt, ahol kevesebben vannak, de még mindig annyian, hogy nem bírhattok velük. De olyan legyen ám az a támadás, mintha egyből megakarnátok ölni mind a francot! Ezt különben már megbeszéltem Tarhos fiammal, aki a töményt vezeti, s Nemvalóval is, aki a segédje lesz. Aztán, amikor látjátok, hogy nem megy a dolog (persze, hogy látjátok, mikor előre fogjátok tudni), akkor kezdődik majd az igazi harc. Úgy, ahogy mi szeretjük. Megfuttok egy kicsit, s hátrafelé nyilaztok. Aztán még egyszer és még egyszer! Egész sötét estéig! És itt lesz majd a te dolgod. Te ugyanis, részt veszel mindebben, de csak éppen, hogy! Minél kevesebb embert veszíts. Aztán, sötétedésre vagy eldől ez a csata, vagy nem. És akkor kezded majd te a fontosabbikat! Tehát, szép csendben, amikor már vak sötét van, de olyan csendben ám, hogy még a tücsök se hallgasson el attól, átúszatsz az összes embereddel a másik partra. Ott megálltok és várakoztok. Csak a fognak szabad vacogni, más zaj ne legyen! Egész addig, míg az ég alja éppen csak egy kicsikét szürkébb lesz. Akkor alusza az ellenség a legmélyebb álmot. Nahát, akkor aztán rájuk estek de olyan ordítással ám, mintha tízezer ördög menne rájuk. Nem lesznek elkészülve, de azért ne bízd el magad! Biztos, nektek is lesz veszteségetek. De anélkül nem megy. Szerintem, legyőzhetitek őket! No! Mit mondasz? Menni fog?

– Menni kell neki uram! És szerintem jó a terv! Remélem, van még több hasonló meglepetés a tarsolyunkban!

– Van hát! Na, akkor okos legyél! Külön parancsra ne várj! Tarhos, Nemvaló tudni fogják, hogy saját, független dolgod van! De azt nem, hogy mi is az!

Ezzel a vezér elment. Kerecse pedig számba vette a tennivalót, s azt is, hogyan viheti véghez. Azután pedig a lehető legnagyobb lelki nyugalommal lefeküdt a ló mellé. Láta, hogy megbízhat a vezérben, mert – legalábbis számára – jó haditervet készített. Amint, hogy minden bizonnyal a többieknek is.

Három nap múlt el szakadatlan harccal. De a harmadik napon, délben el lehetett mondani, hogy: „Győztünk!” Igaz, az ára hatalmas volt. Mert elesett Levente, Jutas és Üllő is. A fejedelemsírok közül egyedül Tarhos volt még életben. És Árpád is súlyos sebekben feküdt egy puhára kibélelt szekéren. Gyenge volt és nagyon fehér, de mosolygott a szakála között, amikor a köréje sereglő vitézeket látta. Nem szólt, csak mosolygott. Az ellenségből egyetlen csapat maradt, a tartalék. Az is túl a Farkasréten. Az ám! A Farkasré! Nemvaló és Kerecse, a két eszékely csendesen beszélgettek. Nem illett a hangoskodás a vezér betegágya mellett, így hát a körülállók nem is értették, miről folyt közöttük a beszéd. De mintha a fiatalabbik erősködött volna, hogy még valamit meg kéne tenni, de a másik csitította volna.

A nagybeteg vezér mégis meghallotta. Megint elmosolyodott ott fektében, majd Kerecse felé mutatott. A fiatal harcos meglátta és odafordult. Aztán – a beteg intett. Mintha beleegyezett volna valami betyáros csínybe. Még csippentett is a szemével.

Kerecse szó nélkül magához intette a rábízott egyhatod töményt. A vezér erre elkomolyodott és nemet intett. Azután nagyon halkán ennyi mondott:

– Nem lesz elég! Vigyél mindenkit aki menni akar!

A fővezér szava parancs. Még akkor is, ha éppen halálos beteg. Kerecse intett, hogy mindenki jöhet. Elrendeződtek, s indultak is. Csak akkor kezdett el szólni hozzájuk, amikor már úton voltak.

– Figyelmezzetek! Ez nem parancs! Csak megengedte a vezérünk, hogy menjünk! De aki nem akar jönni, visszamehet. Feltesszük a koronát erre a három napra! Tudjátok meg, hogy ez az utolsó harc nekem nagyon fontos! De lehet, hogy nektek nem. És úgy érzitek, hogy már megtettétek a magatokét. Senki nem fordult vissza.

– Akkor pedig: ügetés!

Majd amikor közelértek:

– Vágta! – És – Hujjjjjjjj!

És akkor már mindenki ordított torka szakadtából, hogy Hujjjjjjj!

Úgy estek rá a maradék ellenségre mint prédájára a sólyom. Hatalmas harc kezdődött itt nem volt színlelt megfutas, csak kard kard ellen. Ember ember ellen. Hatalmas forgatag vette kezdetét. Aztán egyszer Kerecse meglátott valakit. Tiszt lehetett. Őt is meglátta az a tiszt és feléje indult. A többiek félreálltak, hogy utat biztosítsanak nekik. Érezték, hogy leszámolás következik. Aztán egyberoppantak. Egyik sem védekezett. Mindketten végezni akartak. És mindketten elesetek egyszerre. Csakhogy az ellenség tisztjét azonnal eltaposták a lovak, míg Kerecsére azonnal rávetette m agát Franc. Ott is maradt, amíg átzúgott rajta a fergeteg.

Ellenállás már alig volt. A vezetőjük halálával az egész ellentábor futásnak eredt. Legelől Lajos király-császárral.

A magyar tömény megállt. Nem üldözték a futókat. Nemvaló, az öreg bajtárs odament a fiatalabb vitézhez. Megfordították arccal felfelé és egy nyeret tettek a feje alá. Még volt benne egy kis élet.

– Hazaviszünk! Felteszünk egy szekérre, s hazaviszünk!

Kerecse gyengén ingatta a fejét.

– Nem. Tudjátok, hogy az nem lehet. Itt maradok. Itt akarok meghalni! Jó az nekem!

Hát csak megálltak körülötte s mind tisztelegtek. A halál előtt.

– Menjetek! Menjetek már innen! Hagyjatok gondolkozni! Meghalni!

Akkor elindultak. Lassan. Volt ott egy ember két szolgájával. Nem volt harcos. Idegen volt. Azzal megegyeztek, hogy majd amikor a halál elérte a bajtársukat, akkor tisztességgel eltemetik.

Soha még akkora győzelemről ilyen szomorúan sereg nem ment vissza a táborába.

Két hét után Franc hazaérkezett.

– A férjem? – kérdezte Mirjam reszketve.

De a szolgál csak szomorúan ingatta a fejét.

– Ott voltam. Ráfeküdtem amikor Aribó vezér megszúrta. Hogy a lovak meg ne tapossák ... A harcos sorsa – és kínjában széttárta a kezét. De a világért sem merte kiejteni a száján azt a szót, hogy „meghalt”.

De az asszony így is megértette.

Nem sírt. Csak csuklott és nem kapott levegőt, de nem jöttek könnyek a szemébe. A fájdalom sokkal nagyobb és ősbibb volt annál, semhogy mindennapos sírással megszentségtelenítse. Szeretett volna pedig sírni, mert akkor megkönnyebbült volna, megnyugodott volna az örök asszonyi szenvedésben, de nem tudott sírni.

Aztán ... az élet megint elkezdődött, mint szokása volt. A munka, a gyerekek lefoglalták, nem gondolkozott. Az éjszakáiról senkinek nem kellett számot adnia. De látható volt, hogy reggel mindig fáradtabb, elnyűttebb mint este az egész napi munka után. Éppen ez az állandó fájdalom, fáradtság, s a gondolkodás elkerülése vezetett oda, hogy nem vette észre azt, ami pedig nyilvánvaló volt s már a gyerekek is tudták. És valóban, a fiúcska, Kerecse nembéli Béla kellett felhívja a figyelmét arra, hogy Franc nézi.

– Hát néz! Miért baj az? A gazdasszonya vagyok, nézzen csak!

– Igen, de nem úgy néz!

– Hát hogy?

– Úgy mint Mirjam (a kicsiről van szó) a mézeskenyeret. Mintha meg akarna enni.

Az anyja elgondolkozott. Hát nézi! Legközelebb, amikor tehetne, belenézett a vizesdézskába. Szép asszony volt, akit ott látott. Szomorú, de szép. Mintha a gyásza csak kiemelte volna a szépségét.

„Öreg vagyok én már!” gondolta magában. „öreg és fáradt”.

De ugyanakkor haragudott is. Hogy hogy meri egy szolga? Ez a Franc! Öt nézni?

Ám a férfi mind leplezetlenül nézegette. Munka közben is, de néha csak úgy is bejött amikor tudta, hogy ő bent van. És nézte. Nem szólt.

„Mit tegyek? Végül is Franc valóban férfi, én meg nő vagyok!”

De aztán eszébe jutott Kerecse és jó erősen pofonította saját magát.

Három nap után aztán megjött Nemvaló. Ő nem kerülgette a forró kását, de elmondta nyíltan, világosan, hogy mi történt. Hogy hogyan halt meg a harcostársa.

Akkor Mirjam elkezdett zokogva sírni. Megtört a jég. Ráborult a vitéz vállára és úgy sírt mint egy gyermek. A két kicsi bejött a sírásra, de nem szóltak semmit. Csak megilletődötten álltak. És ők is megkönnyebbültek.

– Olyan nehéz egy özvegyasszony élete – szipogta Mirjam. És Nemvaló, jobb híján, bólogatott – Mindent egyedül ... Aztán ez a Franc is!

– Mi van Franccal?

– Hát ... néz.

– de hiszen persze, hogy néz. Nem járhat becsukott szemmel!

– De ő úgy néz! Nagyon! Mintha meg akarna ... enni!

Most a férfin volt a sor egy sóhajtásnyira. Aztán:

– Figyelj ide Mirjam! Te nagyon szép nő vagy, Franc pedig férfi. Hát ne zavarjon téged, hogy néz! Csak az Öregisten tudja, hogy mióta él özvegyi életet!

– Özvegyi ... hát nem tudott magának egy szolgálot keríteni? Annyi ideig? Nem bánom én, legyen mind az övé! De énrám ne vessen szemet!

Nemvaló egy hetet ült náluk, s ezalatt mindent megbeszéltek. Hogy ő ugyan már igaz, hogy túl van a negyvenen, de nagyon szeretne a Mirjam támasza lenni az életben. Nem kell a felesége legyen, meg másra sem kötelezné, de szeretné, ha megtisztelné azzal, hogy elfogadja a segítségét.

Mirjam igent intett.

Egy hét múlva elköltöztek, Bihar vezér földjére, az Igfon Erdő, a Szent sűrű közelébe. A fejedelem közelében már nem volt kötelezettsége a vitéznek. És különben is azt sem lehetett igazából tudni, hogy ki is éppen akkor a fejedelem. Tarhos? Zolta, a gyermek? És ott, Biharországban is székelyek éltek. Mert akkorra már lemaradt az a fránya „e” hang a szó elejéről.

A görög császár embere

A rázásra ébredt fel először. „Persze, szekéren vagyok!” és mindjárt fel is akart ülni. De akkora fájdalom jött a fejébe azonnal, hogy lemondott róla. A fejfájással szinte egyszerre szédülés is rájött, meg hányinger is. De hányni nem sikerült. A szája is úgy ki volt száradva, hogy ha köpne egyet, az is szilárd lenne. „Vályogot köpnék” jutott eszébe és majdnem elnevette magát. De azért mégsem tette, mert nem csak a feje fájt, hanem minden része külön is. És a mozdulatok is fájtak. Ebben a fájdalomban üdítő hiányérzet ... a bal keze nem fájt. Vagy legalábbis csak tompán. Mintha fel lenne fűjva.

– Én a helyedben nyugton maradnék – jött egy hang valahonnan oldalról. A hang után az ember is megmutakozott. Lovas volt, eléggé díszes ruhában. Olyanban, amilyent addig még sohasem látott. Az ember is idegennek tűnt. Se bajusza, se szakálla nem volt neki. A szekér mellett haladt, azzal párhuzamosan, és egészen otthonosan, mintha minden és mindenki az övé volna.

„Jaj! Csak nem a francok közül való és én fogoly vagyok! Elveszett a csata?!” De ennél tovább nem tudott gondolkozni. Nem tudta sem azt, hogy milyen csata volt az, sem azt, hogy ő voltaképpen kicsoda. Különben is kifáradt a gondolkozástól. Vagy megint rosszul lett? Minden esetre egy darabig nem volt tudatánál. De azért valami érzései kellett legyenek, mert egyszer úgy érezte, hogy fel van fűvódva, de most már az egész teste, nem csak a keze. Máskor meg azt, hogy valaki erősen húzza a balkezét. Ő pedig ordít torka szakadtából, aztán jó darabig megint semmi.

Megint magához tért. Ekkor már nem érezte úgy, mintha vattába volna csomagolva, s felfújva sem volt. Viszont nagyon fájt a bal keze. És nagyon gyenge volt. Mozdulni is alig tudott. De megpróbált.

– Maradj már nyugton – jött a hang megint – még eltéped a kötést! Pedig életemben még ilyen jól nem sikerült.

Aztán, mint legutóbb, megjelent a hang gazdája is. Most máshogy volt öltözve, de ugyanolyan elegáns volt. Persze, valamilyen ismeretlen elegancia szerint. Az ismeretlen oda is ment hozzá és a kezével megtapintotta a homlokát.

– Most nem vagy lázas. Nem is izzadsz. Úgy látom, hogy beszélhetünk. Ha akarsz.

Inteni akart a fejével, de még ez az egyszerű mozdulat sem ment. De, minden esetre, most nem jött azonnal a szédülés és émelygés. És nagy nehezen sikerült ki is mondani:

– Szeretnék!

– Jó! Akkor először mondd meg azt, hogy ki is vagy te? Ne félj a beszédőtől, most már szabad. Sőt, kell is. Na hát, ki is vagy te?

– Nem ... tudom.

– No, erre gondoltam. Csak ezt nem tudod, vagy még mást sem? Például, honnan jössz?

– Háborúból.

– Milyen háborúból?

A sebesült a fejét rázta, hogy nem tudja, de ettől megint rátört a szédülés meg a hányinger. Nem is mozdult azután. De a lovas úgy látszik, ennyivel is megelégedett, mert ezt mondta:

– Szóval, se azt nem tudod, hogy ki vagy, sem pedig azt, hogy honnan jöttél. Ezen nem csodálkozom, mert jó nagy ütés érte a fejedet is. Amellett a szúrás mellett, amit a bal karodba kaptál. Ami csúnyán meg is mérgeződött. Sajnos, kénytelen voltam levágni amíg eszméletlen voltál, mert másképp meghaltál volna.

A sebesült a bal kezére nézett, de ott csak egy hatalmas kötést látott. De ... igen. Mintha még így is rövidebb lett volna a másiknál.

A lovas ember úgy látszik, elégedett volt ennyi beszélgetéssel, mert eltávolodott. A sebesült vitéz pedig rájött, hogy most nincs semmi mozgás körülötte. Vagyis, nem rázza a szekér. Megálltak, vagy mi? Enni kéne!

Az a fránya lovas úgy látszik, belelát az emberek gondolataiba, mert éppen hozott neki valami leves-félét.

– Nyugodtan megeheted, ha nem is szoktál hozzá az ízéhez – aztán óvatosan feltámasztotta a fejét a vitéznek, s megpróbálta megetetni. Elég nehezen ment. Pedig a leves ízletes volt. Savanyú de ízletes.

Közben a lovas ember beszélt is hozzá. Méghozzá a magyarok nyelvén. „Vajon eszékelyül is tud?” de ezt már nem tudta megkérdezni tőle, mert elaludt. Aztán megint a szekér egyhangú rázása. Jó nagyot aludt a szekéren, mert mikor felébredt valóban jól érezte magát. Bár a bal keze kíméletlenül fájt. Fájt, pedig nincs is. Vajon ez másokkal is így van? Fáj az, amit levágtak? Na de várjunk csak egy kicsit! Ezek szerint ez az ember táltos? Pedig nem lehet sokkal öregebb mint ő maga. Meg is kérdezte.

– Arra gondolsz, hogy orvos? Doktor? Mert akkor azt válaszolom, hogy igen. De nem is. A császári iskolában tanultam az egyszerűbb orvosi tudnivalókat. Nem volt kötelező ahhoz, ami az én foglalkozásom, de úgy gondoltam, hogy jól jöhet, ha egy hosszú úton, egy barbár vidéken valaki megsebesül. Vagy akár én is.

– Miért? Mi a te foglalkozásod?

– Földrajztudós vagyok. Bejárom a távoli országokat, leírom őket az ottaniak szava után, aztán majd otthon, a császári iskolában megrajzolják az ottani írnokok.

– Már másodszor emlited a császári iskolát! Milyen császár az? Mert én csak egyről tudok. A német császárról. Vagy franc más néven. Aki ellen harcoltunk.

– Ó, nem! Az én császárom nem az. Ő messzire van innen. Konstantinopolisz városában. Bizánc másképpen. És őt magát római császárnak nevezik, mert a rómaiaktól maradt meg a tisztsége, meg néha, idegenek, görög császárnak is. Magyarok is jártak nálunk követségben. Akik közül való vagy te is.

– Na igen! Ez közben eszembe jutott. Vagyis ... igazából én eszékely vagyok. A magyarok csak nemrégén jöttek közénk. Vannak köztük akik az eszékely nyelvet beszélik, s vannak akik mást.

– Igen, ezt őfelsége a császár is így tudja. Hogy két nyelvet beszélnek. Még nem öreg a császár, de nagyon bölcs. Így aztán arról is nevezik. A bölcsességéről. Leó a neve, s úgy beszélnek róla, hogy Bölcs Leó.

– Jó ember lehet. Szeretném megismerni.

– Meg fogod, ha velem jössz! Akarsz?

– gondolom ... nem is tehetek mást! Nyilazni már úgy sem tudok. Vitéz nem lesz már belőlem. Esetleg ha a kard ... A rabod vagyok, ugye?

– Ó! A kezedre gondolsz? Az nem akadály! Nálunk olyan mesterek vannak, akik neked fából olyan kezet csinálnak, hogy azzal nyilazni is lehet. Meg aztán számszeríjak is vannak. Ahhoz elég egy kéz is. Csak jól be kell gyakorolni. Hát csak gyere velem! Majd engem fogsz szolgálni. Ne félj, nem valami alantas dologban. Csak az írotáblát hozod utánam, meg ilyen apróságokban. Hiszen tudom, hogy komoly vitéz voltál te a tieid között. Mondták is a társaid, amikor ott feküdtél, mintha meg lennél halva, hogy temesselek el tisztességesen. Csak én jobbnak láttam, ha meggyógyítalak. Az ám! A nevemet még meg sem mondtam. Teofánész. Így hívnak. Egy régi, száz évvel ezelőtti bölcs írnok tiszteletére. A tiédet már tudod?

– Sajnos nem.

– No, nem baj! A Farkasok Rétjén találtalak, hát Farkasnak foglak nevezni. Szerintem jó név. Tiszteletet gerjeszt.

– Ó! A Farkasrét!

– Valami baj van vele?

– Nem, csak ... ugye visszamegyünk oda?

A földrajztudós a vállát vonogatta.

– Éppen mehetünk! Nincs messze! Valami fontos?

– Ígéret. Különben jó név az a Farkas. Szeretem a farkasokat! Szép állatok.

– És milyen ígéret az?

– Becsületbeli.

– Akkor el kell menni oda. Vár valaki ott?

– Igen. Egy asszony. Neki ígértem.

– Akkor holnap odamegyünk. Közel van. De tudod-e te, hogy jó sok idő elmúlt azóta, hogy megtaláltalak? Hisz, ha körülnézel, láthatod magad is! Ősz van már sárgák a falevelek. Hátha meg se várt az az asszony?

– Megvár! Mert ismer.

Farkas – most már – úgy tudta, hogy követnie kell Teofánész urat, ha nem is a rabja, mert így kívánja a tisztesség. „Vajon meddig?”

A Farkasrét persze most is olyan volt, mint mindig. Csak az ősz látható jelei másítottak valamit rajta.

És, ... igen. Az a ház változott meg. Valahogy ... szegényebb lett. Farkas (nevezzük most már így, ahogy majd ezer éven át fogják nevezni a családját), nem tudta volna megmondani, hogy miben állt az a változás, de érezte. Minden ízében. Egyébként akkor már jól tudott járni is, csak tudós gazdája mondta neki, hogy még jobb, ha egyelőre a szekéren marad.

Aztán, ahogy közeledtek, már látható változás is volt. Kutya például volt most is, de csak egy. Az sem dühöngött, inkább csak nyüsztetett, behúzott farokkal.

Azért valaki mégis meghallotta a szerencsétlen eb jeladását. Egy asszony jött ki, akiben a vitéz csak nehezen ismerte fel Szemdet. Akkor, jó néhány hónappal előbb, Szemd kövér volt, vastag derekú és lompos. A mostani Szemd vékony volt, virgonc és szinte megfiatalodott.

A nő ismerte fel hamarabb.

– Kerecs ... – sikította és rohant.

A férfi lekászálódott a szekérről.

– Látod? – mutatta a balkezét, vagyis annak inkább a hiányát – De nem baj. Eljöttem érted, ahogy ígértem. Csak már nem vagyok ugyanaz. Azért eljössz velem? A gazdám, nagyon tudós ember, nem ellenzi. És igen. Valóban Kerecse voltam. Régen. Most Farkas vagyok. Nekem jó ez a név is. Neked?

– Ó! – dorombolta az asszony – nekem mindenhogy jó! Csak te legyél! De gyertek be! Már nem vagyunk ám olyan nagyurak!

– Már nem vagyunk nagyurak – ezt a ház gazdasszonya is mondta, már odabent. Szép, magas, szőke nő volt, alig látható szomorúsággal az arcán – Pedig valamikor nagy úr volt a férjem. Amikor még élt. Aribó! Ez volt a neve, és gróf volt.

A vendég vitéz egy rövid pillantást vetett a hiányzó balkezére és ezt mondta:

– Igen. Ismertem. Valamikor. Egy másik életemben. De az régen volt. Már nem számít. Már nem az vagyok, aki akkor voltam. Ma mindent Teofánész úrnak köszönhetek. Az életemet is.

– Igen. Sok minden megváltozott. Mi is csak ketten maradtunk. Szendével. Nem is tudom, hogy mit fogok csinálni, ha ő is elmegy. Pedig elmegy. Mert érte jöttetek, ugye?

A két férfi szótlanul bólintott.

– Tudtam. Végig tudtam. Nagy a változás. Valamikor itt uradalom volt itt. Te tudod ezt vitéz! Mert én láttalak téged már akkor is. Amikor még csak magányos vándor voltál. Most meg ... gyepű. Mindegy! Mikor akartok elmenni? Talán töltsétek itt az éjszakát! Nagyobb biztonságban érzem majd magamat!

A két ember, a valamikori vitéz és a tudós, összenézett. Aztán mindketten megrázták a fejüket.

– Nem lehet! Sajnos nem. Kérünk tehát, engedd el a te szolgáodat, hadd jöjjön velünk. Most. Nagy út áll előttünk, sok még a dolgunk.

Így hát elmentek. Tél elejére Konstantinápoly falai előtt voltak.

A szép szőke nő egyedül maradt. Senki nem látta, hogy később mi történt vele. Mi lett belőle. Valamint azt sem tudták a hőseink, hogy vajon milyen meglepetést készített nekik a szép özvegy? Jót? Rosszat? Vagy éppen semmit?

Öregisten oltára előtt

Szép koraőszi délelőtt volt, majdnem nyár még, az Úr Jézus Krisztus születésétől számított kilencszáz és tizedik évben.

Az óriási város, Konstantinápoly egyik szép, de nem hivalkodóan nagy házának erkélyén egy kedves arcú fiatal nő könyökölt és nézte a város forgatagát. A ház nem a belvárosban volt, sőt ellenkezőleg, inkább a városfalhoz közelebb, de azért látszott rajta, hogy jólsituált emberek lakják. Ha nem is épp

gazdagok. Az asszony, valamivel kevesebb mint harminc éves lehetett, mondjuk ki nyíltan, huszonnyolc, mosolygott a látványon. Tetszett neki. Általában is jókedvű teremtmény volt. Szeretett mosolyogni, nézdelődni, és szerette a férjét is.

A férj, egy félkezű vitéz, aki a balkezét egy régebbi csatában veszíthette el, de azóta már megszokta ezt az állapotát, bent a dolgozószobában, egy előkelő vendéggel beszélgetett. A vendég, Teofánész úr, ekkor már a császár belső embere, földrajztudós, orvos és diplomata, alig valamivel volt idősebb a házigazdájánál. Valamivel több mint három éve múlt, hogy rátalált egy olyan csata után, amit voltaképpen az ifjú vitéz serege nyert meg, ám ő maga jókora szúrással a bokaiban, s bevett fejjel, élet és halál között lebegett. És még sokáig így is maradt, mert a sebe elfertőződött, végül a kezét le is kellett vágni. Hát, az életét mentette meg akkor a fiatal földrajztudós. A sebesült a saját nevére sem emlékezett, ő adott akkor új nevet is neki, azt, hogy Farkas. Később aztán a régi nevét is újra megtudta, de a Farkas név annyira megtetszett neki, hogy azóta is azt viseli.

Farkas uram azóta úgy ragaszkodik Teofánész tudóshoz, hogy a saját anyjához sem ragaszkodhatna jobban. De a császár embere is meglátta időközben, hogy igen jó vásárt csinált akkor, amikor vállalta a fiatal ember bevezetését a konstantinápolyi előkelő körökbe. Farkas gyakorlati ember volt, félkézzel is többet tudott megcsinálni, mint mások kettővel. Például, fabrikált magának, a Teofánész tervei szerint egy olyan szerkezetet, amivel a számszeríjat egy kézzel is fel tudta húzni. Maga a fegyver szintén a tudós terve szerint készült. Amellett Farkasnak a kardforgatásban sem akadt párja. És a nyelvek meg úgy ragadtak rá, mint kutyára a bojtorján. És hasonlóan okos volt a feleség is. Teofánész, nőtlen lévén, persze leginkább a nő szépségét csodálta. Igaz, volt is mit. Most ugyan, hogy egy kissé megvastagodott, hisz áldott állapotban volt, sőt alig volt már hátra néhány hétnél több, egy kicsit a háttérbe szorult az a híres szépség, de még mindig maradt belőle annyi, hogy a férjét és Teofánész urat állandóan ámulatba ejtse.

Farkas persze imádta a feleségét és az asszony is őt, így a tudósnak leginkább a távoli rácsodálkozás maradt, amit az asszonyka az idők folyamán már megszokott és úgy viselte mint egy kitüntetést.

– Egy rabszolgára volna neked szükséged – mondta éppen a vendég – a feleségednek is nagy segítség lenne, meg aztán te sem volnál özvegyi életre kárhoztatva, amíg az asszonyod meg nem tisztul.

– Rabszolga? Kettő van, több meg minek egy ekkora háztartáshoz?

– Ó! Látom, nem érted! Én női rabszolgára gondoltam. Olyanra, aki a feleségedet is segíti, de neked is lehetne az ágyasod. Átmenetileg.

Farkas a fejét rázta.

– Én azt hiszem, te nem érted! Né annyira szeretem Szemdet, hogy nem is kell nekem ágyas, még arra a rövid időre sem! És az az idő valóban rövid, ha jól meggondoljuk. Hiszen még most is ... még most sem hanyagoljuk el egymást.

– S nem kényelmetlen ez neki?

– Nem. Mivel szeretem, s ő is engem. Ha szólna, biztos hagynám pihenni. De úgy látom, hogy neked kellene inkább megnősülni! Ha ilyesmin jár az eszed!

– Nekem már ki van szemelve a menyasszonyom. Maga öfelsége a császár mutatott be neki.

– A császár? Romanosz?

– Dehogyan! Romanosz csak bitorló! Az igazi császár! Konstantinosz! Ő választott nekem feleségjelöltet Egy év múlva elvehetem. Addig meg ... csak kihúdom valahogy. Így, úgy.

– Ágyasokkal.

– Persze. Nincs abban semmi szégyen. De te is gondold meg! Azt, amit mondtam. Nézd! Holnap csütörtök van, nagy rabszolgavásár lesz. Gyere velem, nézzünk szét! Különben is a tieid lesznek itt a vásáron!

– Az eszközök?

– Dehogyan! A magyarok!

- És ők hoznak rabszolgákat? Eladni?
- Hát persze! Na, igazán látszik rajtad, hogy a feleségeden kívül más nőre nincs szemed! De mondd! Ha már itt tartunk, mit jelent neki az a kimondhatatlan neve?
- Semmi különösét. Azt, hogy „Szemecske”. Az volt a legfeltűnőbb rajta már gyerekkorában. A szeme.
- Ezek szerint már akkor is ismerted.
- Igen. És szerettem!
- Ámen! De azért csak gyere velem!

Ez volt az a pillanat, amikor Szemd egy kancsó bort, hozzá vizet és süteményt küldetett be a férfiaknak. Egy fiatal férfiszolga hozta azokat, akitől megüzenték a ház asszonyának is, hogy szívesen látják a társaságukban, ha nincs más elfoglaltsága. Polgári házaknál nem volt olyan szigorú az elkülönülés az asszony felé, mint például a császári családban.

Szemd tehát bejött. Attól fogva a beszélgetés hangneme könnyedebbre váltott. Nem sokkal, hisz mindegyikük jó nevelést kapott, ha egy időben meg is forgatta őket az élet a sokkal alantasabb régiókban is. Persze, ezután már nem is tartott sokáig a beszélgetés. Teofánész úr nem szándékozott ebédre is maradni, megvolt neki a saját, még hozzá igen elit háztartása is.

Farkas uram házassága Szemddel, két és fél évvel az előbb elmondottak előtt, valódi keresztény házasságkötés volt, bizánci rítus szerinti. Amivel természetesen nem szándékoztam olyasmit érzékeltetni, hogy az azelőtti hite ne lett volna valódi keresztény hit. Ami viszont Szemdet illeti, vele más volt a helyzet. Őt valóban meg kellett keresztelni. Aminek egyébként nagyon örült. Mivel, hogy igazi ünnepélyes külsőségek között történt.

A Bizánci Birodalom időnkénti vendégei között az akkori kereszténység igen sok formája volt szokásban, a niceai zsinat által megszentelt római hittől elkezdve, az Arius püspök szerinti változatig, de örmények, sőt néha etiópok is megfordultak ott. Farkas uram hite igen a másik vég, a római hittel ellenkező vég felé rezgett, de amennyiben ő kereszténynek mondta magát, a hatalom nem látta értelmét annak, hogy vitassa annak az állításnak az igaz voltát.

Más volt azonban a helyzet a házassággal. Ortodox papot ugyanis nem találtak, aki a nászukat hivatalossá tenni hajlandó lett volna, manicheus pap pedig éppen akkortájt nem adódott, egyébként is ritka madár volt arrafelé, így hát, akarta-e eredetileg, vagy sem, Farkas kénytelen volt felvenni a keleti rendszer szerinti kereszténységet. Ha szerette Szemdet annyira, hogy megtegye. Már pedig szerette. Nagyon is. Úgy is nézett ki a dolog, hogy az egész szertartás semmiféle lelki meghasonlást nem fog okozni neki.

Eredetileg!

Úgy nézett ki!

Ám az idő telt és körülbelül három hónap után, Farkasnak egyre nagyobb hiányérzete támadt. Először nem is tudta mire vélni, csak homályos, zavaró érzés volt. Kérdezte Teofánésztól, de az, hiába volt olyan nagy tudós, nem tudott utat mutatni.

– Valami hiányérzet lehet! Ki tudja, mi okból? Mi hiányzik neked? Olyasmi, ami addig megvolt, s most nincs? Próbáld meg végiggondolni!

Akkor többször is végigsorolta azokat amik régebben megvoltak neki, s most nincsenek, de nem bírt rájönni. Ám a kellemetlen érzés idővel valósággal kínzóvá vált. Már ingerlékeny lett tőle, s a munkáján is meglátszott. (Kezdetől fogva segített Teofánész úrnak a munkáját megkönnyítendő. Ám akkoriban nem sok haszonnal).

Aztán egy délután, amikor egyedül volt a házban – Szemd éppen templomban volt, a szolgákat is cipelte magával. Úgy látszott, igen komolyan veszi az új hitét, amely még azzal is kecsegtette, hogy holta után esetleg a Mennysországba is bejuthat. Ami a régi hite szerint semmiképpen nem volt lehetséges – tehát az egyedül töltött délután folyamán egyszer csak beugrott. Mit beugrott? Egyenesen

mellbecsapta.

„Hát Öregistennel mi lesz?” Farkasnak volt annyi tudomása a hitvilágról, igen komolyan vették akkoriban, hogy mit is tartottak a régi, pogánykori rómaiak, s görögök az istenek halhatatlanságáról. Eszerint az istenek sem tökéletesen halhatatlanok, csak hozzánk, emberekhez képest. Ők is meghalnak egyszer, a nagyon távoli jövőben. Hogy mikor? Egy isten akkor hal meg, amikor egyetlen ember sem áldoz már az oltárán.

„Hát Öregistennel mi lesz?” gondolta. Majd tovább folytatva a gondolatmenetet, hogy csak ül szegény ott az égben, egyedül, míg itt a földön mind kevesebb és kevesebb ember akad, aki az oltára előtt szertartásokat végezzen. Csak ül, és haldoklik.

Farkas egész életében katona volt, hát éppen elég halált és haldoklást látott már. „De, hogy egy isten? És éppen ő? Öregisten? Ez tűrhetetlen!”

Elkezdett gondolkozni a dolgon és arra az eredményre jutott, hogy nem lesz semmi baja a mostani Úristennek attól, hogy ha talál valahol egy olyan helyet amely elég szent ahhoz, hogy Öregisten oltára legyen, hát ő ott áldozni fog. Ellenkezőleg! Az új Úristen minden bizonnyal meg fogja majd jutalmazni valamiképpen őt, Farkast a hűségéért. Hiszen a hűség mindenképpen hűség és ha valakiben megvan ez az erény, az mindenképpen jutalmat érdemel, még akkor is, ha pillanatnyilag valaki máshoz hűséges.

Elkezdett tehát oltárnak való helyet keresni. Egynéhány hét után aztán úgy tűnt, hogy talált is. A hely a városfalon kívül volt, közel az országúthoz. Nem volt más, mint egyóriási tölgyfa a sivatag porban. Közel, távol semmi élet. De a tölgyfa mégis virult. „Ez lesz az!” gondolta. Elkezdte kikérdezni a közelben lakó parasztokat, hogy nem bántja-e valakiknek ek a vallásos érzületét, ha ő néha odamegy és csekély ajándékokat hagy ott Öregisten számára?

Semmiképpen nem, mondták válaszul. Arra a tölgyfára senki nem tart igényt. És általában úgy tartják, hogy az a hely, elátkozott hely.

Miért?

Ezt nem tudták. De láthatja, hogy milyen magányos az a fa. Senki nem ül le pihenni alája. Csak elmennek mellette a karavánok, észre sem látszanak venni. Hát alighanem el van átkozva.

„Akkor ez épp nekem való! Majd meglátjuk, hogy valóban olyan nagy-e az az átok?”

A fa közelében szögletes köveket talált. Kisebbek, nagyobbak is voltak közöttük.

„Éppen jók lesznek egy kisebb oltárhoz! Ne legyen feltűnő! Hiszen valószínűleg én leszek az egyetlen, aki itt áldozni fog!” és elkezdte elhengeríteni a helyükről azokat a köveket, hogy valami oltár formát alakítson ki azon a helyen. Amikor tán a harmadik, vagy negyedik követ mozgatta el, annak az alján nedves volt a föld. Először csak nedves. Aztán valami vékony erecske víz is elkezdett folydogálni a tölgyfa felé. Aztán mind bővebben folyt, alig negyedóra alatt rendes kis forrás lett ott. Persze – az a víz éltette a fát is. Ki tudja mikor, valaha a régi időkben ismert forrás lehetett ott. Aztán, hogy eső nélküli évek jöttek, s kiszáradt, elterjedt a környékeliek között, hogy a hely meg van átkozva.

Farkas persze tovább dolgozott, most már valódi lendülettel. A forrás mellé építette az oltárt, a fa felőli oldalon. Keresgélt is a környéken valamit, amit rátehetne, de csak egy marék búzaszemet talált. Valahonnan kieshetett. Szekérről, vagy zsákból. Azt tette rá. Jelzésnek, hogy az ott egy szent hely. De akár arra sem lett volna szükség. Mert amikor a következő alkalommal visszatért arra a helyre, egy embert talált, aki ott térdelt előtte és imádkozott. Akkor ő megint rátett egy néhány búzaszemet. Azokat már otthonról vitte magával, egyenesen erre a célra.

A hely aztán, egy idő múlva a Pogányok Oltára néven lett ismert a környékeliek előtt. Többen is követték a példáját.

Farkasnak a lelke pedig megnyugodott.

Annak a napnak a délutánján amiről az előzőkben szó volt, szintén kiment ahhoz a kis, személyes oltárhoz. Amely egyébként hovatovább kezdett mind kevésbé személyes lenni. Inkább közösségi. Sok jel mutatott arra, hogy többen is látogatják. De minden alkalommal tisztán találta, amikor odajárult. A

többi használó is minden jel szerint komolyan vette. Pedig lehet, hogy egészen más istennek áldoztak ott. De amikor elvégezték szent foglalkozásukat – mert minden foglalatosság szent, amit az ember annak szán és hisz abban, hogy az isten, akihez imádkozik, az ő sorsát befolyásolni képes és általában az a befolyás be is következik. Néha csak azért, mert az imádkozó lelkiereje megnövekszik a hely szentsége és az ima ereje következtében. És kívánhat-e ember ennél többet egy imától? – tehát az áldozás befejeztével a többi hívő az oltárt megtisztította, s tisztán hagyta ott a következő imádkozónak. Ez általában, vagy másképp fogalmazva eddig mindig így volt. Ezúttal azonban nem ez volt a helyzet. A kis oltár kövei széthányva, az egész hely mindenféle undorító dologgal bemocskolva, még a forrás vizében is emberi és állati eredetű csúnyaságok úszkáltak.

Farkas elszomorodott ekkora rosszindulat láttán.

„És még van pofája valakinek arra, hogy minket barbárnak nevezzen? Mi soha ilyet nem tennénk senki oltárával!” és nekifogott megtisztítani a helyet, a forrást és az oltár köveit. Amiket azután újra el is rendezett funkciójuknak megfelelően. A fizikai munka elvégeztével elmondott még egy tisztító-megszentelő-útmutatást kérő imát. De arra akár nem is volt szükség. Tudta, hogy Öregisten oltárának szétdúlása semmi jót nem jelent a jövőre nézve. Csak még azt nem sejtette, hogy mi is lenne az a rossz ami bekövetkezhet, és mikor? Vagy, hogy már el is követett valamit tudtán kívül, olyasmit, amely mindazt ami jön, maga után fogja vonni?

– Kérlek, Öregisten, adj útmutatást! Hogy mit hibáztam el és hogyan lehet azt jóvátenni!

De a kő néma maradt. Nem mondott semmit, sem fennhangon, sem pedig az ő lelke rezgéseiben. Mintha azt közölte volna, hogy „eddig elmondtam neked azt, amit elmondhattam, mostantól viszont a te dolgod, hogy értelmezd a jeleimet”!

Nem is nyugodott meg semmiképpen. És este, amikor a háznép már lefeküdt, ő még egyszer kiment a kertbe, leült egy padra, s ott, a csendben még elgondolkozott a tapasztaltakon.

Utazások

Abban az évben, amely nyarán-őszén Konstantinápolyban az előbb elmondott dolgok történtek, a magyarok és bajorok határán szintén jelentős dolgok estek.

Azon a tavaszon Kál és Zoárd vezérek együtt elhatározták, hogy végképp dűlőre viszik az ország függőben hagyott dolgait Gyermek Lajos császár és királlyal. Mert, hogy nem élhet az ember úgy, hogy állandóan a hátában kell érezze egy neki irányított kés hegyét. Mert igaz ugyan, hogy csatározások voltak, vannak és még lesznek is szomszédok között, meg néha távolabbra is, hiszen másképpen hogyan tartsa fenn egy vezér a hadserege ütőképességét?! De az ilyesmi egy dolog, mások is rendszeresen megteszik, de az már semmiképpen sem tekinthető természetesnek, ha a szomszéd in expressis verbis kipusztítani való vadállatoknak tartja az embert és nem csak tartja, de akként is viselkedik.

Így hát döntöttek, hogy kiugrasztyák a nyulat a bokorból, s aztán ... ahogy lesz, abban megnyugszanak. Ha a császár győz, akkor hátrébb vonulnak, ha egyáltalán még lesz aki vonuljon, s attól fogva nem zavarják őt. Ha pedig győznek, akkor megkötik a békét, s kijelölik azt a gyeput, amit mindegyikük lehetőség szerint betart majd. Na! Mondjuk, kisebb rajtaütésektől eltekintve. De ezt mindkét fél általában tudni és tenni szokta.

Zolta (vagy Solt) vezér, aki ekkor a fejedelem volt, vagyis inkább az ő tanácsa rábólintott a tervre.

– Tegyétek meg, ha elég erőt éreztek magatokban, de ne vigyétek az ország összes katonáját magatokkal! Mert ha ti ott pusztultok, akkor is lenni kell valakinek, aki az országot (urushágnak

mondta) megtartsa. Még ha kisebb lesz az az uruszág, akkor is!

Így lett. És bár sokkal kevesebben voltak, mint amennyit az egyesült bajor-német-frank sereg számlált, június tizenkettedikén a Lech mezején hatalmas győzelmet arattak. Persze, abban a győzelemben jókora szerepe volt annak a jól begyakorolt taktikának is, amit színlelt megfutas néven ismer azóta is a katonai irodalom. Amint ezt később, ama bizánci császár, VII. Bíborbanszületett Konsztantin lejegyezte, hogy a „magyarok akkor a legveszélyesebbek, amikor hátat adnak”.

A megfutamodás olyan este hét úra körül történt, s attól kezdve a két vezéré volt a főszerep. Azt tettek a frankok (ők francoknak nevezték) seregével, amit éppen kedvük tartotta.

Gyermek Lajos attól kezdve soha nem háborgatta a magyarokat. Meg is halt fiatalon, nem sok időre rá. Kál és Zoárd vezérek akkor óriási mennyiségű zsákmányolt kincsel, s rabszolgák tömegével vonultak haza.

Nyár volt még akkor, de június már elmúlt. Az a csapat, amelyet a hazafelé vezető úton lehetett látni, meglehetősen lassú ütemben vonult hazafelé. Nem is tehetne volna másképpen, mert akadályozta az iramot éppen a magukkal cipelt kincsek tömege és a hajtott rabszolgák nagy száma. Főképpen az utóbbi. Mert a rabszolgát nem lehet ész nélkül erőltetni, hiszen akkor legyengül, s egy fityinget sem lehet majd kapni érte a konstantinápolyi piacon. A kincs, az arany-ezüst marha kevésbé kényes, nem fogy le, s nem betegszik meg az erőltetéstől. Meghalni sem tud. Legfeljebb ellopják. De jut is, marad is.

Este lett már. Sötétedni kezdett, amikor arra a szép mezőre érkeztek.

– Ááállj! Itt megállunk! – kiáltotta a vezetőjük – Mindenki mehet itatni, inni, mosdani! De az állat az első! A foglyokra valaki vigyázzon!

Ez a „valaki” persze nem egyetlen embert jelentett, hanem egy kisebb osztagot, hiszen mégiscsak megfordulhatott egyiknek-másiknak a fejében a szökés gondolata. Az ilyent, nem túl durván, de határozottan vissza kellett terelni a többihez. De általában az ilyen gondolatokat kevesen dédelgették. Ezek a foglyok a hazájukban sem részesültek jobb bánásmódban mint itt, a magyaroknál. Egyszerűbb emberek voltak. A gazdagokat, előkelőket gyorsabb, a vezérekhez közelebb álló csapatok vitték magukkal. Azokért sokszor váltságdíjat is vártak. Ezek az itteniek azonban csak a nép mindenkori fiai és lányai voltak. Akiknek talán éppen a szerencséjüket hozza magával a jövő. Hogy eladják őket? Persze. Ez a világ rendje. De talán jó gazdához kerülnek, s a szerencse rájuk mosolyog. És ha nem? De hiszen dolgozni otthon is kellett. Talán még többet is, mint ezután kelleni fog.

Hát ezért nem nagyon tartottak szökéstől. Amellett, közismert volt az egyszerű emberek körében, hogy a magyarok nem bánnak rosszul a foglyaikkal. Persze, éppen az ismert okok miatt.

A csapat vezetője ekkor félrehívta két emberét:

– Gyertek csak! Látjátok? Ott a domb aljában! Az erdő szélén! Úgy néz ki, mintha egy elhagyott ház lenne.

– Az! De inkább rom.

– Na! Menjetek és nézzetek körül! Ha megfelel, beterelitek oda a foglyokat! Nekik is jó lesz, ha jön valami hirtelen eső vagy zivatar, legalább nem lesznek kívül, meg nekünk is. Mert egy helyen lesznek. Kevesebb vigyázó kell majd! Szerintem jó lesz.

A két ember elment. Hamar vissza is jöttek.

– Üres az uram, kívül is, meg belül is. Csak rom, meg por.

– Ember,

– Egy lélek sem.

– No, akkor szaporán!

De mentek azok maguktól is, amikor megértették, hogy miről is van szó. A magyarok nevettek. Ők szokva voltak a sátorban alváshoz, de még a szabad ég alatt is. A foglyok meg azt hitték, hogy éppen

nekik akarnak kedvezni. „Né, de jó emberek ezek”!

Pedig nem voltak se jók, se rosszak. Csak olyanok, mint bárki abban az időben. Igyekeztek megőrizni a nehéz harcban szerzett vagyontárgyakat. Amikhez a rabszolga is hozzátartozott.

Aztán valóban sötét lett. A csapat vezetője hanyatt feküdt a virágos réten és nézte a csillagokat. De szépek is azok ilyen éjen! Amikor hold sincs.

Csend is lett. Tücsökműzene szólt és éji bogarak repkedtek. A katona egy darabig élvezte az éjszaka hangjait, aztán elaludt.

Arra ébredt, hogy áll a bál. A foglyok mint kiszaladtak a házból, sirtak ordítottak, a két vigyázó katona káromkodott. A vezető elordította magát:

– Csend legyen egyszer!!! Csak egy beszéljen! Te!

– Uram! Nincs ezen mit beszélni! Láthatod. Megbolondultak. Mind.

– Jó! De mitől?

– Azt mondják, félnek. Mert valami kísértet, szellem, vagy lélek, vagy mifene járkal odabent.

A vezető nem hitt a kísértetekben, vagy legalábbis csak módjával. Hanem a „járkal” szóra felkapta a fejét.

– Hát, hogy vigyáztatok? Te is láttad?

– Nem. Én akkor hátul voltam. A ház mögött. És hát, tudod, előtte jól körülnéztünk. Semmi ilyesminek jele nem volt.

– Aludtál, te gazember! Pedig megmondtam, hogy ébren legyetek – de vigyorgott is ahhoz amit mondott. Sejtette, hogy miről lehetett szó. Meg is kérdezte – Nem aludtál? Volt veled valaki? Aki bizonyítani tudja?

– Volt hát! Egy lány! Kérdezd meg, ha nem hiszed! – sétált bele a csapdába a felsült őrszem. De ekkor már a vezető is hahotázott torka szakadtából. És röhögtek a katonák mind és a vidámság a rabokra is áterjedt. De aztán vége lett a nevetésnek, s a következő kérdés már a lényegről szólt.

– Van itt valaki, aki ért engem? Akivel tudok beszélni?

Többen jelentkeztek, hogy ők igen. Mivel akkorra már fáklyák is égtek, a katona kiválasztott egy értelmesebbnek látszó fiatal férfit. Az aztán elmondta az egészet.

Hogy eleinte minden csendes volt, s úgy nézett ki, hogy már elalszanak, amikor mintha valami kis állat neszezése hallatszott volna. Ez persze még nem zavarta őket, otthon is előfordult. De aztán pisszegettek neki, s a neszezés abba is maradt. De nagyon rövid idő után megint elkezdődött. Még hozzá éppen ott a helyiségben, ahol voltak. És éppen ott, ahol abba maradt. Mintha ember lett volna, s a pisszegésre megijedt volna, de aztán megint megmozdult volna.

És így ment ez egy darabig, amíg egyszer csak fentről kezdtek el hallani. Pedig ott nem volt semmi. És néha sóhajtozott is, és mintha rágott volna valamit. Meg sírt. Erre felfigyeltek. Azok, akik értettek az ilyesmihez, arról kezdtek el suttogni, hogy ez biztosan kísértet lehet. Igaz, ahhoz normális esetben láncsörgés is hozzátartozik, s az most elmaradt. De a sírás valóságos volt. Meg a sóhajtozás is. És mintha kisgyerek is sírdogált is volna. Ettől aztán nagyon megijedtek. Tudták, hogy csak kísértet lehetett. Mert a katona, aki odaterelte őket, s aki aztán el is tűnt Eleonórával, azt mondta, hogy jól átnéztek mindent és, hogy biztonságos.

– És milyen hangon sóhajtott meg sírt a kísértet? Persze nem a gyerek.

– Női hangon uram!

– Jól van. Okos legény vagy! Majd gondom lesz rá, hogy jó gazdához kerülj! Most visszamehetsz a többihez. Ti pedig – szólt a két katonához – vegyetek magatokhoz még kettőt, s tegyétek tűvé a házat. A padlást is! Meg minden lehetséges zugot! A kutyaólat se kíméljétek, ha van! A többiek mars vissza, aludni! De fáklya égjen ott, ahol alusztok! Nem akarok még egy kísértetet!

Nem telt bele egy félóra, s megoldódott a titok. Vizsgálat sem kellett hozzá. Sovány, csontvázszerű nő jelent meg a ház felől, rongyos, szakadt ruhában. Alultáplált, kétéves forma kisgyereket vezetett, aki

néha bírt járni, néha meg nem. Ilyenkor az asszony felvette. Látszott, hogy meg van szokva ezzel, mert a gyengesége dacára, a gyermeket hurcolta rendesen. Pedig ő maga is megszédült néha.

– Te vagy a vezér?

– Ennek a csapatnak. A hadnagya. Igen. Te ki vagy?

– Aribó grófnak az özvegye vagyok. Akit három évvel ezelőtt ti győztetek le! Meg is öltétek.

– Én? Biztos, nem. Itt se voltam. De neked mi a neved?

– Szilvia.

– No. Biztos azért jössz az erdőből.

Az asszony megtántorodott.

– Beteg vagy?

– Nem. Csak három napja nem ettem.

– Azt látom. S azelőtt se sokat – majd kiáltott – Hé te! Adjatok ennek az asszonynak enni! A foglyok ételéből.

Meg sem kérdezte, hogy mit akarhatott a romos házban. Biztos volt benne, hogy ételt lopni a rabokéból. És, hogy nem sikerült, vagy keveset sikerült, hát sírt és sóhajtozott.

A nő hálásan nézett rá. Amíg az ételt meghozták, a vezér folytatta:

– És a gyerek? Mit eszik?

– Szopik. Tejet. Amikor van.

– Akkor ő se evett mostanában. Ahogy téged elnézlek ... Rendesen enni nem tud még?

– Tudna, ha volna mit!

A vezér megint rikkantott egyet:

– Hé te! Aki azzal a lánnyal voltál a ház mögött! Gyere ide!

A katona jött.

– Na! Kérdezd meg a szerelmedet, hogy nincs véletlenül a rabok között valaki, aki szoptat? Vagy van-e valahol tej? Gyereknek kellene!

A katona megint eltűnt. A vezér ekkor megint az asszony felé fordult. Aki időközben a megérkezett ételbe temetkezett. Leves -féle volt, holmi hússal is benne.

– Állj meg! Ne olyan mohón! Meghalsz, ha olyan gyorsan eszel. Van még elég! Na! Emeld fel a fejed! Fogjátok meg, mert még megfullad itt nekem!

Két katona akkor erővel felemelte az asszonynak a fejét. Tényleg, majdnem fulladozott.

– De mikor olyan jó! És olyan éhes vagyok ...

– Akkor is! Mondom, hogy van még!

Közben valaki tejet is hozott. Katona volt, hát lótej volt nála. A kisgyerek nem törődött vele, csak itta amíg hagyták. Mert előle is elvették. Akkor sírt. De a vezér nem lágyult meg.

– Majd fiam! Majd még kapsz!

A gyermek, mintegy vezényszóra elhallgatott. Csak nézte a férfit aki neki enni adott, nagy csillagszemekkel.

– Na! Egyelőre jól van – aztán megint az asszony felé fordult. Aki szintén őt nézte – És miért jöttél ide? Mit akarsz tőlünk?

Az asszony elbizonytalanodott.

– Valamit ... kéne ... tegyél velem! Ha már enni adtál. Vigyél magaddal! Nem akarsz engem éjszakára?

A hadnagy nagyot nézett.

– Na figyelj ide! Úgy látom, rég néztél már tükörbe. – az asszony sem szépnek, sem fiatalnak nem nézett ki – Ha éppen nő kellene nekem ma éjszakára, hát válogathatnék. Van miben. Akár grófné vagy, akár nem. De nem olyan vagyok. Az meg, hogy enni adattam neked, az nem jelent semmit. Magammal sem vihetlek, mert ezek a férfiak és nők, akiket viszünk, mind rabszolgák lesznek. Eladásra kerülnek a

konstantinápolyi piacon. Tisztességes csatában szereztük őket. De te? Idejössz és azt mondd, hogy vigyelek magammal? Aztán mit csináljak veled? Adjalak el téged is? Ezt akarsz? Rabszolgasorsot magadnak? Meg a gyermekednek? Hogy hívják?

– Rudolf – rebbent el az asszony ajkáról – És igen. Adjál el, mert az az élet is jobb, mint egyedül itt az erdőben! A medvék, farkasok között. Te nem tudod, milyen az. Egy asszonynak! Vigyél csak el nyugodtan, ne gondold velem!

A hadnagy a fejét vakarta.

– Háát ... éppenséggel megtehetem. De aztán ne káromold, ha véletlenül balul sül el!

– Ne félj uram! Jó leszek! És sok mindenhez értek. Vigyél nyugodtan! Nem leszek terhedre! De a te saját rabszolgád is lehetek.

– Na, nem bánom! Akkor eridj csak szépen oda a többiekhez! De az én rabszolgám nem lehetsz, van már három, azokkal is alig bírok. Nem vagyok én olyan gazdag ember!

És így történt, hogy Szilvia a vonuló csapattal maradt.

Egy folyó partján volt az a hely. A folyó ott kanyarodott, s annak a kanyarnak a külső oldalán több székely család is lakott. Telkeket mértek ki maguknak, s éldegéltek békésen. Az is volt a neve annak a falunak. Telkecske. Vagy székelyesen Telekd. A mező közepén. Nemvalót és Mirjámot azonnal befogadta a kis közösség. Meglátták, hogy a férfi hozzájuk hasonlóan székely, a nő pedig a felesége. Az asszony akármiféle náció lehetett akkoriban, de ez – nagyon szép nő volt, bár már ő sem éppen fiatal – azonnal megmondta magáról, hogy ő szerezsen. Vagyis izmaelita. Vagyis inkább annak született, de ma már keresztény, Mani püspök híve, és igencsak ragaszkodik a mostani hitéhez.

A párnak gyermekei is voltak, akikről megtudták, hogy az asszony régebbi férjétől valók, aki barátja volt ennek a mostaninak, s így örökölte őket az asszonnyal együtt.

„Hát bizony, ilyesmi gyakorta megtörténik!” bólogtak a falu öregjei, akik láttak már ilyet. És, hogy: „Milyen szép attól a Nemvalótól, hogy így nevei az elhalt barátja gyermekeit”!

De, bár a férfi már valahogyan csak benne volt a korban, mégis egy kissé nyughatatlanak látszott. Mint aki nem leli a helyét. Még arról is beszélt néha, hogy tovább kellene költöznük.

„Mi lelhetne? Valami nagy bűn nyomja a lelkét? Vagy ítélet súlya lóg a feje fölött?”

De kiviláglott, hogy egyik sem. Sőt, annak idején Árpád fejedelemnek a bizalmas emberei közé tartozott. De akkor miért? Különösen, hogy az asszonyának megint csak domborodik a hasa.

– Mert kell! Tovább kell mennünk! Értitek?

Nem értették.

Aztán eljött a tél és a hosszú estéken, amikor semmi lényegest nem lehetett tenni az egy vadászáson kívül, sor került arra is, hogy az efféle nyomasztó kérdéseket megbeszéljék.

– Na hát, ha már éppen kérdeztétek, én elmondhatom. Aztán utána mindenki azt tesz majd, amit gondol. Én nem erőltetek senkit sem. De! Hogy ne mondjátok, hogy összevissza hazudozom, megkérdem: van-e itt olyan öregebb ember, aki ismeri a történetünket, s el tudja mondani? Hogy honnan származunk, s mikor jöttünk ide erre a vidékre!

– Én elmondom – vállalta egy vénember – sokszor elmondtam már, most is elmondhatom.

Az öregember meséje a székelyek történetéről

Az úgy volt, hogy amikor az első királyunk, Attila meghalt, a fiai egymásnak estek. Nem azért, mert ők haragudtak volna egymásra, de volt egy nőszemély, az utolsó felesége, aki talán éppen azért jött, hogy az öreg király művét, a birodalmat elpusztítsa. Ki tudja, talán a nagykirályt is ő ölte meg ... Hát ez a nő, Ildikó volt a neve, vagy a németek szava szerint Hilda, vagy Krimhilda, addig duruzsolt a fiak

fülébe, amíg teljesen megbolondította őket. Nem kellett azért sok, hogy egymásnak ugorjanak, mert jó, harcos férfiak voltak. Csak az egyik volt békésebb szándékú, a három első fiú közül a legkisebb. Őt nem is Rika királyné szülte, hanem Attila korábbi menyasszonya, a görög császárlány, Honoria. De azért Rika jobban szerette tán, mint az édes gyermekeit. Megsajnálta talán, a sanyarú fiatalkora miatt. Mert tudjátok meg, hogy az a Honoria, nem lehetett az Attila rendes felesége, nem engedte a család, még be is zárták valahová. A gyermeket is úgy csempészték ki, s küldték el Attilához, egy követjárás alkalmával, mintha egy szolgálnak a gyermeke volna.

Akkor, amikor az öreg király meghalt, ez a gyermek, Irnák volt a neve, lehetett úgy talán tizennégy éves. És hát éppen emiatt, nem lehetett még vezér, csak olyan hadnagy-féle. Ahogy akkoriban mondták, csabaaan.

Hát amikor eldőlt az a nagy csata, amely két hétig eltartott, és amelyik azon a helyen volt, ahol a nagy folyó visszafelé folyik, vagy nagyot kanyarodik, amiért is a galaták nem DN, hanem ND néven emlegetik, akkor a két nagyobbik fiú már halva volt. Az egész csatából csak Aladár volt a nyertes, akit az öreg király a gepida nevű németeknek tett a fejedelmévé. Ki tudja, tán össze is beszélt azzal a Krimhildával?

De igazából én Irnákról akarok most regélni. Ő bizony el kellett menekülni a maga háromezer katonájával oda, ahol a másik nagy folyó, az Itil is körbekanyarodik. És ott is éltek azoknak leszármazottai sokáig, a bolgárok között. Akik jól meg is becsülték őket, s úgy nevezték: eszékelyek. Ezeknek az utódai vagyunk mi is, mindannyian.

Annak az Irnáknak még sok kalandja esett időközben, elvetődött két másik nagy folyó, az Oxux és a Yaxartes közé, ott meg is nősült, fiai is lettek, kettő. Ám végül az ő élete is véget ért. De a fiai, Ed és Edömér, meg azoknak a fiai, még fenntartották az emléket az ő régi hazájukról, s Attiláról, a nagykirályról. Pedig Irnáknak még a neve is feledésbe merült lassan, csak úgy emlegették, Csabaaan, vagyis, hadnagy.

Ezeknek a leszármazottaknak egyike tért vissza, sok év után a bolgárok között élő eszékelyek közé, és éltette bennük az emléket a régi események felől.

Időközben itt, ebben az országban is változások történtek. Olyan nép foglalta el, amely avarnak mondta magát, és az a nép leverte a gepidák seregét.

Látjátok, hogy Öregisten mindig igazságot tesz. Előbb, vagy utóbb. Még ha százéveket kell arra várni, akkor is. Még ha máshogyan, mint ahogy elképzeltük, akkor is.

Hát ezek között az avarok között már eszékelyek is voltak. De igazából akkor lettünk sokan itt az országunkban, amikor a francok kirabolták az avar nagykirály, a kagán országának a napnyugati felét. Tudjátok, azt, amelyik a nagy folyón túl van. A DN nagy folyón túl.

Megkevesbedtek akkor az avarok, de még léteztek. Ám a francok sokan voltak, s mind nagyobb területet raboltak el.

És akkor volt az, hogy a bolgárok kánja, Krum kán, érkezettnek látta az időt arra, hogy a népét napnyugat felé vezesse, új hazát keresve neki. Ebben az akkori eszékelyek segítették, akik eljöttek velem régi tulajdonukat visszavenni. Mert nem volt már akkor gepida, az avarok népe fölött sem uralkodott már kagán, csak valami helyettes, a „kapagán”. Tudjátok, miért nevezték éppen így? Azért, hogy emlékeztessen a kagánra, de azért mégis különbözzön attól, hogy annak a rossz sorsa, ha keresi, ne találja meg.

Hát eljöttek az eszékelyek, le is telepedtek, s éltek itt, az avarok maradékaival együtt. Szép élet volt, jó élet is, de valami még hiányzott. Gyengék voltak, mert nem volt igazi vezetőjük. Lám, azt már nem tudom, hogy ők hívták-e be a magyari vezért s a harcosait, hogy vezesse őket, vagy csak ünnepélyesen fogadták, ahogy a hagyomány mondja, de nem is lényeges.

Azóta a magyariak vezetnek bennünket, s dicsőséges csatákban veszünk részt. Az országot, s a népet is mindinkább a magyarok országának, s népének nevezik. Tán jól is van ez így!

Na, én ezt tudom a régi hagyományból, s a rovásokból.

Most mondd el te, fiatal hadnagy, mit tudsz te arról, hogy miért akarsz te tovább költözni?

– Nem nehéz egy cseppet sem – válaszolt Nemvaló, aki természetesen csak az elbeszélővel összehasonlítva volt fiatal – Mindössze annyi, hogy a sok dicsőséges csatában előbb-utóbb annyira megfogyatkozunk, hogy akármilyen kóbor nép jön errefelé, az minket szőröstül-bőröstül megesz. Ennyi. Röviden. Mármost, én nem akarok részt venni ebben a játékban. Éppen elég csatában voltam már, tudom, hogy megy az. Hát én, amint tudok, elmegyek. Napkelet felé. A feleségem ugyan zörgölődik egy kicsit, de neki is be kell látnia, hogy minél messzebb vagyunk a két folyó közöttől, annál jobb nekünk. Elvégre ott is székelyek élnek. Úgy tudom.

És valóban, tavasz közepén Nemvalóék továbbmentek. Elment velük a falu fiataljainak egy része. Körülbelül a fele.

Utak találkozása

Akkoriban, amikor megtudta, hogy a felesége gyermeket vár, Farkas egy kicsit csodálkozott a tényen. Szemd ugyanis még a házasságuk előtt mindent elmondott neki a múltjáról, s így arról a két hónapról is, amelyet a fogságba esése után kellett elviselnie. Hogy hogyan lehet az, hogy akkor nem maradt terhes? De aztán elintézte a gondolatot azzal, hogy Szemd egyáltalán nem jószántából vett részt abban az életben, hanem többszöri kemény veréssel kényszerítették. Ugyanakkor természetesen valamiféle magyarázatot is kigondolt a maga számára arról, hogy miért volt ez így és, hogy egy nőnek mik a kötelességei a férfi iránt. Muszlimnak nevelték, tudta, mi az a kötelesség. Ám arra is gondolt Farkas, hogy akkor, régen, tizenhárom évvel azelőtt, Szemd csak az eszével magyarázgatta magának a történeteket, de mind közben a teste és lelke tiltakozott ellenük. Most viszont azzal van, akit szeret és aki őt is szereti, hogyne fogadta volna be örömmel?

Teofánész úr, mint afféle tudós ember, örömét lelte abban, hogy a tudását másokkal megossza. Mivel pedig Farkas kéznél volt, s erkölcsi kötelességének is érezte, hogy mindent meghallgasson amit az élete megmentője mond, s mivel jó esze is volt, így három jó barátságban, együtt eltöltött év után Farkast is valamiféle tudós embernek lehetett tekinteni. Annál is inkább, mivel sokszor konkrétan segítette is Teofánészt a munkájában. Császár diplomatája nem lett belőle, nem is lehetett, hisz messziről jött idegen volt, akiben ki tudja, hogy lehet megbízni, de nagyon sokat tanult és egyszerűbb embereken már sokszor segített a tudásával. Olyanokon, akik a nagyon magasan álló Teofánészhoz nem mertek, vagy talán nem is tudtak fordulni.

Akkor azonban, az Öregisten oltáránál eltöltött délután miatt, az ott látott és megsejtett gondolatok miatt mégis megzavarodott az ő tudásában. Mert hiszen a gyakorlati tudás, teszem azt az orvosi működés továbbra is érvényes volt, meg a földrajz is és hasonló, de az égiekkel való lelki, vagy talán szellemi kapcsolat óriási űrben kezdett lebegni látszani. Magyarán: komoly kétségei lettek. És ráadásul valami vészjelző is csilingelt a fejében.

Emiatt komoly lett és szomorú. A szomorúság másnap is eltartott, akkor is nyomasztotta, amikor feleségével és a barátjával a piac felé tartott. A másik kettő nem tudta hova tenni a szótlanságát. Próbálták is felvidítani, elképzelésük szerint. Teofánész például újra felhozta a rabszolganő ötletét. De Farkas csak pesszimistán mosolygott. Bár, ráhagyta, hogy legyen úgy.

De Szemd sem volt éppen vidám. Igaz, az ő visszafogottságát meg lehetett magyarázni az előrehaladott állapotával, ami fizikai és lelki terhet is képezett. Bár Teofánész úr őt is felkészítette lehetőségei szerint arra, hogy mi vár rá, de mindent nem mondhatott el éppen azért, mert barátjuk volt és mert férfi volt, méghozzá nőtlen. Bár volt két rabnője, akik éppen az egyedülléte megédesítése céljából voltak vásárolva (vajon mi lesz majd velük, amikor a menyasszony oda érik, hogy sor kerülhet a nászra?), de

Szemdeknek mégse mondhatott el éppen mindent.

Így hát mindhárman szótlanul bandukoltak – kirándulásnak tekintették – a város e célra kijelölt része felé.

A piacon a rendes nyüzsgés fogadta őket. A monoton zaj már messziről hallatszott.

Ezúttal nem nagyon érdekelte őket a mindennap kínálgató árak tömege. Egyenesen a rabszolgapiac felé irányozták lépteiket.

Am várakozáson alul volt a kínálat. Meg is kérdezték a magyart, aki felügyelte az eladásra szántakat.

– Valami betegség tizedelte őket az úton. Sokan meg is haltak – felelte az Teofánésznek, akit jobban ismert. Alacsony, de nagyon sűrű ember volt, azt mondta, Botondnak hívják – Te ismersz uram, nem vagyunk mi hóhérok, hogy hajtsuk őket mint az állatot, de ráadásul jól eladni is csak akkor tudjuk őket, ha egészségesek, jó erőben vannak. Ezért is tartott olyan hosszú ideig az út.

– De ha betegség, akkor nincs benne a többiekben is? Nem visszük haza, netán a házukba? – aggodalmaskodott a tudós.

– Nyugodj meg uram, akik itt vannak mind egészségesek! Hisz ismersz. A betegség ideje már egy hónapja lejárt.

A magyarok valóban nem látszottak emberevőknek. Négyen voltak a vezetőjükön kívül. Csak álltak, üldögéltek, nézték a kiállított rabokat, meg a reménybeli vevőket is. Ha valakinek megtetszett valamelyik fogoly, a vevőjelöltet is jól megnézték. Csak akkor kötöttek vásárt, ha úgy látták, jó gazdája lesz a rabnak. Érezték ezt a rabok is, mert nem látszottak különösebben elkeseredettnek. Igaz, vidámnak sem. Egykedvűen álldogáltak az emelvényen, s nézdelődtek ők is. Találgattak is bizonytal. Akkoriban nagyjából tudták az emberek azt, hogy bármikor jöhet egy harcos csapat, ők fogságba eshetnek, s bármelyikükre rabság várhat. Hát ezek az itteniek aránylag nyugodtak voltak. Meggyőződhetek az úton arról, hogy fogvatartóik számára nem a kegyetlenkedés a fontos, hanem a biztos, tisztos nyereség. Már pedig, ha valaki egy végsőkéig elkeseredett rabot vásárol, az bizony sok kellemetlenséget is vesz magának. És akkor még egyszer azzal az emberrel nem köt üzletet.

Így álldogált Szilvia is az emelvényen, kíváncsian nézegetve reménybeli gazdáit. Nem ismerte meg Farkast a díszes bizánci ruhákban, hiszen csak egyszer látta életében, s akkor mindössze egy nyamvadt, sebesült vitéz volt, de Szemd mind ismerősebbnek tűnt számára, ahogy közeledett hozzá a kis társaság. Szemd viszont nem ismerte meg Szilviát és ennek nagyon komoly oka volt. Az történt ugyanis, hogy ahogy közeledtek az emelvénynek ahhoz a részéhez, amelyen egykori gazdasszonya állt, mind rosszabbul és rosszabbul érezte magát. Egyelőre nem szólt a két férfinak, gondolván, a terhességgel biztosan együtt jár időről időre valami rosszullét. Szilvia egyébként most sokkal jobban nézett ki, mint akkor, amikor a romháznál önkéntes rabnak jelentkezett. A jó tápláléktól kitelt az alakja, az arca is vonzó lett megint. Újra az a büszke, szép, szőke germán istennő volt, mint régen. Csak kétoldalt az orra mellett húzódtott lefelé két függőleges ránc, valami szigorú jelleget adva az arcnak. Ez régebben nem volt. Állt hát és nézte Szemdet. A gyermeke mellette volt, néha állt ő is, de legtöbbször ült és játszott. A magyar aki elhozta jó vásárt remélt, egyszerre akarva mindkettőt eladni.

Szemd ekkor Farkas felé fordult és azt mondta:

– Rosszul vagyok uram! Azt hiszem, történik bennem valami!

Farkas tehát karon fogta az asszonykát és igyekezett megtartani a lábán. De nem nagyon ment.

Szilvia is látta. Mindent látott. Azt is, hogy Szemd kínlódik, azt is, hogy nagy fájdalom van és főleg a sápadtságot az arcán. Akkor már reszketett is és valóban nagyon fázott, pedig meleg volt, szép napsütés.

Szilvia az emelvényről egyetlen ugrással ott termett, mielőtt még az örök bármelyike is megakadályozhatta volna. És felfogta az elesni készülő Szemdet. Aztán szelíden lefektette oda ahol állt, az út porába.

Szemd akkor már alig volt magánál. De felismerte Szilviát.

– Jaj! Fáj! – csak ennyit mondott. Aztán – Vedd meg Szilviát, uram! Helyettem legyen neked!

De ezek voltak egyben az utolsó szavai is. Később észrevehető lett az az egyre növekvő vértócsa, amely körülötte kezdett terjengeni és mind nagyobb lett. A két férfi értetlenül állt. Farkas szinte ne is látott a lelki fájdalomtól. Teofánész pedig ... Teofánész le sem vette a szemét ... Szilviáról. Mintha ismerőst látott volna, s nem hinne a szemének. Szilvia pedig ott térdelt mellette.

Szemd nem volt többé.

Az egyik magyar, az amelyik Botondnak mondta magát, odament hozzájuk. De nem nyúlt Szilviához. Csak Farkashoz szólt:

– Láttam, mi történt! Uram! Legyen ez a nő a tied! Ott van a gyermeke is, csak őt vedd meg. Rendes áron. Csak, hogy ne kelljen elválasztani őket! Rudolfnak hívják.

Azt persze nem mondta a magyar, hogy Szilvia elvesztésével őket semmi kár nem éri. Mivel, hogy az asszony önként jelentkezett eladásra. Miért is mondta volna? Elvégre üzletember volt.

Vége Teofánész szerzett valami szekeret. Feltették rá a testet, ami Szemdből megmaradt és miután Farkas a magyar kezébe leszámlálta a Rudolf árát, elindult a szomorú menet hazafelé.

Farkas egyébként egyáltalán nem érzett meglepetést. Hisz tudta, hogy valami ilyesmi fogja érni, megjövendölte azt neki Öregisten már az azelőtt való délutánon az oltára szétdúlása által. Csak szomorú volt nagyon.

„Szegény Szemd! Úgy látszik, nem volt neki megírva, hogy hosszabb ideig boldog legyen!” Farkas ugyanis tudta, a felesége már rég elmondta neki, hogy abban a később rommá lett házban Szilvia volt az egyetlen emberi lény, aki soha akarattal nem ártott neki. Inkább mintha valami módon sorstársak lettek volna, a ház urának és szolgáinak viselkedése által.

Persze ekkor már nagyon jól emlékezett arra, hogy kicsoda is Szilvia. Otthon aztán megtudta a történetet arról is, hogy a teljesen magára maradt asszony hogyan csapódott kétségbeesésében a magyarokhoz, inkább vállalva a rabszolgaságot, mint az addigi életet. Ezért aztán, amikor már lecsillapodott annyira, hogy gyakorlati dolgokról is képes volt beszélni, így szólt Szilviához:

– Akkor tehát te voltaképpen nem is estél fogságba?

– Úgy van uram!

– De a feleségem utolsó perceit meg akartad könnyíteni!

– Igen uram!

– Akkor tehát, ha én most tisztességes akarok lenni, meg kell kérdezzem: Akarsz hazamenni? Mert így semmiféle jogom nincs, hogy itt tartsalak.

– Nem akarok hazamenni uram – válaszolt Szilvia. De látszott is rajta, hogy borzongva emlékezik arra az időre, amikor egyedül volt „otthon” – Itt akarok maradni! Rabszolga akartam lenni, az lettem. És sokkal jobban jártam vele, mint remélni mertem – tette még hozzá.

Így tehát Szilvia maradt Konstantinápolyban. Farkas azonban csak szerződött szolgának tekintette őt, nem rabszolgának. Meg is mondta világosan. Lehet ott az ő háznépével, maradhat, Rudolf-fal együtt, de el is mehet amikor úgy gondolja.

– Csak persze szólj előre, ha menni akarsz! Mondjuk, egy hónappal.

Egy év múltán Rudolfnak kistestvérei születtek. Ikrek. Egy kisfiú és egy kislány. A kisfiút Farkasnak, a kislányt Szilviának nevezték. És akkor már több szó nem is esett elmenésről.

Második rész
A király nem tér vissza

Követség

Szombati nap volt. Egyes vallások szerint szent nap, amikor nem illik semmiféle munkát végezni. Bár a Mani püspök térítése szerinti keresztények számára az a nap nem volt szentebb a hét bármelyik más napjánál, Farkas uram, bizonyos barátai kedvéért ilyenkor mégis pihenőnapot engedélyezett magának. S a szolgálóinak is egyúttal.

Sok munka úgy sem volt. Öregedett a ház gazdája, negyven éves elmúlt már, harcot már nem vállalt, csak nagynéha kereste fel egy-egy beteg barátja, hogy gyógyítaná meg. Mert ehhez is értett. Az orvosi mesterséghez.

De ezen a napon még arra sem volt szükség. Szilvia asszony, aki maga is hasonló korú volt, csak valamiféle női praktikákkal elérte, hogy sokkal fiatalabbnak lássák, ezen a szép délelőttön az emeleti erkélyről nézte a világot.

De a város is változott ám! Nőtt, terjeszkedett. Akkor, régen, harminc és egynéhány éve, az a terület külvárosnak számított. Most meg? Előkelő házak mindenütt, s elegáns fogatok jártak a kapuikon ki, be. Mint lám az is, amelyik ... hopp! Ez még ismerős is!

– Uram! Kedvesem! Merre vagy?

Mély gondolkahang válaszolt a földszintről:

– Itt vagyok Szilviám! Mi történt?

– Teofánész úr jön! Látom a kocsiját!

– No, akkor megyek, hogy illő módon fogadjam!

Valóban a jó barát, a császár diplomatája érkezett vendégségbe. A két férfi között régi, huszonhárom baráti kapcsolat volt, még akkortól, amikor Teofánész, aki mint fiatal földrajztudós tartózkodott egy csata színhelyén, az életét mentette meg Farkasnak. Akkor fel is ajánlotta neki, hogy költözzön Konstantinápolyba, amit a sebesült hálásan el is fogadott. A barátságból mindketten hasznot húztak. Teofánész a magyarokra, s főleg a székelyekre vonatkozó sok és jó információhoz jutott, Farkas pedig az egészségét nyerte vissza. Mellesleg tanítványul is szegődött a tudós mellé. Az idők folyamán aztán igazi konstantinápolyi polgár vált belőle. A gyermekei is felnőttek, mindkét fiú hasznos munkát végez, Szilvia lányuk pedig – ej, de szép lány volt az! – férjhez ment egy ifjú nemeshez, Teofánész úr barátjának a fiához.

A diplomata egyébként nem szokott csak úgy beugrani egy kis délelőtti vizitálásra, az ilyesmi az asszonyok dolga. Bár elég sűrűn találkoztak, de leginkább az udvari könyvtárban. Ahol immár Farkas úr is felügyelő volt.

Hát Teofánész minden esetre jött. Valaminek történnie kellett. De vajon minek?

A kölcsönös udvariaskodások után, amikor már egy kevés édességfélével, borral, vízzel is kínálta Szilvia asszony (ezt a viláért se hagyta volna a szolgálókra), a lényegre is rátértek.

– No, hát szükség van rád barátom!

– Ejha! Mi történt? Rablók vannak a könyvtárban?

Teofánész elnevette magát.

– Dehogyan! Hanem követségbe megyek, s oda téged is vinni szeretnék!

Farkas nem tudta hová tenni a meghívást. Hosszú idő óta megszokta, hogy a barátja sokkal magasabb rangú mint ő, s általában egyedül, s persze a saját kíséretével szokott követségbe menni, amikor szükséges.

– Dehát hova? Talán csak nem ...

– De bizony! Magyarok vannak itt, s nem tagadom, hogy meglehetősen kényelmetlen a dolgom. Egyébként régi ismerősünk vezeti őket, Botond, aki azóta már híres hadnagy lett.

Az a Botond valamikor régen, fiatal korában, eladni való rabszolgákat kíséretetett a konstantinápolyi piacra, ott is ismerte meg Farkas, egy szomorú esemény kapcsán, az első felesége halála napján. És Szilviát is akkor szerezte meg magának. Igazából – vette. Rabszolgának. Bár igaz, hogy Botond vitéz akkor nagyon tisztességesnek bizonyult. Még csak pénzt se kért érte. Csak Rudolfért, aki akkoriban

olyan kétéves lehetett.

Hát most megint itt van. Botond.

– És bizony mondom neked, meglehetősen mérges is! A kaput már betörte.

– Húha! Azt a nagyot?

– Azt! Buzogánnyal. Jókorá lyukat ütött rajta!

– De hát az egy nagyon kemény kapu!

– Az igen! Csak éppen ott, azon a helyen a belső oldalon, kirothadt a tölgyfa erősítés. A felügyelők bűne az egész. Mert mindent hagynak tönkremenni. Persze, most a vezér főnek-fának dicsekszik, hogy mekkora ereje van! Persze van is neki, de lett volna csak ott ép faborítás! Bár lehet, hogy tudta is. Ebben az esetben nem csak erős, de jó megfigyelő is. Nohát, hozzájuk kell menjek. Hogy megkíméljék a várost! Persze, azokat, akik a falakon kívül laknak. Jössz velem?

Farkasnak egyből eszébe jutott a falon kívül az országút mellett az a kis oltár, Öregisten oltára, ahová ő maga is sokszor eljárt áldozatot bemutatni. Vajon mi lett vele?

Teofánész látta az arcán a feszültséget, s megkönnyörült rajta:

– Az oltárad rendben van! Megkímélték. Sőt! Ők is odajárnak áldozni. Persze nem mind. De Botond például igen. Majd megmondjuk neki, hogy hamis istenhez imádkozik!

– Engem mindig megsegít. Ha hamis, ha nem! De, ami a hívást illeti, természetesen megyek! Mikor kell menni?

– Nagyjából holnap ilyenkorra számítom.

Ezután már nem volt többet szó komoly dolgokról. Udvarias mondatokat váltottak, hogy Szilvia asszony milyen szép ma, de Teofánész úr is olyan, mintha skatulyából húzták volna ki (ez igaz is volt, mert az időközben megvastagodott Farkassal ellentétben, a diplomata ma is vékony volt, mint a nádszál. Ki tudja, hogy érte ezt el? Tán a nőtlenség jót tesz neki?), majd távozott a vendég.

Azonban, még mielőtt távozott volna, már az ajtóban volt, amikor Szilvia utána szólott:

– Én is mehetek? Ígérem, nem fogok zavarni senkit – Hiába, a kíváncsiság ördöge már akkoriban is benn fészkelődött az asszonyokban.

Teofánész gondolkodott egy kicsit, mintha a lehetséges veszélyeket mérlegelte volna, aztán rábólintott.

– Jöhetsz asszonyom! Igaz, hogy így több kísérő kell, mert a te biztonságodról is gondoskodni kell, de jöhetsz! Még az is lehet, hogy hasznunkra fog válni a nagyobb kíséret ... Elvégre, ha papot is viszünk, miért ne jöhetne egy előkelő hölgy is? Lássák azok a magyarok, hogy éppen nem félünk tőlük!

Hát, bizony Botond vezér fölött sem múlt el nyomtalanul az a húsz év, amely mögöttük maradt. Bár kopaszra borotvált fején éppolyan büszkén meredezett az a bizonyos meghagyott csimbók, mint valaha, ám a befont hajának nagy része már őszbe vegyült. Amely üstök korántsem azt jelezte, hogy ő pogány lett volna, Mani püspök követői szerinti keresztény volt maga is, hanem harcos voltát. Azért még mindig büszke és kemény ember benyomását keltette. Vastag volt most is és még izmosabb tán, mint akkoriban. De most már pocakja is volt hozzá.

Hát persze, hogy Szilviát azonnal kiszúrta:

– Üdvözöllek asszonyom! Nagy öröömre szolgál, hogy oly hosszú idő után ismét láthatlak! Mondhatom, semmit sem változtál!

Szilvia is mosolyogva biccentette meg a fejét és szavakkal is üdvözölte a vezért.

– Én is üdvözöllek Botond vezér! Lám, már nem egyszerű hadnagy vagy! Örülök ennek!

Az udvarias közbizalom után aztán megkezdődött a komoly tárgyalás. Ez természetesen már Teofánész úrnak volt a kötelessége, csak ritkán szólt bele Farkas, amikor a beszélgetés megrekedni látszott. A magyar vezér először nem is ismerte meg őt, csak egy hosszú idő elteltével pillantott a hiányzó balkeze helyére, s vette észre, hogy magyarul beszél.

– Ejnye, hát téged is ismerlek uram! Te vetted meg Szilviát! Gyermekestől. Akkor, amikor az a szegény

feleséged meghalt. No, látom, jól megy a dolga nálad! Feleség lett belőle. Hát a gyermekkel mi van?

– Ó! Rudolf nagy férfiú már! Vitézi iskolát végzett. Most csapatvezér, vagyis hadnagy a császári seregben. Egy kohorszot adtak alá. Lovasokat. De még viheti feljebb is! És azóta két testvére is van. Ők is nagyok már. A leány már férjhez is ment.

– Úgy látszik, múlik az idő errefelé is! Na de, ami az ajándékokat illeti – és rátértek megint az anyagiakra. Amit egyébként Teofánész úrnak sikerült valamelyest lefaragni. Kihasználva a Botond jókedvét. Bár igazán arra nem is nagyon volt szükség. Romanosz Lakopénosz császár (Teofánész úr csak bitorlónak nevezte baráti körben, amint egyébként a nép is), nem sajnálta a pénzt a magyaroktól, a nép biztonsága és főképp önmaga fényezése érdekében. Ilyen értelemben adott parancsot a követének is. Így hát a hivatalos rész elég hamar lezárult. Utána az ünnepélyes aktus következett, amely arról szólt, hogy az éppen jelenlevő pap a lehetséges legfényesebb külsőségek között megkeresztelte Botondot az egy igaz Isten, Atya, Fiú és Szentlélek nevében. Ugyanúgy kapott keresztvizet Botond vezértársa, a gyula tisztséget viselő férfiú is. Aztán már csak a lakoma volt hátra, amelyet, a szokásnak megfelelően ezúttal Botond és vezérkara adott.

Az eszem-izsom ideje alatt a vezér rövid időre félrevonta Farkast és feleségét. Ezt mondta:

– Mit kerestek ti még itt a görögöknél? Gyertek haza, Magyarországra! Te, Farkas, okos, művelt ember vagy! Nagy megbecsülésnek örvendenél nálunk, mert híjával vagyunk az ilyen férfiainak! Te pedig Szilvia, ugyancsak jól járnál. Hisz már a te szokásaid, hagyományaid szerint élők közül sokan vannak minálunk! Jól érezhetnéd magad köztük! Lehet, hogy rokonaid is vannak!

A „rokon” szóra Szilviának elborult a tekintete. Még meg is rázkódott egy kicsit, m int aki rosszra gondol. De ki is mondta hangosan.

– Rokon? Hol voltak azok a rokonok, amikor a kicsi fiammal egyedül maradtam a gyeprüben? A vadonban? És éheztem! Szolgák, segítők nélkül! A kicsi fiammal! Te tudod uram, mert te ott voltál akkor is és láttad! Hát akkor rokonokat nekem ne említs! Pedig már majdnem meggyőztél.

– Na, akkor győztelek meg egészen! Nálunk most alakul az ország! Furcsa állapotban vagyunk. A vezetés magyar, a nép székely. Meg arab, meg kabar, meg besenyő. És még ott van egy néhány német lovag. Hát nagy szükség volna előkelő emberekre, akik ezt a mindenféleséget egybefogják. Nem lesz könnyű dolog, de nagyon érdekes! Próbáljátok meg!

– Az ám, de nekünk gyermekeink is vagynak. Felnőtt gyermekeink. Velük meg mi légyen? – vetette ellen most már Farkas.

– Nekik is helyük lesz! És minden jószándékú embernek. Látod, otthon most az országot úgy hívják, hogy a magyarok országa. Eközben pedig székelyül beszélnek! Hát pont nektek ne lenne helyetek?

Addig addig, míg a végén csak megegyeztek. Teofánész mosolyogva nézte a két neki kedves ember tanakodását. Nem szólt bele, de bölcs férfiú lévén, tudta, hogy mi lesz annak a vége. Savanyú mosoly volt biz az, valamit takart, de jól eltakarta.

Látta Farkas azt a mosolyt, de azt is, hogy biz az nem éppen szívből jön.

„Hát igen! Végedes-végül mindenki a sajátjaihoz húz! Tán jobb is, ha hagyom őket! Akkor hálával fognak emlékezni rám!” gondolkozott. Maga sem tudta előre, hogy később esetleg mivé válik az a savanyú mosoly? Lehet, hogy semmivé. Elmúlik mint a köd, amikor a nap kisüt.

– Haza! Hazamenni! Milyen ott az ország, milyen ott a nép? Mi változott, mi maradt ugyanolyan? – Farkas el sem hitte volna, ha más mondja neki, de a szíve úgy összeszorult a gondolatra, hogy esetleg haza fog menni ennyi év után, hogy fájts mintha marokkal szorítanák. El is fehéredett egy kissé, meg le kellett üljön.

– De a gyermekek nevében nem ígérhetek – szögezte le a végén – nagyok már, a saját életüket élik!

Így lett aztán, hogy mégis csak megígérték az indulást. Hogy nagyjából három nap után, amikor a magyarok elindulnak, ők is útra készen lesznek. Ahányan, annyian.

A húsz év alatt összeszedett vagyona nem volt gondjuk. Ami pénzük volt elosztották a családban,

mindenki annyit véve magához jó bizánci aranyakban amennyi járt – lám, jól jött most a magyar kíséret – a ház pedig, kire is maradhatott volna másra, mint Teofánész úrra. Neki is nagy gyermekei voltak már ekkor, több éve meghalt felesége után, ki tudja miért, már nem nősült meg másodszor, egyedül nevelte őket. Hát jól jött neki a ház.

Érdekes módon, Rudolf az első szóra igent mondott az utazásra. Inkább az ifjú Farkast kellett győzködni egy kicsit. De végül ő is beadta a derekát. Csak a lányuk, a fiatal Szilvia nem jött velük. Ő, mint ahogy illik, a férjével maradt.

Nem számolták a napokat, örültek az utazásnak. A férfiak lovagoltak, Szilvia szekéren. „Legalább vigyáz arra, ami a szekéren van” mondták a katonák. Egyébként pedig igyekeztek nem túlságosan lassan menni. Ősz volt és nem nagyon akaródzott neki, hogy a tél az úton kapja őket.

– Kevés a téli ruhánk. Meg aztán lesz éppen elég részünk hidegben, majd a hegyen – magyarázta Botond vezér.

– Hát hegyen megyünk?

– Igen. En úgy számítom, hogy az a legegyszerűbb út. De legalábbis a legkönnyebb. Vagy, hogy én azt ismerem a legjobban? Az is lehet – a vezér ekkor elővett az övéből egy kis fatáblácskát, amire jelek voltak vésve – Látjátok? Hadrianopolisz az első város. Azután még megyünk majd vagy két, három napot, s észak felé fordulunk. Bemegyünk a hegyek közé. Ott majd vezetőket fogadunk. Vlachokat. Több mint száz éve így megy ez. Nagyon értenek hozzá. Aztán lemegyünk majd a hegyről, s elérjük a nagy folyót. Azt, ami keltául Duna, latinul meg Ister. Ott meg hajót fogadunk, s azzal megyünk tovább. Kicsit lassú, de nyugodt. Örök hűzzák a hajókat. Vagy a szél, ha jó irányból fúj. De az elég ritka. Nem tudom, miért, én megfigyeltem, hogy a szél mindig arról fúj, ahonnan nem kéne. Na, aztán Bodont amikor elértük, akkor mondhatjuk majd, hogy mindjárt otthon vagyunk.

– Eszerint az a város, ami ott látszik ...

– Igen. Az Hadrianopolisz. Valami római császár jelölte ki a helyét már régen. S látjátok, elég jól megnőtt!

– És most van még római császár? – ezt Szilvia kérdezte, aki ezúttal a változatosság kedvéért lóra ült. A szekéren ekkor a két szolga ügyelt. Így, mindössze két szolgát hoztak magukkal, azokat akik addig a leghűségesebbeknek bizonyultak. A többiek úgyis elszöknek, amikor tehetik. Szilviának különben is kellemetlen tapasztalatai voltak a szolgák tekintetében. Még a régebbi időkből, amikor fiatal volt.

– De van ám! Igaz, hogy inkább csak a neve. De az is a németek közül való. Még jó is, hogy kérdezted, mert Bodon után egy kicsit be is kell menjünk az ők birodalmába. Lám, Bodon valahol a két birodalom között van. A görög és a római között.

– És miféle népek laknak arrafelé, amerre megyünk?

– Sokfélék. Lám csak – Botond összeráncolta a homlokát, mintha attól jobban tudna gondolkozni – először is itt vannak a vlachok. Ők mindenütt ott vannak. Még a rómaiaktól maradtak, ők úgy tartják. De igaz is lehet, mert a nyelvük hasonlít. Aki a rómaiak nyelvét érti, az őket is érti. Hát Róma hatalma régen még idáig is terjedt. És ahol a katonáik voltak, ott általában vlachok is vannak. Persze, ha elég sokáig voltak ott azok a katonák. Na aztán még itt vannak a szlávok. Azok többfélék. Például a bolgárok. Akik nemrég még a mi másik nyelvünkhöz valami hasonlót beszéltek. A bolgároknak van is országuk, meg nincs is.

– Igen, ezt tudom – szólt bele Farkas – tanultam geográfiát Teofánész úrtól. Nem nagyon tetszett neki, hogy elmegyek. De bele kellett nyugodjon, mert nem vagyok szolga. Meg aztán ő maga is éppen eleget kóborol. Szóval, azoknak a bolgároknak cárjuk is volt. Csak nemrégén hódoltak meg a mi császáruknak. És kiket tudsz még?

– Ó! Még sok van! Kicsi népek. Igazán jelentősek közülük inkább csak a szkipetárok. Albánoknak is hívják őket. Harcias nép! Úgy tudom, hogy eddig még senki sem győzte le őket. Ha megszorulnak,

bevonulnak a hegyeik közé mint a csiga a házába, s elő se jönnek, míg a vész tart. Csak nyilaznak, meg néha kitörnek. Egyébként a vlachoknak a rokonai.

– A vlachok is harcias nép?

– Ahogy vesszük. Igen is, meg nem is. Amikor kevesen vannak, akkor nagyon szelídek. Pásztorok és hegyi vezetők. De amikor sok van együtt, vagy meglepnek téged, akkor jobb, ha futsz előlük. Nem ismernek kíméletet.

Ilyen, s ehhez hasonló beszélgetésekkel múltatták az időz útközben. Hadrianopolisz városába érve látták, hogy éppen piacnap van. Lárma és por mindenütt.

Szilviának az az ötlete támadt, hogy ő bemenne a vásárba, körülnézne és tán venne is valamit. Olyan nőknek való dolgokat.

– Jó, csak ne menj el messzire! És a férjed is legyen veled! – így Botond – ki tudja, mi történhet egy ilyen nagyvásárban?

Farkasnak is kedve lett a vásároláshoz. Hát együtt mentek.

Szilvia egészen belefelejtkezett a piacolásba. Botond viszont valami kardot nézegetett. Még ki is próbálta, hogy jól ki van-e egyensúlyozva.

Akkor történt a baj. Szilvia egyszer csak érezte, hogy megfogja négy kemény marok, egy harmadik pedig a száját fogja be, hogy sikítani ne tudjon. De egyszer mégis sikerült. Akkor aztán még keményebben betapasztották a száját. Vitték is. Csak rugdalózni tudott, hogy legalább lassítsa őket.

Farkas valami tíz lépésre volt tőle. Hallotta a sikítást és aztán látta is, hogy viszik a feleségét.

Aztán ami történt, azt nem igazán hitték el azok, akik közel voltak és látták. Farkas a bal vállához erősített tokhoz nyúlt. És már repültek is a kések. Gyorsan. Egymás után. Öt kés repült el így. Abból négy talált. A három férfi aki Szilviát fogta, ordítva rogyott össze. Farkas odament és felemelte a feleségét, aki, a támadói összeesvén a földre huppant.

– Na de most aztán pucolás! Mert ha ezek többen vannak ... nincs annyi kés a világon!

– Vlachok lehetnek. Vagy szlávok! – találgatta Botond amikor visszaértek a táborba – Én mondtam nektek előre! Legalább vettetek valamit?

Farkas mutatja a kardot. Botond is megsuhintotta.

– Jó kard. Nem cseréled el?

Farkas nevetve a fejét rázta.

– Sokat kellett válogatni! Majdnem ráment a feleségem is!

– És te? – fordult Szilviához.

Az asszony valami ékszereket mutatott.

– Szépek! – dicsérte meg a vezér – De azért az életed többet ér mint ezek.

Hadrianopolisz után nem sokkal dombok következtek, majd a hegyek. Ott két vlach hegyi vezetőt fogadtak fel. Ugyanakkor érezhetően hidegebb is lett az idő. Előkerültek a vastag ruhák. Azok majd csak már a másik oldalon kerültek le róluk. Amikor megint a völgyet érték.

A völgyben elbúcsúztak a két vlachtól. Komoly fizetséget is adtak nekik.

– Ez így jó – mondta a vezér – ki tudja, mikor lesz megint szükség rájuk!?

Azután már Bodonig nem volt semmi kalandjuk. Ott a város mellett még egyszer három napra letáboroztak. Nem igazán volt szükség arra sem, mert az út nem volt megerőltető. A hajón mindenki Szilviát nézte. A szépségét. A nők irigyen, a férfiak vágyakozva.

Farkasnak dagadt a mellénye. „Pedig ha tudnátok, hogy már negyven éves elmúlt!” akkoriban egy negyvenéves nő már öregasszonynak számított. De Farkas megbecsülte a feleségét, meg aztán a görög császár városa ... megtanította a nőknek, hogyan kell szépek maradni.

A városban Botond meg akarta nézni a nagytemplomot.

– Tudod, ha már felvettem ezt a hitet, akkor becsüljem is meg, legalább ennyivel.

Farkas igazat adott neki és ő is elment a templomba, Szilviával együtt. Meg még sokan, akiket azelőtt keresztvíz alá tartottak.

– És most ... haza!

– Egyáltalán van nektek hova hazamennetek ebben az országban? – kérdezte a hadnagy.

– Még nincs, de a görög császár aranya gondolom elég lesz arra, hogy jó darab földet vegyek rajta. Házzal együtt. Persze nem éppen a fejedelem közelében.

A másik bólogatott.

– Igen, én is úgy hiszem. Talán a legjobb lesz nektek valahol az Igfon Erdő közelében. Napkelet felé. Talán a fejedelem kegyéből meg is kapjátok. Akár fizetség nélkül is. Végül is te is voltál harcos! Aztán vigyázz arra az aranyra! Ámbár azt hiszem, tudsz magadra vigyázni. Az a dolog a késsel ... Hijjj! Nem volt rossz! A fiúk pedig jöjjenek a táborba! Ott a helyük. Várjuk őket!

Elmúlt a tél. A tavasz már ott találta őket ahova igyekeztek. Az Igfon Erdő közelében. Ám Botondnak is igaza volt, mert a fejedelem, Árpád fia Solt viselte akkor a tisztséget, amikor meghallotta a történetét annak, hogy Farkas hogyan és hol vesztette el a félkezét, azonnal futárt küldött, vizsgálja ki, hol lehet jó darab földet kapni. Amikor pedig a lovas legény visszatért, s elmondta, azt a darab területet Farkas nembéli Farkasnak adta. Ház is volt rajta, de látszott azon, hogy az előző tulajdonos valami okból gyorsan hagyta ott.

– Mi történt itt – kérdezte a falu elöljáróját – száműzött lett az előbbi gazda? Mert nem szeretném, ha néhány év után csöstül jönne a nyakamba az áldás!

– Nyugodj meg uram! – válaszolt az – Igaz, hogy gyorsan távoztak, de nem tudok arról, hogy valami, esetleg bűn, terhelné őket. Jó uraság volt ő is, de valami elgondolása volt, s elmentek. Valahová napkelet felé. Nemvaló. Az volt a neve. Nemvaló.

– Nemvaló? Érdekes! És mikor mentek el?

– Már régebben. Ismerted?

– Nem tudom. Elég gyakori név. Milyen ember volt?

– Öregebb.

– Felesége volt?

– Volt neki. Mirjam, ha jól tudom.

– S gyermekei is?

– Igen. Három.

– Akkor ismertem. Hogy mentek el?

– Valami gondolata volt neki! Mondta is. Elég sok embert elvitt magával.

Farkas felsóhajtott. Aztán a vállát vonogatta.

– Legyen neki minél jobb ott, ahova mentek.

– Barátod volt?

– Igen. Jó barátom. Még fiatal koromban.

Akkor hát nyugodtan el lehetett foglalni az elhagyott Nemvaló szállást. Vajon mi lehet velük? És tavasszal megindult a pezsgő élet. Szolgákat fogadtak még, mert a kettő akiket hoztak, nem győzte volna a munkát.

És ismerkedtek a szomszédokkal. A közelükben lakott egy család, ahol három lány is nevelkedett. Keresztény család volt. Legalábbis a lányoknak keresztény neveik voltak.

– Akkor hát a két fiú lesz hová látogasson unalmas óráiban.

Ezt Szilvia mondta Farkasnak, maga sem gondolva, hogy túlságosan is igaza lesz. Mert a két fiatalember nem nézett a másik két lányra, csakis a középsőre a három közül. Igaz is, hogy a dús, vörös hajú Judit valódi szépség volt. Amellett vad is mint egy amazon. Hát a fiúk nem egyeztek. Eleinte kényszerrel vigyáztak, hogy mindig együtt jelenjenek meg a Judit látogatásán, ne adva alkalmat a lányoknak

az egyikük előnyben részesítése, a másik háttérbe szorítására. Aztán kénytelenek voltak belátni, hogy így csak kínozzák a lányt, s magukat is. Akkor valahogyan megegyeztek. Hogy felváltva, hol az egyik, hol a másik látogatja meg a lányt.

Ez sem bizonyult jónak. Judit nem tudott választani. Látszatra minden esetre úgy tűnt. Folytatták persze a látogatásokat, de mind inkább gyanakodva kezdték méregetni egymást. Aztán egyszer csak Rudolf bejelentette, hogy ő elmegy. Hova? A fejedelemhez. Különben se kérdezze senki. Megy és kész. El is ment nyár közepén.

Szilvia szomorú lett. Hiszen ő egyformán szerette mind a két fiát. De Farkasnak se tetszett a dolog. Bár vitéznek hadban a helye, de akkor meg miért maradt az ifjabbik Farkas? „valaminek lennie kell emögött!” de sehogy sem tudott rájönni, hogy mi az.

Ősszel aztán vendégük érkezett. Botond hadnagy. Nem kertelt sokáig. Vinné az egyik fiút. Hadba.

– De hát odamentek! Hozzátok!

– Hozzánk? Hova? Nem az!

A háziak megrettentek. „Csak nem valami tragédia történt vele?” akkoriban az élet kezdett ugyan már valamiképpen biztonságosabb lenni mint annak előtte, de azért még elég sűrűn előfordult, hogy magányos utasok nyomtalanul eltűntek. A hadnagy is gondokba esett.

– Egészen biztos, hogy hozzánk igyekezett?

– Azt mondta.

– Na, ez már nem tetszik nekem – vakarta a fejét a hadnagy – hova járkált az eltűnése előtt? Kikkel szerette az időt tölteni?

Akkor Farkas elmondta neki a két fiú rivalizását, keringését a leány körül, s ami azzal végződött, hogy Rudolf bejelentette, elmegy.

– S a másik fiú? Mit tud erről? Jár még a lánnyal?

– Jár, de sokkal ritkábban. S amikor megjön általában szomorú és mérges.

– És hát hol lakik az a lány?

Mondják neki.

– Ó! Barátaim! Nem mondok még semmit, de azt hiszem, jó lesz utánanéznem ennek a történetnek. Egyelőre ne szóljatok és ne is aggódjatok. De tudjátok meg, hogy én nem csak a ti két fiatokért jöttem el ideig. Azért is, de nem csak. Adjatok nekem két napot, s valamiféle választ fogok hozni.

Elmúlt a két nap, s el három is. A negyedik napon jött vissza Botond hadnagy.

– No, gondolom már, hogy mi történhetett!

– Beszélj uram, ha Istent ismersz!

– Ismerek én biz kettőt is! Mert Öregistent is kellő tiszteletben részesítem. De nem ez a ti legnagyobb bajotok. Hát csak nyugtassalak meg: a fiatok minden valószínűség szerint jól van. Csak éppen nem ott, ahol gondoltátok. Mert nem a Fejedelem seregébe ment, hanem a német császáréba. Ebadta leánya! Hogy mi mindenre rá tudja venni az embert egy nő – a vezér a fejét csóválta – De ha minden jól megy, csak haza fog térni. Épen, s egészségesen, ha szerencséje van. Kivallattam azt a leányzót. Hanem az a család sem egészen tiszta. No! Ennyi az, ami mindkettőtökre tartozik. De van még valami, csak a te számodra is! Ha elkísérsz egy darabon, elmondom. Sajnálom, nem asszonyi fülnek való!

– Ha olyan katonai dolog, akkor nem is vagyok rá kíváncsi – jelentette ki Szilvia.

Aztán, már az úton, nem éppen olyan beszélgetés folyt le a két ember között, amilyenre Szilvia előtt céloztak.

– No hát Rudolfot a fejedelem elveszítette!

– Csak nem mégis valami ...

– Nyugodj meg, nem hazudtam én egy fél szót sem. Csak nagyon nehéz dolgot kell mondjak neked és nem tudom, hogy fogjak hozzá! Az ördög vigye el, ahány becsstelen ember ...!

- De hát miről van szó, uram? Veszélyben volna a családom? A feleségem?
- Nem jobban mint te magad! Egye fene! Tudd meg, hogy van egy nagy ellenséged! Olyan, aki a barátod volt. Nagyon jó barátod. Na hogy mondjam?
- Teofánész?
- Az hát! Te tudsz róla, hogy szerelmes volt a feleségedbe? De nagyon ám! Attól kezdve, hogy először meglátta.
- No, ezt jól titkolta!
- Igaz, de mit is mondhatott volna? De hát, legalább sokszor láthatta. Amíg ott voltatok. De aztán eljöttetek. Tudd meg, hogy végig követett titeket. Illetve nem végig. Csak Hadrianopoliszig. Az a két ember, aki Szilviát el akarta rabolni ...
- Ő bérelte fel?
- Igen. De ez még nem minden. Akkor te azokat a támadókat megállítottad. A késekkel. Azt hitted, hogy az ötödik célt tévesztett. De nem így volt. Az találta a legpontosabban! Egyenest a megbízót találta. És akkor Teofánésznek a nyakában elszakadt egy ideg, s nem tudja a fejét kiegyenesíteni. Meg a szája is félre van csúszva egy oldalra. Azóta béna koldus, senkinek sem kell. A császár kirúgta, a szolgálai elmenekültek, a vagyonából csak rongcsok maradtak. De azoknak a rongcsoknak a segítségével még mindig az utadban áll és téged átkoz, minden templomban és szent helyen. Én magam is hallottam többször is. A végén egészen megtanultam. Hallgasd csak:

„Hallgassa meg Isten, ördög:

Teofánész, így könyörgök.

Farkas barát, álnok barát

asszonyért barátot elád,

barátját 'hogy nyomorítja,

őt a sors úgy nyomorítsa!

Sűrű átok fogd meg jól!

Mérges varázs kapd el jól!

Ha ellensége ki lesz-e,

többet el sose eressze!

Bármiert is imádkozzék,

minden vissza fordíttassék!

Mikor erős akar lenni,

más fog rajta erőt venni!

Ha jót teszen valakinek,

tartsa gyengeség jelének!

Kit megszeret valahára,

az az ember szúrja hátba!

Sose legyen nyugovása,

se éberen, se álmába!

S ha átkom megfogta végre,

akkor jussak az eszébe!

Az én átkom, szörnyű átok

szálljon reá, szálljon rátok!

Ördög, s Isten nevébe sem

szabaduljon, mind így legyen!

S amikor majd meghal végre,

haljon minden nemzetsége!

*Se fiút, se unokát nem
hagyhat hátra, ámen, ámen!
Hallgassa meg Isten, ördög:
Teofánész, így könyörgök.
Farkas barát, álnok barát
asszonyért barátot elád,
barátját 'hogyan nyomorítja,
ő a sors úgy nyomorítsa!"*

Na hát! Ezt kántálja úton-útfélen. De nem csak beszél, hanem tesz is. Nehogy azt gondold, hogy a Rudolf távozása csak szerelmi háromszögnek volt az eredménye! Sokat fizetett ökelme annak a kis cafkának, meg a családjának is azért!

Hát így vigyázz magadra! S a feleségedre! Szilvia szép is, jó is, kár lenne érte. Is. Mert tudod meg, hogy Teofánészt már csak a bosszú élteti. És most jól figyelj! Az embereim már egy ideje a nyomában vannak. Mert egyéb nemtelen dolgokkal is próbálkozik. Olyanokkal, amelyeket mi itt, a fejedelem országában nem tűrhetünk. Tehát: Akarod, hogy végleg elintézzük ezt a gondodat? Mert most az hatalmamban áll. Ha nem akarod, akkor is mennie kell! Itt nem maradhat.

Farkas mind szomorúbban hallgatta a vezér szavait. Aztán megrázta a fejét.

– Uram, ha arra gondolsz, nem kívánom a halálát. Végül is nem tagadhatom, egyszer az életemet mentette meg. Hadd éljen hát! Ha mennie kell, menjen! De az én lelkemen a halála ne száradjon!

– Gondoltam, hogy ezt fogod válaszolni! Ezzel persze nem mented meg, csak az életét. Mindenképpen mennie kell! És tudod meg azt is, hogy soha nem fogja megtudni, hogy Te, éppen most mentetted meg az életét. Nem fogja megtudni, de TE, jó ha tudod, hogy kiegyenlítetted a számládat nála! És most menj! Törődj a feleségeddel, mert megérdemli! És a megmaradt fiaddal. Nyáron elvárom a táborba! Áldjon meg az Öregisten! És tudod mostantól, hogy kihez kell hűségnek lenni!

A hadnagy elvágtatott.

A táltos

„Lehel úr halott! Bulcsú úr szintén! Én ugyan nem láttam őket felakasztva, de ezektől kitelik. Minden kitelik. Csúnyán elverték a főszereget! Ezen még az sem változtat semmit, hogy kétszeres árulásnak volt a következménye. Először Konrád, aki időközben kibékült az apjával, így aztán nem volt már szüksége rá, és potyára hívott be minket. Aztán maga Ottó. A két vezér persze azt hitte, hogy jókora váltságdíj ellenében csak megmenekülnek. Mint eddig is mindig. De most nem így volt. Persze, Konrádot agyonverték, ez is igaz. Nem ugyan a kürttel, azzal nem is lehetett volna, csak úgy, pusztán, ököllel. A kürtös mesét a németek költötték hozzá, mert gondolom, szégyen volt rájuk nézve, hogy a magyar vezér a megvasalt kezével csak úgy agyon tudja ütni. Pedig mi se könnyebb annál. Ha nem raknak rá vasat, akkor tán nem is sikerült volna. Na de akkor is. Nem ez számít. Hanem az, hogy ezek ... bármi legyen is az eredmény, de kitűdték a módszereinket. Most hát akkor, mit teszünk? Mit fogunk tenni?”

– Mit motyogsz öreg?

– Hát igen. Valóban öreg vagyok már. Talán nem is kellene már ilyesmiben részt vegyek!

A mellette lovagló ember is elkezdett hűmmögni. Hogy hát igen, a német valóban megokosodott. De még nem látni, hogy mit is kellene tenni.

Egyébként furcsán nézett ki egymás mellett a két ember. Botond vezér kicsi volt és vastag, s valóban

ősz volt már a haja, míg a másik, a fejedelemfi, jóval fiatalabb volt, magas, csontos és hosszúfejű. Nem az éppen uralkodó fejedelemnek volt a fia, hanem az előbbennek, Solt úrnak. Ő egyébként jórészt megfigyelőként vett részt a hadjáratban, a valódi irányítás a kis vaskos kezében volt. Aki éppen folytatni kívánta az addigi gondolatait, ezúttal már, hogy közönsége akadt, fennhangon.

– Igen. Ez az igazság. Jól elverték őket. Még szerencse, hogy ott voltunk a közelben, s kellőképpen fel is dühödtünk. Aztán ... már tudod, hogy mi történt. Nem kegyelmeztünk senkinek. De ez csak valami, nem is tudom, mi volt. Olyan, amit a görög nők ragasztgatnak magukra, hogy szebbnek nézzenek ki. Szépségtapas. Kiismertek a németek bennünket, ez az igazság.

A másik férfi igyekezett meggondoltan beszélni.

– Azt a kiismerést jól mondod! De lám, azt te sem tudod, hogy mit kellene tenni! Az ország ... az ugyebár ország. Benne nép van. Sok. Annyi népnek meg terület kell. Ahol legeltessen, mert ebből él. Az állatokból. Szóval, ha rájössz, hogy mi a jövő útja, akkor mondd meg nekem is!

Erre már nem volt mit válaszolni. Szótlanul lovagoltak egymás mellett. Még este, a letáborozásnál is csendesek voltak. A harcosok, akik látták őket, kezdték azt hinni, hogy a két vezér összekülönbözött valamin. Talán a zsákmány elosztásán?

De aztán az öreg egy idő után csak megszólalt:

– Uram! Taksony úr! Mondhatok valamit?

– Mondd barátom! Alig várom. Hisz én is hasonló gondokon rágódom.

– Nohát, vagyon énnekem valahol napkeletre, egy jó barátom. Talán nem számít szentségtörésnek, ha barátomnak nevezem. Erdőelvén. Egy öreg táltos. Ő már többször is jó gondolatokat adott nekem. Akár meg is lehetne próbálni, felkeresni.

– Öreg táltos? Nálad is öregebb?

– Persze, hogy öregebb. És többet tud. Megfordult az uram, mindenfelé már. Harcolt a régi, Brezalauspurc mellett vívott háborúban. Meg is sebesült. Aztán a görögök földjén is volt. Onnan hozott feleséget is magának. Csak aztán megöregedett. De mindenütt tanult valamit. Tud is sokat. Még a sebek gyógyításához is ért. Hátha tud valamit erre a gondra is!

– Na! Egy próbát megér. Valóban olyan okos ember?

– Igen. Farkas a neve. Meg az állatőse is az neki.

Botond itt nem mondott teljesen igazat. Mert ugyan tudta ő, hogy miért és mióta volt Farkas neve a barátjának. De nagyon szeretne volna, ha a vezértársa vele megy az öreghez.

– Ó! Farkas? Hát azt ismerem! Volt a fejedelem úrnál. Kapott kitüntetést is. És igazán olyan tudós ember?

– Én úgy látom uram.

– Hát akkor, én nem mondom, hogy mindjárt amikor hazaértünk, de mondjuk ősz vége felé, meglátogathatjuk.

Bizony, Farkas valóban megöregedett. És mivel a világban se nagyon találta a helyét, morózus lett és tüskés. Szilvia se volt fiatalabb, de ő – ki tudja, mire képesek a nők – jobban tartotta magát. Farkas tehát kötekedő hangulatban volt. Különösen azóta, hogy az a pap megfordult náluk. Ő igen! Az a pap. Valahonnan a németek országa felől jött, vagy talán egyenesen onnan. És türelmetlen volt, nagyon türelmetlen.

Még tavasszal kezdődött. Egyetlen kíséreléssel jött, székéren. A kísérő lovon jött. Első látásra semmi különös nem volt benne. Éjszakai szállást kért, mondván, hogy nagyon elfáradtak. Hát adtak nekik. Fáradt vándor elvárhatja. Aztán vacsora közben, ahogy az jár a vendégnek, kikérdezték, hogy hova igyekszik, merről jött. De a pap nagyon szűkszavúan felelgetett, mondhatni ... foghegyről.

„No, ha olyan nagy titok, én biz nem fogok erősködni!” elhallgatott. A szolgálta meg éppenséggel egy szót sem szólt.

Akkor már nem úgy volt Farkaséknál, mint székelyeknél szokás, vagyis, hogy az asszony nem eszik együtt a férfiakkal, hanem a görögöknél felvett szokás szerint, vagyis együtt. Még a szolgálknak – akik felszolgáltak – is megengedték, hogy az asztal végén helyet kapjanak. Ezt viszont Farkas ajánlotta a Szemd emlékére és Szilvia nem ellenezte. Hiszen tudta, mi miért van.

Annál nagyobb udvariatlanság volt viszont a ház asszonya iránt annak a papnak a pökhendisége. De lenyelték, mert a vendégjogra gondoltak.

Aztán a pap elhatározta, hogy másnap is maradnak. Nem mondta ki nyíltan, hogy miért, de nagyon kilógott a lóláb, hogy téríteni akar. No, egy fene, kibírjuk azt a kis beszélgetést!

De bizony az egész másnap azzal a kis beszélgetéssel telt el. Hogy hát, hiába ravaszkodnak, meg erőszakoskodnak is a magyar urak, a vége úgyis csak az lesz, hogy ők, mármint a nyugati papok, lesznek itt is az urak. Ez már eldöntött dolog. Nem is lehetne másként, hisz a görög császár egyre jobban beszorítva, gondolni sem mer arra, hogy az ő vallása szerinti térítőket küldjön. Hogy ők ketten, mármint Farkas és Szilvia, a görög császár vallásán vannak? Az semmit sem jelent. Majd megtérnek.

Aztán egyre jobban eldurvult a beszélgetés. Először akkor, amikor megtudta, hogy Farkas bizony még Öregistennek az oltárát is megtiszteli néha egy kis áldozattal. Akkor robbant. Hogy hogy is lehet valaki olyan elvetemült eretnek? Na, majd jön még a kutyára dér! Majd később, amikor az is kiderült, hogy Farkas, de még Szilvia is írástudó, még hozzá kétféle írást is ismernek, akkor meg éppenséggel vijjogott a pap hangja, mint valami ragadozó madaré. Mert szerinte már a görög írás is eretnekséget takar, de az a másik – akkor kezdték székely írásnak nevezni, mivel az új magyar vezetők közül nem mindegyik ismerte – az meg éppenséggel a legsötétebb pogány titkokat rejti! De nem baj, eljön még annak az ideje, hogy minden rovásbotot tűzre fognak vetni.

Harmadnap aztán, mint aki jól végezte dolgát, elmentek. Valamerre napkelet felé igyekeztek, de ez nem volt biztos, mert legalábbis az elmúlt két nap beszélgetései után Farkas úgy döntött, hogy egy szavukat se hiszi el. Utánuk is eresztett két szolgát, hogy lássa, mi igaz, mi nem a pap beszédéből.

Aztán az a szolga visszajött újabb két nap után.

– No, mi igaz abból, amit itt összehordtak?

– Semmi uram!

– Hát nem arra mentek?

– Nem bizony!

– Hát merre?

– Egy nagy vargabetűt írtak le, s visszafordultak arra, amerről jöttek.

– Messze mentek még?

– Nem uram! – s a szolgák vigyorogtak. Egy nemzetközi jelet mutattak, elhúzva a nyakuk előtt a tenyerük élet.

– Szükség volt rá?

– Nagyon is! Nézd mit találtunk!

– A szekerekben?

– Ott.

– Lássam!

Aztán láthatott mindent, amit fegyvernek lehet nevezni, főleg orgyilkosok által használatos vékony töröket, de mást is, mindenféle feszítővasakat, méreggel teli zacskócskákat, amelyek tartalmát fel lehet vízben oldani – Farkas rászánt egy nyulat áldozatnak, s valóban méreg volt, szegény nyuszi kínok között múlt ki, még meg is siratták.

– Hát valóban szükséges volt. Vajon mit akartak? És hol akarták használni? Mire?

De ezekre a kérdésekre már senki nem tudott válaszolni.

– Sajnálom, csak mi ketten voltunk! Ennyit tudtunk tenni. Különben visszahoztuk volna!

– Igen. Igaz. Sokat szenvedtek?

– Szinte semmit!

De Farkas mégsem nyugodott meg. Fél éjszakákat gondolkozott még azon, hogy mi okozhatta annak a papnak a bátorságát. Mert ekkora szemtelenséghez kétségkívül bátorság szükséges. Nem is akármilyen. Vagy talán éppenséggel küldte valaki? De akkor ki? És milyen céllal? No az a bumfordi kikérdezhetette volna előbb! Mielőtt megöli!

De akkor már mindegy volt. Még azt a szolgát sem szidta meg. Minek most már?

Aztán nyáron egyszer csak hírek jöttek a nagy csatáról, s a nagy vesztről is. Ott, a Lech mezején. És emberek hozták a hírt a fiának, Farkasnak az elestéről is. Abban a csatában. Meg még egyéb, fölöttébb gyászos és kellemetlen dolgokról. Amik estek.

„Vajon szegény Rudolf meg hol lehet? Merre vetette a kegyetlen sors?” ezen ugyan Szilvia töprengett éjszakánként. De Farkasnak is sokszor eszébe jutott. Hiszen más fia már nem volt neki sem.

Aztán eljött az ősz és ősz végén Botond vezér is. Most már jókora kísérete is volt. „Jaj, hát a magyarok második vezérének már nem illik csak úgy egymagában csatangolni!” különben is valaki még jött vele, nála is előkelőbb férfiú. Farkas látásból ismerte is, a fejedelmi udvarban látta, valamiféle együttérzést is látott talán a szeme villanásában. Akkor. Egyébként csendes, komoly, visszahúzódó -féle embernek látszott. Olyannak, aki többször is megrágja a mondanivalóját, mielőtt kinyitná a száját. Meg olyannak, aki nem szégyell tanulni.

Hát ez a tulajdonsága minden jel szerint most is megvolt. Csak ült a lován hallgatagon, hagyta Botondot beszélni. Aztán ki is derült, hogy ő bizony nem más, mint Solt fia Taksony. És ez idő szerint éppen megválasztották fejedelemnek.

Szegény Szilvia azt se tudta, hol a feje a nagy megtiszteltetéstől, s hogyan fogja méltóképpen megvendégelni a két vezért és kíséretét.

– De biz egyet se törd magad asszonyom! Nem szokásunk nekünk csak úgy ajtóستól rontani a házba! Nem vagyunk mi éppen olyan vadak, csak az ellenséggel. De hisz ismersz!

No ekkor jött csak igazán zavarba szegény. Hisz ez a Botond látta őt fiatal korában önkéntes rabszolgának! Még a testével is megkínálta ott a Farkasréten! Jaj, csak ne emlékezze rá!

Persze Botond mindenre emlékezett, úgy is kellett annak lennie, másképp hogy is lett volna belőle a magyarok második embere! De volt benne annyi – természetes, vagy tanult – jóérzés, hogy egy mozdulattal de még egy szemvillanással sem mutatta, hogy mindenre emlékszik. Csak annyit mondott, hogy ő volt az, aki egyszer, régebben betörte a bizánci vár kapuját.

– Hej de régen volt az is! Ma már nem biztos, hogy megint meg tudnám tenni! De nem is az a dolgom mostanában! Tanácsot kérni jöttünk! Farkas uramtól. Mert tudd meg uram, hogy te időközben híres, nevezetes táltosnak vagy elismerve!

– Én? Táltos? HÁHÁ!

– Pedig így van! Értesz a gyógyításhoz, nagy a tapasztalatod az emberek megítélésében, de olyat is hallottam már, hogy néha eseményeket tudsz előre megjósolni! Tagadd le, ha mered!

Ám Farkas ezúttal hallgatott. A vezér szavaira messze, máshova repültek a gondolatai. Egy ember jutott eszébe. Az ember, akitől életében talán a legtöbbet tanulta, de aki aztán, miután évekig a legjobb barátok voltak, a feleségét próbálta elraboltatni. Pedig tudta jól, hisz tanúja volt, hogyan halt meg az első felesége, a szegény Szemd, s hogyan adta neki éppen Botond Szilviát, látva rajta a kétségbeesést.

Teofánész! Vajon merre lehet most? Él-e, hal-e?

– Nó! Farkas uram! Nem kell éppen annyira búnak ereszkedni! Mindenre sor kerül majd szépen! De előbb talán azt végezzük, ami most fontos! A legfontosabb. Ami rengeteg embernek, az egész népnek az életére óriási hatással lesz!

Farkas most aztán igazán megijedt.

– Hogy én? Én döntsem el az egész nép jövőjét? De hát milyen joggal? Nincs meg nekem arra a tudásom!

– Dehogyan nincs barátom! Hatvan évnyi élet, tanulás és szenvedés árán szereztél meg azt a tudást. Mindenki tudja ezt rólad, csak még te magad nem hiszed el! Ne kérsd hát magad! Annál inkább ne, mivel te csak azt kell elmondjad, amit tudsz! Dönteni, a nehezebbik részt vállalni, nem neked kell! Na de, talán ülünk le tanácskozni! Nem várjuk mi el tőled, hogy csak úgy a hasadra ütve adj tanácsot országos dolgokban! Szépen elmondjuk neked sorjában, hogy mik estek az utóbbi időkben, amióta te visszavonultál a harctól. Mert sok minden történt ám! Egyeseknél mi magunk is ott voltunk, másokról szavahihető emberektől értesültünk. És biztos olyan is van, amiről te tudsz, mi pedig nem. Mert mi ott a fejedelmi udvarban, sajnos elég messze kerültünk a nép gondjaitól, életéről. Hát azt majd te fogod elmondani. Elmondani és hozzáadni ahhoz, amit mi mondunk! Na! Ne kérsd magad!

Végül természetesen csak a két vezért invitálták a házba. Nem is volt igény másra, a kíséret kint maradt egy tisztáson, az erdő aljában. Aztán odabent a két vezér elmondott mindent amit tudtak. Hogy ott voltak a Lech mezei csatánál, de ők a tartalék sereg vezetői voltak. Meg, hogy a főszeregnek üzennie kellett volna ha megszorul, de arra nem volt se ideje, se lehetősége. Mert úgy körül voltak véve páncélos lovagokkal, hogy onnan egy lélek se tudott kijutni.

– No, eddig ez egyszerű vezetési hibának néz ki – véleményezte Farkas – A főszereg vezetői, ha komolyan gondolták volna az együttműködést, akkor ki kellett volna dolgozzanak olyan taktikákat, amelyek azt lehetővé tették volna. Nem voltak túl mohók véletlenül? És ugyanakkor túl hiszékenyek is? Hittek például abban, hogy váltságdíjért szabadulhatnak. Ez nem jött be. Sok, nagyon sok tényezőt kell figyelembe vennünk, ha valódi ítéletet akarunk mondani.

– Ez így igaz! – szökö közbe ezúttal Taksony – Magad sem tudod, hogy mennyire igaz! Mert nekem, ha már megválasztottak, nem csak a harcosokra kell gondolnom, hanem ami ennél sokkal fontosabb, a népre is. Vagy ha úgy tetszik, akkor a jövőre. A jövő harcosaira. Azokra, akik majd ezután nevelődnek. Tudod, volt itt régebben egy ember. Nemvaló volt a neve. Idősebb volt, de úgy tudom, ismerted – Farkas bólintott – no, ez az ember azt mondta, hogy ő elmegy napkelet felé, mert látja, hogy a sok harc előbb-utóbb teljesen kivérezheti a népet. Már pedig nép nélkül nem nevelődnek harcosok. Ő hát el is ment, s vitt magával mindenkit, aki hajlandó volt vele menni.

– Igen! Ez rá vall. Ez a gondolkodás. Azt hiszem Taksony úr, nagyon jól megértétek egymást. Vajon mi lehet vele? Él még?

– Él. Tudod, nekem az is a dolgom, hogy mindenről tudjak. De legalábbis a fontosabb emberekről. Mint te, vagy ő. Persze, már nagyon öreg lehet. De van egy féltucat gyermeke. Meg unokái. Sok. Látod? Itt látom én a jövőt.

Farkas megint bólogatott.

– Igen uram, igazad van. Valóban ott a jövő. A nép jövője. legalábbis valamiféle jövő. Nem vagyok biztos abban, hogy valami nagyon fényes lesz, de jövő lesz.

– No, azt már látom, hogy nem vagy túlságosan derűlátó.

– Uram, nincs sok okom arra! Tudod, mint már az elején mondtátok, az én tapasztalataimra is számítottok. Már pedig itt is előfordulnak furcsa történések. Volt például valami pap, aki a szolgájával utazott. Az megjövendölte nekem, hogy idő után ők lesznek itt az urak, bármi történjen is. Még pogány eretneknek is nevezett amikor megtudta, hogy Öregistent is tisztelem. És áldozok is az oltárán. Még a rovasbotok tüze-re-vetésével is megfenyegetett.

– Milyen pap volt? Görög, vagy római?

– Nem mondta, de rómainak láttam.

– S hagyta csak úgy elmenni?

– Nem! Veszélyesnek ítéltém, s utánuk küldtem két szolgát. Ők aztán elintézték. Ha a nép közé keverednek, s fenyegetik, ki tudja, mit tettek volna tönkre?

– Igen. Ez igaz. De azért ennek az eldöntése amúgy sem az én dolgom. A legjobb esetben azé, aki utánam következik. Ki tudja, ki lesz az és mikor? De az az idő is el fog jönni. Egészen biztosan. Amikor majd be kell hódolnunk vagy az egyik, vagy a másik fajta keresztény papoknak. Mert azt gondolom magadtól is tudod, hogy Mani s az Öregisten hitét nem lehet sokáig fenntartani. Nincs semmi hatalmuk. Már pedig hatalomra szükség van. Mert látod, máris minden oldalról fenekednek ránk! Hallottam, hogy többször is azt mondtad, hogy elég erőd van hozzá, hogy két istent is eltartsál. Ez egy jó mondás, meg is jegyeztem. Majd elmondom a fiamnak is! De akkor is csak tréfa, nem több. Szerencsére azonban, ez tényleg nem az én dolgom. Az én dolgom az, amit most kell megtenni. Az is elég nehéz. Szerinted mit tegyek?

– Ez uram, nagyon egyszerű. Hagyd békén a németeket! Kiismertek minket, erősek, jó a vezetőjük, mondjam még?

– Ne! Azt mondd, hagyjam őket békén. Meddig? És addig miből él majd a nép? Látod, nem egyszerű. Farkas megvakarta a faja búbját.

– Azt mondd uram, hogy nem egyszerű. Igaz és mégsem az. Látod? Én megtanítottam az itt élő embereket néhány dologra. Amit láttam jártomban-keltemben. Hogy nem csak az állatokból lehet megélni. Itt tehát földet művelnek, fát ültetnek, s sokan abból élnek. Persze ... állat is van. De sokkal kevesebb. És azt is tudom, hogy ez hosszas dolog. De ha nem fogsz hozzá, sose lesz meg. Pedig meg kell legyen. Minél hamarabb. Ez a jövő. Látod, itt vannak némi szlávok is. Fura népség, de a gyümölcsfákhoz értenek. Ördög tudja honnét, de így van. Nagy munka lesz, nem is te fogod befejezni, lehet az is, hogy soha nem lesz befejezve, mert mindig lesz újabb és újabb amit el kell végezni, de akkor is meg kell próbálni! Érted már? Tudom, hogy érted! Talán ugyanezt gondolod te is uram, csak kíváncsi vagy, hogy valaki megerősítsen benne! Hát itt a megerősítés!

Lassan már nem is este, de éjszaka lett. A két vezért elszállásolták a házban, a kíséret odakinn sátrakban. De még előbb Botond hívta félre a ház urát néhány szóra. Ezt mondta:

– Okos vagy Farkas uram, nem csalódtam benned! De hisz tudtam én, hogy kivel van dolgom. Van azonban még valami. Vannak foglyaink! És azok közül kettőt most a kezedre kívánok adni. Azt teszel velük amit akarsz! Talán tekintsd jutalomnak a tanácsért – azzal kikiáltott az ajtón – Hozzátok!

A két fogoly közül az egyik olyan negyvenes férfi volt. A német császár hadából lehetett, valami főember féle. A másik öreg. Még Farkasnál is idősebb, megtört ember.

A fiatalabb csak nézte Farkast, majd egy idő után bátortalanul megszólalt:

– Édesapám!

Rudolf volt.

A másik, az öreg, nem szólt. Csak állt ott félretartott fejjel, elrongyolódott ruhában, akár koldusnak nézhette volna bárki. De Farkas felismerte. Teofánész!

Szilvia tisztán és szívből örült a fia hazajöttének. És ... végeredményben Farkas is. Örült annak, hogy Szilvia örül, örült a fiúnak, hisz rajta kívül már nem volt akit gyermekeként szeressen. De az ő örömébe öröm vegyült, mert nem tudta, mit tegyen a göröggel.

– Agyon kell veretni egy szolgálóval – szólt Szilvia, aki ráadásul a büszkeségében is sértve érezte magát. Mert milyen ember is ő, ha csak úgy egyszerűen elrabolható lenne? Lehet, ha akkoriban a diplomata szépeket mondott volna neki, vagy néha elvitte volna kocsikázni, amikor Farkas épp nem volt otthon, talán magától is hajlott volna feléje, de az elrablásnak már a gondolata is lázadást váltott ki belőle. Különösen, amikor néha eszébe jutott az az esemény. De Farkas tudta, hogy az egész nem ilyen egyszerű.

– Mert akárhogy is, de mégis csak az életemet mentette meg akkor, ott a Farkasréten.

– Az ám! Ki tudja, hogy milyen számításai voltak azzal is?

Sehogy sem tudtak eredményre jutni. Végül megegyeztek abban, hogy beszéljen Farkas Teofánésszal,

de komolyan! Mit akar, milyen jövőt szán saját magának most, hogy a vagyona elúszott, ő maga pedig kiesett a császár kegyeiből?

Teofánész eleinte nem akart válaszolni, de aztán, noszogatásra elmondta, hogy azért az a vagyon még nem úszott el teljesen és most már a császár sem olyan mérges rá, nem is beszélve arról, hogy senki sem tudhatja, mit hoz a jövő.

– Egyszóval, ha elengedtek, hazamennék, hogy soha ide a lábamat be ne tegyem!

Jó, elengedték. Farkas még egy szekeret is a rendelkezésére bocsájtott aztán, hogy mit is rakatott abba a szekérbe amiről Szilvia nem tudott, az örök titok maradt.

A görög távozása és a magyar vezéréké után az élet megint visszatalált az ő csendes medrébe. Rudolf megtanulta a föld művelésének titkait, még élvezte is, a birtok gyarapodott, az öregek pedig ... öregedtek.

És tíz év elteltével Farkas csendesen megtért Öregisten szerető karjaiba.

A herceg menyasszonya

Amikor az ember menyasszonyt akar hozni egy barátjának, vidám akkor a menet. A lovak szépen fel vannak pántlikázva, az emberek kezéből pedig nem hiányzik a boros kulacs. Így van ez ma, de így volt régen is.

Eszerint tehát az a menet, amely az Úr 970-edik évében, tavasz utolján indult el a Körösök gázlójától napkelet felé, szintén valami hasonló lehetett. A nagyúr, a bihari dux, indulás előtt még félrehívta a küldöttség vezetőjét. Mert olyan volt az a processzió mint valami követtség. Lehet, hogy az is volt. Hát félrehívta, talán valami különleges utasítást adni neki.

– Aztán Rudolf fiam! – Rudolf „fiam” jó néhány évvel volt idősebb a nagyúrnál – Megálltok Telekden. Ez nem kötelező, de szerintem a menyasszonynak nem mindegy, hogy van egy nő a csapatban, vagy nincs, akivel a női dolgait megbeszélje. Tehát vidd magaddal a feleségedet! Jól fog esni a menyasszonyomnak! És én azt akarom, hogy jól essen. Hogy lássa, semmi esetre sem parancs az ami ideszólítja, még ha az édesapja parancsa is, aki neki csak jót akar. Hogy valóban látni szeretném. És valóban azt akarom, hogy a hites feleségem legyen. Hogy az életemet akarom vele megosztani. Jót és rosszat egyaránt. Ámbár, neki inkább csak a jóból jusson!

Elindultak. Zászlók, szalagok, bor. Vidámság.

– Te! Mit mondott neked a nagyúr? Titok?

– Jól nézd meg azt a menyasszonyt! Ha valami csúfság, ide ne hozd! – szólt egy másik.

– De talán bizony éppen téged akar megházasítani az úr, nem is saját magát!

Ezt egy harmadik mondta. Folyt a találgatás. Végül megunta, s csak elmondta, mindössze arról van szó, hogy a feleségét is vigye magával. Hogy legyen a jövődöbéli úrnőnek kivel beszélgetnie az úton.

– No, ez elég csúf dolog volt Géza úrtól! Még ott se szabadulhatsz tőle?

– Hess te, ne! Hisz fiatal felesége van neki! Szerintem még örül is, hogy hozhatja!

Aztán a menyasszonyt kezdték kitárgyalni. Hogy mire is való Géza úrnak most még egy feleség, mikor már van neki egy. Lengyel Adelheid. Igaz, hogy ő megbetegedett a télen, talán meg is hal. De mégse kéne máris másik után nézni!

– Netene! Nem értesz te ahhoz. Az politika! Amihez neked coki! Hát nem tudod, hogy Géza úrra keményen ráparancsolt az apja, Taksony fejedelem, hogy márpedig Saroltot, az erdélyi gyula lányát elhozassa, mert különben baj lesz! Talán még ki is esik a bihari dukátusból, ha nem engedelmeskedik! Na és, ha két felesége lesz? Akkor mi van? Attilának, ezt mindenki tudja, sok felesége volt, hát a bihari

hercegnek is kijár legalább kettő.

– No igen, Attila! – tódította egy másik fiatal vitéz – Sok felesége volt neki, de ő mégis csak Rékát szerette. Tőle voltak a három fiak!

– Csak kettő! Dengezik és Ellák! – szólt közbe megint egy másik – Csaba nem a Réka ágyából született. Hanem a menyasszonyéból, aki görög császárlány volt. Honoria, így hívták. Aztán mégis, Réka őt szerette a legjobban. A saját fiainál is jobban. Hát lehet, hogy Géza úr is valami ilyesmire számít. Hiszen nagy lányai vannak már! Ez a ... Sarolt ... meg talán marad menyasszonynak!

– Mondjatok számárságokat! – riadt rájuk Rudolf – Csak az kéne, hogy meghallja valaki, s elmondja neki! Kútba esne a házasság, de a te fejed is!

Nevettek, s elhallgattak. A leteremtettézett legény veres lett.

Zombor gyula nagydarab, széles férfiú volt. Talán éppen azért lett ilyen, hogy méltó legyen a nevéhez. Mert, hogy a Zombor név a közelben lakó szlávok nyelvén bölényt jelent.

– Hát az meg milyen állat? – kérdezte egy legény, aki úgy látszik, még ki sem mozdult a síkságról.

– Az barátom olyan mint egy bika, csak vagy háromszor, négyszer akkora. Nagy szőre van, a hátán meg egy púp. És az a púp mind hús, azzal emeli azt a hatalmas fejét. Nem ajánlom, hogy szembe kerülj vele! – végezte Rudolf a magyarázatot.

Már pedig a szembe kerülés alighanem elkerülhetetlen volt, mert a gyula nagyszabású vadászatot helyezett kilátásba a tiszteletükre.

– No, ha a lánya is olyan lesz mint az apa, akkor nem irigylem a fejedelmet – kotnyeleskedett megint az egyik a fiatalabbak közül.

– Sarolt kisasszony gyönyörű szép! – utasította rendre egy, aki már látta a menyasszonynak valót.

– Hát a neve meg mit jelent? Ugye zsidó név? Gondolom a Sárának egy hosszabb formája. Hogy a Gonosz rá ne találjon a neve után!

– Nem bizony, mert valódi magyar név. Csakhogy éppen a magyarok másik nyelvén való. Na! Nem rémlik?

A kérdező a fejét rázta.

– Hát te nem ismered a másik nyelvet?

– Ne kínozd szegényt! – szólt közbe Rudolf. Még csak nemrég jött a németektől. Majd a legényhez fordult – Te meg tanulj! Látod, ez a név két részből van. Az egyik része a „szár”.

– Mint Szerind úrnál volt? Tán csak nem kopasz az a menyasszony?

– Dehogy kopasz, te bugyuta! Hanem csillogó. Fényes, ha így könnyebb!

– S a másik része?

– Az az „Aldu”. Ezt már csak tudod, hogy mi!

– Hölgy! – szakadt ki a legény száján nagy örömben, hogy tudja – Ezek szerint Sarolt kisasszony egy csillogó és fényes hölgy. Ezek szerint Szerind úr is azért kapta ezt a nevet? Mert csillogott a leborotvált feje?

– Úgy van! De ez most nem fontos! Meg is halt már, tehát jobb nem emlegetni. Hacsak nem akarsz látni az éjjel!

– Mentsen tőle az Isten! – a németektől jött legény úgy látszik, rómaiak szerint való keresztény volt – de te, Rudolf vagy tehát szintén német, és mégis tudod? Mindezeket? Híjj! Nagy a te tudásod!

– Áhh! Dehogy! – szabadkozott a csapatvezető – csakhogy én a magyarok között nevelkedtem! Azért is a nevem Farkas nembéli Rudolf. Pedig nem is az igazi apám volt. Nevelőapám. És a Rudolf nevet meg az anyám adta, amikor még az apámat nem ismerte. Így aztán most kétszeres farkas vagyok. Egy német farkas, meg egy székely. Mert a Ruudwolf is valami farkasféle. Őrizkedj hát tőlem, ha jól akarsz!

A menyasszonyt persze meglátták. Méghozzá hamar. Mert a megérkezésük napján mindjárt lakomával várta őket a gyula. Ott aztán a kisasszony is megjelent. Pontosabban szólva kisasszonyok, mert több lánya is volt Zombor gyulának, s azoknak udvarhölgyei is voltak. Vagy, hogy ki tudja, hogyan nevezték ezt az emberfajta akkoriban.

– De hiszen ezek valódi keresztény emberek – csodálkoztak a messziről (főleg a németektől) jöttek.

– Úgy bizony, méghozzá konstantinápolyi keresztények – hajolt oda Rudolf a kérdezőhöz csendben, megismerve a ruhákat s szokásokat, amelyeket még az apjánál látott.

Magának a gyulának is volt az egy – kisebb – Ilona nevű lánya. Meg még volt vagy három. Fia nem. Kisöccse is csak egy. Nem volt az az Ilona se szép, se csúnya. Még kialakulatlan volt. Ezzel szemben Sarolt ... na, ő valóban megérdemelte a nevét. Ámbár, az éles szemű Rudolf azonnal kiszúrta, Ilonának is ketten tették a szépet. Két ifjú lovag, az egyiket Nemvalónak hívták, a másikat, mint őt is, Farkasnak. Úgy látszott, mintha testvérek lennének. Nem ugyan a kinézésük, inkább a szokásaik, mozdulataik voltak hasonlóak.

A csapatvezető elszomorodott a testvérek szemmel látható rivalizálását észrevéve. Saját fiatal kori kalandja jutott eszébe, amely az ő száműzetésével járt, s talán, mert ez is lehetséges, az öccse halálával is.

„Judit! Vajon hol van? Él-e még? Milyen lehet most?” tépelődött magában, s olyan hevesen rohanták meg az emlékek, hogy mások is észrevették. Ő azonban épp ellenkezőleg, figyelmetlen lett.

– Nem tetszik neked valami? Nagyon elgondolkoztál lovag! Már harmadszor kérdem.

A gyula volt. És ő csak akkor vette észre, hogy mély csend van, megszűnt a rendes zsidobongás, még püsszenés sem hallatszik.

– Ó uram! Bocsásd meg a figyelmeztelenségemet! Valóban valami régi emlékek rohantak meg, azért lettem figyelmetlen. De nincs szó arról, hogy ne tetszene bármi is! Ellenkezőleg! Éppenséggel ismerősnek tűnik néhány dolog.

– Emlék? Meséld el! Hacsak nem titok. Hisz így, asztal mellett kellemes szórakozás emlékeket felidézni, s ahhoz is hozzájárul, hogy jobban megismerjük a másik embert.

– Nem titok uram. De nem is kellemes emlék. Ha kívánod, elmesélem.

Megint csend lett az asztal körül. Várták a magyar lovag történetét.

– Nem lesz ez nagyon hosszú történet! Inkább csak szomorú. Úgy volt tehát, hogy volt nekem egy öcsém, Farkas volt a neve. Nagyon szerettük egymást. Aztán, úgy húszéves lehettem, mert nem ismerem a valódi életkoromat, hisz árva gyermek voltam, nem volt apám, anyám pedig azt mondta, jobb, ha nem ismerem meg a történetemet, szóval úgy húszéves koromban, megismertem egy lányt. Judit volt a neve. Egyszerre ismertük meg az öcsémmel. Szomszédos uradalomban élt, átjártunk hozzá mindketten. Mindkettőnknek tetszett, ő pedig mindkettőnkkel kedves volt, de nem mutatta, hogy bármelyikünket választotta volna. Képzeltetitek, hogy mi meg annál jobban beleszerettünk. Egy idő után aztán már nem is egyszerre látogattuk meg, hanem külön-külön. Ő pedig akkor is mindkettőnkkel kedves volt. Persze, nem beszéltük meg az öcsémmel, mert tudtuk, mi az illem, de elég volt ránézni, vagy neki énrám, s azonnal tudtuk, mi a helyzet. De akkor már olyan kibírhatatlan, fájó szerelemmel szerettük, hogy szinte nem is voltunk magunknál. Hiába nézett ránc csúnya szemmel apánk, hiába sírt az anyánk, mi csak annál inkább szédültünk Judit után.

Egyszer aztán nem bírtuk tovább. Elmentünk hozzá együtt, mint a régi időkben, s kértük, válasszon közülünk. Mindegy, melyikünket, a másik elfogadja, de így, hogy semmit sem tudunk, csak meggyűlöljük egymást, ami nem jó, mert testvérek vagyunk.

A szüleinknek nem mondtunk semmit, de sorsot húztunk. Én húztam a rövidebbet. Hát felkészültem, s elmentem. Azt mondtam, hogy a sereghez megyek. Az igaz is volt, csak hogy én nem a magyar sereghez mentem, hanem a némethez. Ott is helyem volt, hiszen német is vagyok. És azt akartam, hogy

senki ne jöhessen utánunk.

Hogy azután mi történt otthon, azt nem tudom. Apám nem mondta amikor visszajöttem. Fogolyként jöttem vissza, egy olyan csatából, amelyet a németek, vagyis mi, megnyertünk, a magyarok vesztek el. Mégis én lettem a fogoly, mert belebotlottam a tartalék seregükbe. Botond vezette azt a sereget, s Taksony úr volt a fejedelem megfigyelője. Mivel engem ismert valamennyire, így visszakerültem apámhoz. De addigra az öcsém már nem volt az élők sorában. Abban a csatában halt meg. Ő a magyaroknál volt. Igen jó jövő állt volna pedig előtte, meg volt ígérve neki, hogy legközelebb egy töményt bízhatnak rá. De hát ... meghalt. Én maradtam. Mindez tizenöt éve volt. Ma sem tudom, hogy mi lett azzal a Judittal. De nem hiszem, hogy az öcsém több szerencsével járt volna nála.

Hát ennyi az én történetem. Ami lám, erről a két fiatalról eszembe jutott.

Csend lett. Aztán, azért-e, mert ő volt a legfőbb, vagy egyéb okból, a gyula szólalt meg.

– A derekadat fogom letörni! Én, személyesen, ha e két vitéz közül bár egynek is baja esne miattad – mondta a lánya, a kisebbik felé fordulva. Hát úgy néz ki, hogy tudott ő sok mindent ami körülötte történik. Csak nem nagyon szólt. Tán nem szeretett beszélni, tán más okból rágtta meg a mondanivalót, nem világolt ki. Ilona pedig olyan piros lett mint a nyíló rózsza. Most látszott meg, hogy biz kész virág ám ökelme, megérett arra, hogy leszakítsák. De ki lészen az?

A vadászat az elején csak olyan volt, mint megannyi más, amelyeket a királyok, fejedelmek, ez alkalommal a gyula, rendeznek időnként, hogy maguk és a környezetükben élőknek lehetősége legyen bizonyítani erejüket, ügyességüket, harci rátermettségüket. Ugyanakkor a fiatalabbjában nagyon jó edzésként is bevált. Az igazi különbség a vadászat és az igazi harci gyakorlat között az volt, hogy itt hölgyek is megjelenhettek. Nem volt az egészen veszélytelen, ezért minden kisasszony, vagy asszony mellett egy lovagnak is kellett állnia. Ilona mellett például mindjárt kettő is. A két fiatal vitéz, akik Nemvaló nembéli Nemvaló és Nemvaló nembéli Farkas neven mutatkoztak be. Mivel mindkét név meglehetősen gyakori volt abban az időben, tehát Rudolf nem sokat rágtta magát azon, hogy rokonok lennének, vagy nem. Ő egyébként a saját felesége mellett állt. Bár nem voltak különösebben régi házások, mégis kiváló párost tudtak alkotni egy ilyesféle tornán. Mert annak is beillett.

A vastagja dél felé következett be. Amikor egy medve kitört a hajtásból, s egyenest az Ilona állása felé kezdett futni. Méghozzá olyan sebesen, amilyenre csak a megriasztott medve képes. A leány eleinte tréfára vette a kalandot, de a lova úgy látszik, sokkal jobban megijedt mint ő maga. Elvágtattak.

Nosza, utánuk! Ezt már Zombor gyula se vette félvállról, legott utána parancsolta a két kis lovagot. Azok mentek is, mint a szélvész. De hiába. Olyan két órányi idő után meglett a ló, de Ilona sehol. A medve persze elszelelt. Azt se látta senki azóta. Annyi volt csak a történetben a szerencse, hogy se vérnyomot, se szakadt ruhafoszlányt nem látott senki.

Akkor már komoly keresés indult. Kiszámították, merre mehetett, milyen dombok, árkok vannak közben, s a sok ember mind keresésre indult.

A véletlen mégis úgy hozta, hogy éppen az idegen, vagyis Rudolf találja meg. Egy kis szikla nyiladék volt ott, ötvenszer is elmentek mellette, de Rudolfot az ösztöne mégis arra vezette, hogy jobban benézzen oda. Ott volt a lány. Hogy a lova egy idő után levette, félelmében oda bújt be. S jól számított, mert a vastag bundás vadállat nem bírt utána nyomakodni a vékony serdülő lánykának. Hát kihúzta valahogy, miután egy darabig bizonygatta neki, hogy nincs már medve, elment, mézzel se lehetne visszacsalogatni. Pedig még a nevét is arról kapta, legalábbis a környékbeli szlávok szerint ökelme a „med”, vagyis a méz-kereső állat.

– Na, én se gondoltam volna, hogy ilyen édes leány vagyok, – jött mindjárt a felelet – pedig eleget mondta az a két fiatalember!

Az egész kalandban az volt a tiszta nyereség, hogy attól kezdve az idősebbik lány, Sarolt, nagyon

kezdett ragaszkodni a félig székel, félig pedig német lovaghoz. Úgy látszik, igazán szerethette a kishúgát. Pedig addig nem nagyon mutatta.

Hogy a veszély így megoldódott, vígan volt a társaság. Vagyis, még két napig lakomáztak, s csak azok után eresztették útnak a magyar követséget.

Sarolt kisasszony az utazás ideje alatt is főleg a Rudolf társaságát kereste. Bár asszonyok is voltak velük, s éppen szerencsére a férfi felesége is.

– Milyen ember a nagyúr? Tényleg igaz, hogy ...

– Hogy micsoda?

– Hogy pogány?

Rudolf vakarhatta aztán a fejét, mielőtt válaszolt volna.

– Annyi biztos kisasszonyom, hogy nem keresztény. Nálunk mindenféle emberek vannak, még a kereszténységnek is többféle fajtája létezik nálunk, a római féléktől egészen az ariánusokig, meg a manicheistákig, mint az apám is volt, de Géza herceg nem közülük való. Ő abban az ősi Istenben hisz, akiben még a nagyon régi időkben hittek a magyar harcosok.

– De azt beszélik, hogy több felesége is van neki!

– Nem kisasszony, csak egy. Adelaid hercegnő a lengyelektől. Ő persze keresztény.

– Persze?

– Látod kisasszonyom, hibáztam. Rosszul mondtam. Nem persze! Mert úgy tudom, hogy a lengyeleknek se mindegyike keresztény. De ezt neked jobban kell tudnod, mert hozzátok közelebb vannak.

– Ezek szerint én csak a második feleség leszek? Mint a szerezseneknél?

– Mit tudsz te kisasszonyom a szerezsenekről?

– Nem sokat! De a fiatal Nemvaló, meg Farkas is, elmondták, hogy a nagyanyjuk is olyan családban nőtt fel. És a második felesége volt az első férjének, aki Ibrahim volt. Egészen addig, amíg meg nem keresztelkedett, ő maga is olyan hiten volt.

– Hát akkor megnyugtatlak, hogy Géza nagyúr nem azon a hiten van. Neki, mint uralkodónak van joga több feleséget tartani. Mint Attila királynak is annak idején. Biztos hallottál róla!

– Hallottam. De azért mégis ... két feleség! És én csak a második?

– Ó! Ez ne bántson! Adelaid hercegnő nem sok vizet fog zavarni. Beteg. Lehet, hogy már nem is él soká.

Az előbb leírt beszélgetés minden esetre járt azzal a következménnyel, hogy Rudolf végre felfigyelt a két fiatalemberre akiket mint Ilona széptevőit látott a gyula udvarában, Farkasra és Nemvalóra. Hallott ugyanis ő fiatal korában, apjától és anyjától is a család egy régen elvándorolt ágáról, amelynek egyébként a szálláshelyét is megörökölték, és amelynek egy hölgytagja, Mirjam névvel, eredetileg egy muszlim férfi felesége folt, s úgy maradt özvegyen még egész fiatalon.

Hát mégis csak rokonok, gondolta. De ennél többet nem törődött a dologgal. Most már saját családja is volt, mert fia lett időközben, akit Drumondnak neveztek. És aki ekkoron már elmúlt két éves, tehát rá lehetett bízni a nénékre, amíg ők úton voltak.

Lengyel Adelaid hercegnő egyébként valóban nem sok vizet zavart, mert beteg volt már, valóban nagyon beteg. Egy kisfiúnak adott életet, de elromolhatott valami szülés közben (pedig több bábaasszony is szorgoskodott körülötte, de nem tudtak segíteni), mert egyre csak vérzett, s mind gyengébb és fehérebb lett.

– Nagyon várt titeket! Már csak az tartotta benne a lelket, hogy téged meglásson, s beszéljetelek – mondta Géza, a bihari herceg.

A hercegnőn valóban meglátszott, hogy nagybeteg. Csak feküdt ott fehéren az ágyon, mint a sebzett

galamb. De Saroltot látva felélénkült.

– Te vagy az uram menyasszonya? Lám, lássalak! Nagyon fiatal vagy még. Ím, átadom neked ezt a gyermeket! Vojtek a neve. Az itteniek csak röviden, Vajknak hívják. Nekem úgy is jó. Csak viseld gondját szépen, komolyan. Kereszteljétek meg rendesen, ne maradjon pogánynak! Rád bízom! Mindent rád bízok. Legyél neki jó anyja, helyettem is! De te az leszel! Látom rajtad. Tudod, aki meghal, az sokat lát előtte. Olyat is, amit a többi nem. Azt is látom, hogy ebből a gyermekből nagy király lesz majd. Sokan fogják szeretni és sokan félnek majd tőle. Egyesek éppen menekülni fognak. De ő nem tehet másként, mint csak azt, amit tenni fog. Látom. Most pihennem kell. Holnap még beszélünk! De a másnapi beszélgetésre már nem kerülhetett sor. Adelaid hercegnő annál sokkal nagyobb úrhoz volt meghívva, s igen komoly beszélgetésre.

A palota csendes lett az úrnő halála után. Ám Sarolt kisasszony attól kezdve még jobban ragaszkodott Rudolffhoz, aki lám még mintha ezt is tudta volna. Hogy nem lesz belőle második feleség.

És mivel Rudolffhoz ragaszkodott, ragaszkodása áttevődött a székelyekkel való viselkedésre is. És az meg is maradt haláláig. Még évszázadokkal az elmúlása után is nagyasszonyuknak tudták a székelyek. Ám addig még sok víznek kellett lefolynia a Körösön.

Halott istenek találkozója

Nem telt el még teljes három év sem és hőseink életében sok minden gyökerestől megváltozott.

Az erdő szélén egy róka haladt nagyjából északnyugati irányban. Nem bent a sűrűben, de nem is kívül az erdőn. Hanem a szélén. Jó, méretes róka volt, szép ápolt bundával, de eléggé sovány. Nem futott, de nem is lépdegélt, haladt. Valamiképpen látszott a mozgásán, hogy igencsak a végére ért az erejének. Ez nem is volt csoda, mert valaki, tán valami vásott gyerekek, egy evezőt kötöttek a hátára. Az evező nehéz volt, bár a vékony fajtából való, s amellet a mozgásában is akadályozta. Hát csak ment, néha prüszkölt egyet-egyet, ami úgy látszik, a rókáknál az emberek sóhajtásának felel meg.

Egyébként különös dolog volt, hogy napfényes délután egy róka mozogjon, bár manapság az erdészek – s a gazdák is – azt mondják, hogy nem is olyan különleges ez a dolog.

A róka tehát felsóhajtott nagy keservesen.

– Meddig még? – mondta azon a nyelven, amelyet ember nem, csakis az állatok érthetnek meg.

Az erdő szélén, egy felkopaszodott tölgyfára ekkor egy macskabagoly telepedett le. Ő is szép példánya volt a fajtájának, mert nagy volt és szépséges.

– Ó, szerelmem! Ha te lennél az! És ha itt lennél! Mindjárt jobban érezném magam – sóhajtott megint a róka.

– De hisz én vagyok az, Ravasz! Nem ismersz meg? – kérdezte a bagoly.

– Bocsáss meg kedvesem! Alig látok ebben a nagy fényben! – válaszolta most a róka – Milyen hírrel jöttél a szegény vándorhoz?

– Na igen. Ez igaz. Én is alig látok. Hunyorognom kell. És azért jöttem, mert látni kívántalak. Meg azért is, hogy egy kis lelket öntsek beléd. Mert látom ám, hogy nagyon a végére értél az erődnek.

– Nagyon! – lihegte a róka – Néha már legjobban szeretnék lefeküdni valahová és csendben elpusztulni.

– Jaj! Csak azt ne! – ijedt meg a macskabagoly – Még hosszú életed lesz neked! Sok kalandod lehet még! És arra nem gondoltál, hogy velem mi lesz nélküled?

– Ó, bocsáss meg a kishitűségemért. De hát mi jövőm lehet még nekem? És főleg, mikor vásik le már a

hátamról ez az átkozott evező? Hol találhatok én embert a világon, aki nem tudja mi ez, s megkérdezi?
– Nyugodj meg kedvesem! Már közel az idő, s közel a hely. Azután pedig nagy jutalom vár rád. Mindönk részéről, de még külön éntőlem is. Menj hát tovább, s reménykedj!

Ezzel a bagoly felszállt s elrepült valahová. A szerencsétlen róka pedig folytatta reménytelen útját. Ezúttal nem az erdő szélén, hanem kimerészkedett. Valami ligetféle volt ott, különálló fákkal, a fák között pedig füves mezővel. Távolabb a fűvön marhák legeltek. Mellettük emberek vigyáztak. Idősek és fiatalabbak is.

– Né csak! Róka! – rikkantott az egyik fiú – Visz valamit a hátán! Vajon mi lehet az?

– Nem tudom – válaszolt az öregebb – sosem láttam még ilyet!

És abban a pillanatban megtörtént a rég várt csoda. Talán a rongydarabok vástak el, amikkel az evező volt odakötve, talán a róka lett ekkorra már olyan sovány, hogy egyszerűen le tudott csúszni róla, mindegy is az, a ravaszdi megszabadult gyászos terhétől. Nagyot ugrott s futni kezdett. A közelben patak volt. Odafutott és jóízűen inni kezdett.

A pásztorok megkövülten nézték.

Biztos elvarázsolt róka! Találgatták. Most biztos mindjárt át fog változni királyfivá!

Ők maguk sem tudták, hogy milyen közel jártak az igazsághoz. Mert aztán nem változott királyfivá, egyáltalán semmivé sem változott, hanem egyik pillanatról a másikra eltűnt a szemük elől. Senki sem látta hová, pedig jó szemük volt. Néhány pillanattal később pedig egy jókora bagoly ereszkedett le a patakpartra. Majd nagyon kis idő elmúltával. Vitt valamit a karmai között. Mivel a pásztoroknak valóban jó volt a szemük, hát azt is látták, hogy az a valami nem más mint egy egér. De ez már nem érdekelte őket. Baglyot láttak már éppen eleget, egérből pedig mindig több van a kelleténél, hát vigye csak. Szokatlan volt ugyan a nappali vadászat, de túlságosan. „Nagyon éhes lehet az a bagoly. Vagy talán fiókái vannak valahol”.

Nem foglalkoztak a dologgal. Ha tették volna, látnák, hogy milyen vigyázattal viszi az a bagoly az egeret, nehogy megsértse!

Aztán csak szállt felfelé a báránnyelűs égre. Dolgoztak a szép pettyezett szárnyak. Egy idő múlva aztán meg is szólalt. Persze csak az ő bagoly-, illetve rókanyelvükön.

– Azt hiszem kedvesem, hogy most már itt az ideje visszavenni a saját megszokott formánkat. Bagolyszárny nem visz minket ennél feljebb. De már érzem az erőt, amely húz, emel minket felfelé oda, ahol otthon vagyok, te meg szívesen látott vendég leszel.

Akkor a bagoly szép, fiatal nővé változott, valami égszínkék ruha volt rajta, az egérré lett róka pedig ereje teljében levő férfivá. De nem zuhantak le, ellenkezőleg! Tovább emelkedtek felfelé a felhők felső szintjéig.

A látkép most olyan volt, mint amilyennek Arisztófánész óta minden mítosz-szerző elképzei. Vagy olyan, amelyet repülőgépről lát néha a mai ember, amikor a természet jókedvében van. Persze a mi vándoraink semmit se tudtak arról, hogy mi is lehet az a repülőgép, illetve dehogyisnem! Csak mindez az ő képzeletükben létezett akkor.

Tehát fehér felhők voltak ott egymástól kis távolságban. Csak éppen nem voltak lakatlanok azok a felhők, hanem mindegyiknek a tetején ott trónolt egy ... lény. Nem tudom másként írni, hisz nem mindegyiknek volt emberformája, bár a leg-elrugaszkodottabbak is bírtak némi emberi jelleggel.

A mi vándoraink is elfoglalták a helyüket egy kisebb felhőn, hasonlóan öltözött társaik között. Inkább ugyan a nő viselkedett fesztelenül, a férfi – különben is egy jó fejfel kisebb volt a társánál – eléggé nem találta a helyét azon a felhőn. Vagy inkább abban a társaságban? Ez is lehetséges, mivel a közelükben ülők között voltak olyanok is, akik vasvillaszemeket meresztgettek rájuk. Volt aki a férfira, volt aki a nőre. Némi zúgolódás is mintha támadt volna jöttükre. De az nem tartott sokáig, mert a csoportjuk vezetője – csoportba voltak rendeződve több felhőlakók – szigorúan felmordult.

– Csend legyen már! Nem megegyeztünk, hogy vége a torzsalkodásnak? Sem istenekhez, sem

halottakhoz nem méltó amit műveltek!

Lám, a többiek milyen békében vannak?

Vagyis hát ... istenek voltak. Még hozzá – jegyezte meg magának a mi rókaemberünk – halott istenek. „Lám csak, ez, aki éppen az előbb morgott (olyan volt a morgásának a hangja mint a távoli mennydörgés), minden bizonnyal Zeusz lesz, a hellén főisten. Mellette a felesége, Héra, s a többiek, gyermekeik, testvéreik. De miért van mindegyiknek megkettőzve a körvonala?”

– Ez azért van szerelmem, mert mi nemcsak hellén istenek vagyunk, de, más névvel ugyan, de római istenek is. Látnod én például csak Hellaszban vagyok Athéné, Rómában Minerva a nevem. És így tovább. A mi csoportunkban ez így van. Néhol máshol is, de nem mindenütt. Látnod például azt a kettőt ott? Ők is ugyanannak az istenei, de a népeik olyan távol vannak egymástól, annyira nincs tudomása egyiknek a másikról, hogy teljesen külön vannak válva. Pedig mindkettő esőisten. Az egyik, az a meztelen óriás, Zamolxisz, a trákok esőistene. Az a sötét, szellemszerű lény, még a levegő is sötét körülötte, nem más mint Tlalok, egy az óceánon túli népé. Vagy ott van a két keleti nép főistene. Az a sisakos, két hatalmas szarvval és hatalmas állkapoccsal, az Marduk. Vérszomjas hadisten, embert eszik. A mellette ülő férfi összeborzadt az „embert eszik” kifejezésre.

– Nem, kedvesem, most nem éhes. És különben sem szabad neki hozzád közeledni. De lám, az a fiatal, bikaszerű lény ott mellette, hús a húsból, utódja neki. Látnod, milyen szelíd? El sem képzelned, hogy a vérszomjas Marduknak lehet utódja a szelíd és önfeláldozó Mitrász. Ő az, aki az emberekért a vérét ontatja. S a vére sárga búzává változik, amikor kifolyt. Táplálja a népét.

Most megszólalt a csoportjuk főistene.

– Nahát, a ravasz Odüsszeusz! Most is mindenre kíváncsi, mint mindig. Elég pontos beszámolót kapsz a barátnődtől?

– Igen, Villámszóró! Pallász Athéné nagyon kedves hozzám. Nem is tudom, hogy mivel érdemeltem ki?

– Neem? Hát ezt már tőle kell megkérdezned! Persze majd akkor, amikor vége lesz ennek a mi gyűlésünknek, s elmehettek, hogy kettesben legyetek. Mert nehogy azt hidd már, hogy mi mindig irigykedünk a halandók szerencséjére! De hát – itt a főisten hatalmasat sóhajtott. Odalent az emberek hirtelen jött szélviharra panaszkodtak – nem ez a mostani gyűlésünknek a célja, hogy neked mindent elmeséljünk.

– Akkor micsoda, Villámszóró?

– Sokat kérdezel! Athéné hogy bírja?

– Remélem, tetszik neki! De tényleg! Miért gyűltetek össze? És miért mondtad az előbb, hogy halottak vagytok? Mert nekem nagyon is élőknek tűntök!

– Na! Mivel tisztelettudó vagy, elmondom. Különben is el kell mondjam, mert kezdem is. Először is: halott istenek vagyunk, mert már senki sem mutat be nekünk áldozatot. De minden évben egyszer, Szent Iván napján, vagy másképpen Keresztelő szent János napján, mert a kettő ugyanaz, mégis feléledünk és elvégezzük az emberekért, népeinkért, azokat a dolgokat, amelyeket akkor is el kellett végeznünk, amikor még éltünk. Elrendezzük, a utána szép csendeszen az éterbe szétfoslunk megint. Megint egy évre. Néha többre, ha látjuk, hogy jól mennek a dolgok.

– És akkor én ...

– Hogy te? Nem! Te élsz. Amint látom, nagyon is élsz. És még sokáig fogsz élni a Földön.

– És akkor Athéné!?

– Na, ez már más dolog! Ő bizony egyelőre éppen olyan halott mint én magam is. De légy türelemmel! A gyűlés végéig még sok minden változhat! Persze, te azt hitted, hogy halott istennek már nincs hatalma. Mekkora tévedsz! De még mennyire, hogy van – itt Zeusz lemondóan legyintett – különben nem a te hibád egyedül. Még sokan hiszik ugyanezt rólunk. Éppen ezért kerültök ti emberek olyan sokszor bajba, hogy még mi sem mindig tudunk kihúzni benneteket onnan. Na de: Munkára!

A főisten tapsolt egyet, s a többiek is megéledtek.

– Kinek van hát elmondani valója?

Tlalok lépett előre.

– Mondd barátom! Mi nyomja a lelkedet?

– Még mindig a régi! A népem sorvad, egyre gyengül, nemsokára semmi nem marad belőle. mit lehetne tenni?

Zeusz szomorúan ingatta a fejét.

– Sajnos, ezen nem segíthetünk. Ez általános probléma. Ha mind összefognánk, még akkor sem lenne elég erőnk! Az élő istenek torzsalkodása ha végetérne, akkor esetleg. Hidd el jó Tlalok, a világon nagyon sok nép ugyanettől szenved. Légy erős! Ezt el kell viseljük még egy ideig! Más?

Egy idős, vékony testalkatú isten lépett a színre.

– Te, Öregisten? Hát te is meghaltál?

– Én is barátom. Meghalt az utolsó ember, aki nekem még áldozott. Most már nem tudom, mit tegyek!

– Semmit barátom. Te is velünk leszel mostantól. Egy ideig. De fel fogsz támadni!

– Mint az a ...?

– Nem! Te valóban feltámadsz majd! Lesz még aki áldozni fog az oltárodon. De nem lesz sok örömed abban a feltámadásban. S abban sem, amit látsz majd!

– De a népem! Elvész a népem! Teljesen! Írماغja sem marad! Mert gondold meg! Ha egy nép elhagyja Istenét, az az isten is elhagyja a népét, s akkor az a nép elpusztul!

– Na várjunk csak! Hadd nézzem meg – a Villámszóró itt lenézett a földre, még meg is erőltette kissé azt a látást. Aztán felemelte a fejét. Jó nagyot lélegzett – Nem! Nyugodj meg, nem lesz az teljes pusztulás! Kissé megváltozik majd, keveredik más népekkel, de azért megmarad. Jövőre pedig ... majd meglátjuk!

Így ment ez még egy darabig, míg este nem lett, s a felhők el nem kezdtek széledezni.

– Már csak egyetlen elintézni való maradt. Gyere ide lányom! Emlékszel? Feltettem neked a kérdést. Akarsz-e köztünk maradni? Vagy annyira szereted ezt a férfit, hogy elhagysz érte minket?

A kerek szemű istennő keményen mondta:

– Annyira!

– Akkor lásd, mit döntöttünk! Tudd meg, hogy ebből nincs visszaút. Élni fogsz ennek a férfinak oldalán, de mint halandó asszony. Ha szeretni fog mindvégig, akkor szerencséd lesz. Ha nem, a te bánatod. Még egyszer kérdem: Akarod ezt?

– Akarom!

– Hát akkor legyen!

Ekkor a főisten megdöngtetett egy fát – ki tudja, honnét termett az is a keze ügyébe – hangosan, mind hangosabban, hogy az egész világ megrendült bele.

Reggel volt már. És valóban dörömböltek az ajtón. Rudolf, aki az egészet álmodta, megdörzsölte a szemét.

– Micsoda hülye egy álom volt!

De tudta azt is, hogy mi volt annak az álomnak az előidézője. Kikiáltott:

– Gyere bé!

Az ajtón egy ifjú lovag, a fiatal Nemvaló dugta be a fejét.

– Reggel van már jó uram.

– Jó! Azt látom! Anyám már ébren van?

– Ébren uram. A reggeli is kész már!

Az öregedő lovag tehát feltápáskodott. Még akkor is az éjszaka látott furcsa álom járt a fejében. Csak mocorgott ott a gondolat, nem bírt formát ölteni.

Új dolgok, új emberek

Körülbelül egy évre azután, hogy Rudolf vezetésével egy küldöttség menyasszonyt hozott a bihari duxnak, a nagyúr megkérte hűséges lovagját, hogy küldené el ifjú feleségét (csak a feleség volt ifjú, a lovag nem annyira) és kicsi fiát az udvarba, hadd legyen az új asszonynak olyan női beszélgetőtársa, akit még a gyulánál járt küldöttségből ismer. A gyermek Drumondból pedig talán nagyon jó játszótárs válhat a kis Vojtek számára. Akiből időközben, s a magyarok között most már hivatalosan is Vajk lett. Mivel pedig az úr kérése parancs, minden úgy is történt.

A lovag tehát kettesben maradt a régi házban az anyjával, Szilvia asszonnyal. Nem volt kellemetlen az a kényszerű együttlét, mert Szilvia művelt, külföldi udvarokban megfordult asszony volt, aki öreg korára ráadásul a bölcsesség adományával is bírt, sokat lehetett tőle tanulni. Ráadásul a régen esett dolgokról is élvezetesen tudott mesélni. Hogy milyenek voltak a viselkedési normák, meg az erkölcsök abban az időben, amikor ő még fiatal asszony volt. Milyen ember volt az első férje, hogyan ismerte meg Farkast, amikor már azt hitte, az erdőben kell éhenhalnia, no nem közvetlenül, mert előbb eladatta magát rabszolgának görög földön, meg még sok ilyen meséje volt.

Rudolf megfordult ugyan a dux (a külföldiek nagyúrnak, magnus seniornak nevezték, vagy legalábbis annak írták) udvarában, meg Zsombor gyulánál is, ám ezek kisebb urak voltak például a görög császárhoz képest, de még Ottóval sem lehetett összehasonlítani őket.

Kihasználta hát az anyját mint tudásforrást, s amellet jól is érezte magát vidéki otthonában. Nem vágyott többre.

Amikor a felesége az udvarba távozott, üzent a gyulának, hogy küldené el hozzá a két torzsalkodó legény közül az egyiket, mindegy, hogy melyiket, neki segítség lenne, ők meg nem akadnának lépten-nyomon egymásba.

A gyulának is jól jött a kérés, mert kezdte már unni a lánya körül begyeskedő két kakast. Nemvalóra esett a választása, Farkas maradt. Persze, volt egy kis nézeteltérés a két ifjú között közvetlenül az indulást megelőzően is, de azt már nem lehetett elkerülni.

Telekden aztán Nemvaló ifjúúr hamar elfeledte Ilonát, mely világos jele volt egyebek közt annak is, hogy nem volt olyan szörnyű nagy szerelem az, amely a keblét feszítette. Nők pedig Rudolf portája körül is akadtak, nem csak szolgálók, de a szomszéd uraságok lányai közt is, így az ifjú lovag nem sokáig sóhajtozott a gyula kisebbik leánya után.

Aztán eltelt még egy év és híre jött, hogy meghalt Taksony fejedelem. És úgy hírlett, hogy Géza úr fogja követni az apját a fejedelmi trónon.

No, Taksony már öreg volt, törődött is a sok harctól, ideje volt, hogy átadja a vezéri botot másnak. Ám de Géza? Éppen a fia?

Lett pusmogás a szomszédság urai között.

„Hogy hát így, úgy, komoly, meglett férfinak való a vezetés, nem éretlen fiúnak! Mert ki védi meg akkor az uruságot, ha véletlenül a németnek kedve támad leharapni belőle egy darabot?”

Akkor még abban gondolkoztak az urak. A németben. A görög császár messze volt.

Rudolf természetesen teljes mellszélességgel a dux mellé állt.

– Nem ifjunc az már régen, de meglett férfi! És éppen eleget tanult Taksony úrtól!

Persze, érdekelt is volt a dux pajzsra emelésében, hisz ő hozott neki feleséget, de emellet az ő saját

felesége meg éppen az udvarban van. Ezt ám a környező urak is látták. Nem is álltak mellé, akárhogy korteskedett. Tárgyaltak, veszekedtek egymás közt egy ideig a székely urak, de végül is arra az eredményre jutottak, hogy nem kell olyan forrón enni azt a fejedelmválasztást, meg hogy különben sem az ő dolguk, jobb abból kimaradni. Ám menjen Rudolf, ha olyan nagyon szereti Géza urat, de ők nem mozdulnak!

No, Rudolf mozdult is, bár nem egészen a saját jószántából.

Mert legott lovas legény jött az új fejedelemtől, hogy most már itt van ám az ideje, ne csak szavakkal támogassa, abból van elég, de tán cselekedni is jó lenne valamit! Hát jöjjön fel az udvarba, hogy beszéljenek!

Ott aztán valóban komoly beszélgetésre került sor.

– Mert ne hidd azt Rudolf fiam, hogy én csak azért hívtalak az udvarba, hogy a feleségedhez minél közelebb légy! De ám dolog van, méghozzá komoly!

– És mi lenne az, uram?

– Először is, mit tudsz te arról, ami az elmúlt két évben az országunk közvetlen közelében történt?

– Nem sokat, uram.

– Na, hogy valami fogalmad legyen róla, először is: Abban az évben, amikor te feleséget hoztál nekem (jól bevált, igazi társ lett belőle), szegény Taksony vezér még egyszer megpróbálta tágítani kicsit az országunkat. Az alkalommal már nem a német, hanem a görög felé. A bolgár cárnak fogadtunk segítséget, de jól elverték a seregünket. A cár nem is él már, Bolgárország pedig nem más, mint a görög császárság egy része.

– No, ez utóbbit kivételesen hallottam. Az előzményekről nem tudtam.

– Akkor gyorsabban haladhatok. Görög felé tehát nincs már keresnivalónk. Arra SEM. Maradt volna az, hogy ha lehet, kijátsszuk egymás ellen a görög s a német császárt. De most már ez sem megy.

– Miért nem?

– Azért, mert a két császár, a görög s a német szövetséget kötöttek. Persze ... ellenünk. Mert nem tudok mást közel s távol, aki olyan erős lenne, hogy ilyen szövetséget megérjen. És lám; Ottó császárnak a társascsászára, annak is Ottó a neve, most feleségül vette Teofanu hercegnőt, aki a görög császárnak közeli rokona. Maga a római pápa végezte a házasságkötést. Így állnak hát a dolgok. És most nekem szükségem van két okos emberre, hogy követséget vigyen a két császárhoz. A némethez azért, hogy felajánlja, áttérek az ő hitére, megkeresztelkedek mind az egész családommal, de cserében elvárom, hogy békén hagyjon. És a rokonai is békén hagyjanak. Mert Arnulf is halott. Az, aki barátunk volt. És most Henrik uralkodik a bajorok fölött. Az a Henrik, akit a saját emberei is civakodónak neveznek. Ebből megítélheted, hogy miféle lehet. És éppen itt van állandóan az orrom alatt. És persze, piszkálja. Hát, beláthatod, hogy itt tenni kell valamit!

– És a görög?

– Természetesen őt is meg kell békíteni. Először is elmagyarázni neki, hogy miért éppen a római keresztet veszem fel. Mert, hogy közel vannak, s ilyenformán veszélyesek. És neki, mármint a görögnek, tán mindegy is, hogy melyiket, csak keresztény legyenek. És persze, mind eközben, állandóan a szemed előtt lebegjen Borisz cár sorsa!

Hát melyik követséget vállalod?

– Én? Mindkettőt!

– Ez már beszéd! Ezt már szeretem! Meg is lesz a jutalmad, ne félj!

Rudolf a fejét rázta.

– Tudod jól uram, hogy nem azért teszem!

– Tudom. Annál jobban meg kell becsüljelek! Hát most nyár van, még van egy kis idő. Készülj fel, de ne sokat! Először a némethez mégy! Ha gyorsan végzel, és én remélem, hogy így is lesz, akkor a másikra, a görögre is lesz idő! Mert tavasszal más dologban fogom majd segítségedet kérni. Újabb

követség, még fontosabb.

Hát ez volt a közvetlen előzménye a Rudolf úr különös álmának.

Testvérek

Végedestelen végig caplattak a lovak a sárban. A szolgák káromkodtak valahányszor egy ló síkos sziklára lépett, lecsúszott róla, s lábát törte.

– Hát ilyen ez az Erdélyország? Tündérország! Hát ilyen is tud lenni?

Igen, ilyen is. Valahányszor valami galiba akadt, Rudolf ezzel biztatta az útítársakat. Bizony, ez létezik! És mégis Tündérország!

A többiek nem értették, hogy miért mond ilyeneket, síksági legények nem találkoztak még sziklával. Nem tudták, hogy milyen csúszós lehet hetes eső után, ha a ló, nem lévén szokva ilyesmivel ő sem, a ferde oldalára lép. De még más egyéb bajok is támadtak. Olyanok, amikről magának Rudolfnak sem volt fogalma sem. Hideg volt, hidegebb mint az alföldön, minden dombtetőn csípős szelek várták őket. Az emberek, az a kevés aki volt, behúzódtak a kunyhóikba, ki nem dugták volna az orrukat Dárius kincséért sem.

De mégis menni kellett. Átázva, csúszkálva, botorkálva, de kellett, ha minden céljukhoz oda akartak érni időben.

Mert ez volt a tét. Elérni a görög császár földjét, mielőtt az megindítaná a hadait, hogy felmorzsolja Géza fejedelem országát. Elérni, s megegyezni vele, ha lehet. Elmondani, hogy náluk is keresztények élnek, ha másféle is. De nem is mindenki másféle. Mert íme, Sarolt fejedelemasszony az ő vallásuk szerinti keresztény, monostorokat is kezdett építtetni az ő szertartásaik szerint.

– Hej Uramisten! Ha harcolunk ellenük, akkor az a baj, ha pedig nem, akkor az! Vagy barbárnak neveznek minket, vagy gyengének vélnek! Sehogy se jó ez!

– Igazad van barátom! Ez valóban nem jó sehogy – helyeselt Rudolf a fiatal Nemvalónak – Na de épp azért megyünk errefelé, hogy a gyula segítségét is kérjük, ha tud segíteni.

A gyula! Vajon él még? És mit fog tenni, ha látja, hogy be vagyunk szorulva? Igaz, az országban senki nem háborítja, úgy él mint hűbéres király, de ki tudja, mikor bolondul meg? Minden rokonság mellett! Mert ilyen is előfordul, még csak nem is ritkán, az uralkodók között.

Két év nagy idő, sok minden történhet az alatt.

És, mintha meg lett volna rendelve, történt is.

– Zombor gyula? – nézett nagyot a szolgálattevő az erdélyi úr téli szálláshelyén – de hisz ő halott! Már hónapja elmúlt, hogy meghalt! Ti nem tudtok semmit?

– Bizony, hozzánk lassan jutnak el a hírek. De csak van valaki most is! Vezessetek hozzá!

Hát ... volt. Az új gyula fiatal volt, alig nőtt ki a kamaszkorból, s elődjétől eltérően vékony volt, majdnem vézna. Így mesélte a kísérőjük. Prokujnak nevezik.

– Na, ez az ember vagy nem tud szlávul, vagy nem érdekli, hogy mit beszélnek róla az alattvalói – mosolygott Rudolf a bajusza alatt.

– Miért uram?

– Csak azért, mert Prokuj a szlávok nyelvén azt jelenti, hogy nagybácsi.

– Nem jelent ez nagyuram, se jót se rosszat! – válaszolt a vitéz – Hanem, már elég régen azzal dicsekszik, hogy ő a magyarai fejedelmi süveg várományosának a nagybácsija! Hát eleinte hagyta, hogy így nevezzék, később rajta is maradt. Nem bánja. Türelmes ember. De ezt különben is meg kell itt szoknotok! Türelmesebbek az emberek. Nem olyan vérmesek, mint arrafelé, nálatok. No de ... itt én

elválok töletek. Másfelé hív a kötelesség. Itt jó pihenőhely van, megállhattok, és mire a homokóra megfordítható lesz, megérkezik az a lovag is, aki titeket a gyulához kísér majd.

Valóban, erdőszélre érkeztek, ott faház állt jókora, s a házból középkorú férfiú jött elő a fogadásukra. Elmondta, hogy ő erdésze a gyula úrnak, s már értesítették arról, hogy érkezni fognak.

A másik lovag, aki kísérte őket, elbúcsúzott. Rudolf és kísérete pedig letelepedhetett a tornácon. Bor is került elő, meg hús.

– Faljatok urak, ez mind a gyula úr erdeiből való vad! Ő mondta nekem, ne hagyjam, hogy szükséget lássatok bármiben is! – majd bekiáltott a házba – Ágnes, gyere elő!

A kiáltásra szép fiatal leányzó jött elő, kicsit talán vaskos az urak által megszokotthoz képest, de igen formás.

– Ő a lányom – adta meg a magyarázatot az erdész – már menyasszony! A gyula egyik vitéze fogja elvenni!

Úgy magyarázta ezt, mintha azt akarta volna érzékeltetni, hogy az a leány nem tartozik a kínáláshoz. A katonák elmosolyodtak. De azért kedvtelve nézegették a takaros teremtet. Igaz, nem közelítették meg karnyi távolságnál közelebb. Aki menyasszony az menyasszony. És a gyula lovagja meg éppenséggel közülük valónak tekinthető. Ki tudja, nem lesz-e szükség is a közbenjárására ennél az új gyulánál? De azért mosolyogva nézegették és az a mosoly farkasmosoly volt. Ám a leány egykedvűen járkált közöttük az étellel itallal. Látszott rajta, hogy a gyula védelme teljes biztonságot ad neki.

Aztán maga az erdész mesélte el nekik a történetet. Mert a leány nem szívesen beszélt a saját életéről, különben is úgy volt nevelve, hogy az ember, főként amíg fiatal, ne sokat beszéljen, inkább hallgasson, s igyekezzen tanulni abból, amit hall.

Hát úgy esett, hogy a tavaszon arra vadászatott a gyula. A régi. Mivel pedig a vadat is elriaszthatták volna, a kutyákat meg kellett kötni. Szerencsére egyébként, mert – erre csak később jöttek rá, amikor már majdnem késő volt – az egyik kutyájuk már egy napja furcsán viselkedett. Állandóan inni akart, amikor pedig adtak neki, csak szűkölt, mintha félne valamitől. Ágnesnek volt a kötelessége a kutyákról való gondoskodás, hát ő elmulasztotta szólni az apjának. Csak megkötötte őket, s hagyta, békében. Aztán a vadászat végén egy vaddisznó kitört és – mint ahogy az lenni szokott – egyenesen neki. Ágnesnek. Az meg, félig tréfára vette a dolgot, egyenesen felfutott egy fára. Mint a mókus. Aztán persze, mint bajba jutott kismacska, nem tudott lejönni. Az egyik vitéz segített aztán rajta, s leszedte. Még jóval később is ezen viccelődtek.

Tetszett Ágnesnek a vitéz, s annak is a leány, hát a viccelődés eltartott a vacsora végéig. Aztán meg:

– Jaj! A kutyák! El kell eresztetni!

Már éjjel volt.

– Vigyél lámpát!

– Majd én elkísérem! – tüsténkedett a vitéz.

– Jó! De hozd is vissza!

Elmentek. De elmúlt sok idő is, csak semmi jele, hogy vissza akarnának jönni.

– Hát megette őket a kiscigány?

Mert valamelyikük csak vissza kellett volna kerülnön, ha veszély van, akkor is. Sőt, akkor még inkább. De nem. Csak valami furcsa üvöltések hallatszottak, hogy izgalomban elcsendesült a társaság.

– Megyek, megnézem! – mondta az erdész, majd már az ajtóból hozzátette – ennyire jól azért nem érezhetik magukat együtt!

Mentek vele még néhányan. Fáklyákkal. Mert nem volt az tréfa.

Valóban nem. Látták, hogy a két kutya még mindig megkötözve, farkasként üvöltenek a kis gazdájukra, néha vonyítanak is közbe-közbe. A két fiatal megkövülten bámulta őket.

– Nem tudom, mi lelte őket – mondta a leány majdnem sírva.

Az apja körüljárta a kutyákat ahogy lehetett.

– Ide világítson valaki!

A fáklyák közeledtek. A kutyák üvöltöttek.

– Áhá! Itt! Látjátok uram? Veszett róka harapta meg! A másikat is. Itt a sebhely! Már majdnem begyógyult. Te Ágnes! Nem kapott meg téged a fogával? Vagy nem nyálazott meg?

– Dehogyan! Tudom a tanítást!

– Mindegy! Tudod, hogy most tizennégy napig be leszel zárva! Tudod, ugye?

A leányka lehajtotta a fejét. Az apja folytatta:

Az ételt is csak egy kicsi ablakon fogjuk beadni neked! Ez komoly dolog. A kutyákat pedig lelőjük és a nyílveesszőt sem vesszük ki belőlük. Csak vasvillával nyúlunk hozzájuk és elégetjük őket. És abban a tűzben a vasvillát is meg kell jól pörkölni!

Így lett. Aztán az az ifjú vitéz ajánlkozott, hogy ő majd mindennap ott tölt majd egy időt Ágnessel, hogy ne unja magát nagyon.

– Nem bánom, de ki nem nyitod az ajtót!

Szerencsére a két hét elteltével kiviláglott, hogy Ágnesnek kutya baja sincs. De a vitéz attól fogva is eljárt Ágnesnek udvarolni.

Az erdész nem bánta. De annál inkább a gyula. Mert, hogy annak a vitéznek menyasszonya volt annak előtte, méghozzá éppen a gyula kisebbik leánya. Talán ez is oka volt annak, hogy az öreg gyula megbetegedett. Egyszer csak megbénult a féloldala. Eleinte nevetett a dolgon, de aztán egy reggelen csak nem kelt fel. Meghalt. Mondják, hogy a fejében megpattant valami ér, de ki tudja, mit össze nem beszélnek a táltosok.

– És mi a neve annak a vitéznek?

– Farkas.

– S a régi menyasszonnyal meg mi lett?

– Az meg bement a kolostorba. Tavasszal felveszik apácának. Azt mondja, jobb is így, mivel a vőlegényt nem nagyon szerette. Jobban tetszett neki a testvére, de az meg elment. Mondta, hogy félre áll az útból.

Rudolf ezt hallva jelentőséggel nézett a kíséretében levő egyik fiatalemberre. Az visszanézett rá. Ugyanúgy.

Nem sokkal később nyílt az ajtó és valóban bejött az új vezetőjük. Hát persze, hogy Farkas volt a Nemvaló testvére. No, örültek egymásnak.

– Tudod-e bátyám, hogy én majdnem elvettem Ilonát? Ha nem találkozom Ágnessel, már nős lennék. Szinte szégyen! Olyanok voltunk mint valami oktalan kiskakasok. Megbabonázott minket valaki?

– Inkább valami. A vetélkedés ördöge – szólt közbe Rudolf. Mert kedves volt neki az a két kakas – és Ilona most klastromba készül!

– Hallottam hírit! És nem sajnálod, hogy most apáca lesz belőle?

– Sajnálom biz én, de mi már ... – és itt Farkas Ágnesre nézett és abban a nézésben minden további válasz benne volt.

Gondolta most magában Nemvaló, hogy ejsze annak a kolostornak a kulcsát nem vetették a tengerbe, mert hogy Erdélyben nincs is tenger! Nem szólt, de a gondolatát ki lehetett olvasni a szeméből.

– Hát testvér, lehet, hogy jól teszed amit gondolsz – mondta erre Farkas, a beszédes tekintetet látva – és bizony mondom neked, még segítek is, hogy jó véget érjen! De nem úgy lett. Mert az idő múltával megkérdezett leány biz azt mondta, hogy immár jó neki a kolostorban. Ki tudja, még haszon is lehet abból.

Görögök földjén

A gyula valóban olyan vékony és nyugodt volt, mint amilyennek a tisztje láttatta. De emellett Rudolf azt is megjegyezte magában, hogy nagyon vág az esze. Neki nem kellett érvelni, egyszer elmondta a csapat vezetője, hogy mit kérnek tőle, pontosabban a fejedelem mit kér tőle, néhány percig gondolkodott, majd egyenesen, kertelés nélkül válaszolt.

– Igen. Szóval a görög császárhoz mentek. És mint az ő hitén levőt kértek, hogy írnék neki levelet, akár embert is adjak mellétek, aki nyomatékositja a szavaitokat. Megtehetem. Meg is teszem szívesen. De még tanácsot is adok mellé. Vigyázzatok Joannésszal! Ravasz ember és nem szereti a magyariakat. De ha ügyesek vagytok, célt érhetek. Mit is mondtál Gézáról? Hogy megtiltotta a határokon kívüli portyákat? Ezt biztos szeretni fogja. Kérdés, hogy elhiszi-e? És kérdés, hogy én elhiszem-e, hogy vagyon neki ereje is a véghezviteléhez? Mert a magyar, emberemlékezet óta mindig is portyázott. Vagy engedte a fejedelem, vagy sem. Ez így volt. Most pedig ... nem szabad! Tudod, mit fog válaszolni erre? Azt, amit én, hogy nincs meg neki a hatalma ahhoz.

– De nagyon el van ám szánva! És egyre nő a hatalma is.

– Na látod vitéz, ezt mondd majd el! Tetszeni fog neki. A görög a hatalmat szereti és abban bízik. Most még csak az van hátra, hogy engem is meggyőzzetek!

– Nos uram, én nem tudom, hogy mivel lehetne téged meggyőzni! Talán mondd el!

A gyula egy percet gondolkozott, de igazán csak egyetlen percet és aztán felelt.

– Barátom, azt bizony nem tudom, hogy engem mivel tudsz meggyőzni a fejedelem növekvő hatalmáról. Tudom ellenben azt, amit látok, mert a szomszédságomban történik. Tehát lásd! Itt van a mostani bihari dux. Koppány, vagy más néven Kupa vezér. Tudom, mert látom, hogy egyszerűen nem törődik azzal, hogy ki éppen a fejedelem. Pedig éppen Géza nevezte ki a dukátusba. Ha ő akar, hát portyázik. Szerencsére nem akar. Ez részben az én rábeszélésemnek is az eredménye. Vagy itt vagyok én! Ha akarnék, azt tennék amit akarok. De van éppen elég gandom-bajom a saját országomban. És ráadásul rokona vagyok a fejedelem asszonyának. És persze, hová is portyáznék? A görögökhöz? Akikkel egy valláson vagyok? Ez nem az én stílusom. na. Utoljára hagytam a hallgatagot. Különös ember! Fiatal még, de rendkívüli.

– Ki lenne az?

– Ajtony a neve. A marosvári úr! Mondják, hogy Galád volt az apja. Persze ezt azért, mert nem tudják rendesen kimondani. Valójában Galahad volt a neve. Az apjának. Nagy hírű lovag, a Grál őrzője, ha tudod mi az!

– Hallottam róla. De nem láttam.

– Na, ő látta. Gyermekkorában. Az apja várában. Erről hát két dolgot lehet tudni. Egy, hogy a gallokhöz valami köze kellett legyen. És kettő, hogy valami oknak kellett lennie, amiért a Grál mellől kiakolbólították. Ez a fiatalember azóta sebesült lélek, és éppen ezért veszélyes is. Csak gyűjti, gyűjti a vagyont, mindenütt ahol tudja, lehet, hogy valami különleges célja van vele. De nem tudom, hogy mi. Mert nem beszél. Különben valami kötődése kell legyen a Nemvaló familiához, mert van egy öccse, akit ugyanúgy hívnak. De ez lehet véletlen is. Hát akkor mondd meg nekem jó Rudolf, mit tudna tenni a te fejedelmed három ilyen úr ellenében, ha akarnánk valamit? Jól fontold meg a válaszod, mert alighanem a görög is valami ilyesmit fog kérdezni tőled!

Rudolf csak egy icipicit hallgatott, majd válaszolt.

– Semmi baj nincs veletek uram, se nekem, se még kevésbé a fejedelemnek. Jól tudja ő, hogy nem mozdultok, mert itthon tart titeket a sok munka. És akkor, ha jól tudja, akkor mondd meg nekem jó uram, miért is kezdene marakodni éppen veletek, hogy az országát azzal is gyengítse? Szerintem békén fog titeket hagyni amíg életben van, mert nem csak békét akar, de éppen számít is rátok, ha megszorul.

Arról a harmadikról, a marosvári úrról nem tudok semmit. Úgy néz ki, hogy jól tud hallgatni. És amíg ez így van, addig miért bántsa bárki is? Hadd üljön meg a birtokában, nyalogassa a galloknál kapott sebeit! Békéje legyen! Ám ne feledjük, mindez Gézára nézve igaz. Ki tudja, ki fogja követni majd ha, remélem sok van még addig, meghal? Hát épp ezért, vagyis hogy békében uralkodhasson és sokáig, kérem én is a görögtől, hogy ő is békén hagyja! Talán ezt felelném!

Most a gyulán volt a sor, hogy egy kicsit gondolkozzon. Majd:

– Jól feleltél! Azt hiszem a legjobban, amit csak el lehet képzelni. És, Péternek mondtad, hogy Pál is értsen belőle, nekem is tetszett! Elindulhatsz a ravasz göröghöz, nem féltelek! Kit adjak melléd?

– Ha kérhetem uram, akkor Farkast! Méghozzá véglegesen. Rokonom ő nekem, az egyetlen, aki még megmaradt.

– Jól van! Vidd hát Farkast! Legalább nem kacsintgat a kolostor felé, a néném bánatára! Amikor pedig az erdészem lányát szemelte ki magának.

– Én maradjak?

Nemvaló kérdezte ezt, miután már elbúcsúztak a gyulától, s folytatták útjukat a görög császár városa felé.

– Miért maradnál? És hol?

– Itt! A gyulánál. Emlékszel? Akkoriban ketten is kerülgettük a szép Ilonát. Talán most, hogy Farkast már az erdők felügyelőjének a lánya érdekli, talán hozzám adnák ...

– Szeretnéd?

– Itt maradni? Vagy elvenni?

– Valamelyiket. Akár melyiket.

– Itt maradni nem. Jobban szeretnék veled tartani az úton. Elvenni? Már alig emlékszem rá. Szégyen, de így van. Úgy hallom, a leány is megbékült már ott, ahol van. Azonban úgy érzem, itt, most, ez a kötelességem. Becsületbeli. Veled maradni.

Rudolf még gondolkozott egy ideig. Aztán:

– Tudod barátom, szerintem is Ilona jó helyen van ott ahol van. Ő se kellett volna csábosan nézzen két férfira is. Ha megtette, s ha beleegyezett abba, hogy bevonul abba a kolostorba, akkor bizony volt neki olyan gondolata is. Szerintem hagyjuk! Lehet, hogy a sors ezt írta meg neki már születése idején. Nem hallottam, hogy berzenkedett volna, vagy akár egyetlen szóval tiltakozott volna. Neked viszont jobb hasznodat veszem itt, mint venné Prokuj gyula ott. És világot is látsz, amiben eddig nem sok részed volt. És mind emellett, valahol, a lelkem mélyén van egy olyasmi érzésem, hogy ez az elrendeződés, hogy mindketten itt vagytok, valahogy helyes és a jövő benne van. Persze éppen úgy lehet, hogy tévedek.

Lassan a görög császár területére értek. A két fiatalember még soha nem járt ott, de az erdész lánya, akiből időközben Farkasné lett, szintén érdeklődve nézte a megváltozott tájat. Mert valóban különbözött mindentől, amit addig láttak. Először is melegebb volt. Nem úgy, hogy kánikula lett volna november végén, de az erdélyinél sokkal melegebb. A kertekben a termelt növények is mások voltak, ismeretlenek. Amelyeket pedig ismertek, azok se voltak olyanok. Például, a náluk termelt zöldségek és gyümölcsök inkább csak nyáron voltak hasznosak, itt meg ... ősz vége volt és mégis teremtek.

Azért a legnagyobb különbség az emberekben volt. Más volt az öltözet, más a viselkedés, egymástól is különböztek. Egyik falu lakói egy félék voltak, a másiké másfélék.

Rudolf is csak kisgyerek korában volt arrafelé, s kevésre emlékezett. De mivel érdekelte a szülőföldje, s minden ami azzal kapcsolatos, valamivel többet tudott. Magyarázott is a fiataloknak.

– Ebben a faluban például vlachok laknak. Nyáron szinte soha nincsenek otthon, csak az asszonyok.

– Híjj de jó lehet akkor az itt utazóknak! – vigyorodtak el a fiatal férfiak.

–Jó a fenét! Nem látjátok, hogy milyen csúnyák? Inkább tanuljátok! Látjátok, sok a juh meg kecske. Nyáron a férfiak felmennek velük a hegyekbe. Sokszor csak az ősz hozza le őket. A lányok, asszonyok pedig néha meglátogatják őket, élelmet visznek. Azt, ami ott nincs. És lefelé hozzák azt, ami itt nincs. Túró, tej, aludt tej. De nem minden vlach terel juhokat! Ügyes idegenvezetők vannak közöttük. Most nem a hegyeken jöttünk és a mi vezetőink is tudták az utakat, de amikor gyermekkoromban hazafelé mentünk, két vlach volt a vezetőnk. Botonddal jártunk akkor. Ugyan, inkább a szüleim, mert én még csak lóra felkötve „jártam”.

Egy másik faluban pedig:

– Itt meg bolgárok laknak. Lám, növényeket termelnek, s öntöznek is. Azokkal a nagy kerekkel. Nem tudom hogyan csinálják, én még kicsi voltam, nem magyarázták el nekem. Úgy sem értettem volna.

Aztán egyre több olyan helyiség következett, ahol már görögök laktak. Ők is mások voltak mint az eddigiek.

És végül a Város. Akkora, hogy olyat még a fiatalok soha nem láttak. A hatalmas vár, a városfalak – jócskán laktak már emberek a falakon kívül is – minden impozáns volt.

Rudolfot főleg a városban uralkodó csend lepte meg. És, hogy sok volt a gyászruhás ember, férfi is, nő is. És a házakon is sok helyen gyászlobogó.

– Mi történt? – állított meg egy olyan embert, akinek bizalomgerjesztőbb ábrázata volt.

– A császári diplomácia feje halt meg. Nagyon öreg volt már és nagyon nagy tudású. Mindenki gyászolja.

– Állj csak meg uram! Nem egy olyan ferdenyakú, félszájjal mosolygó öreg volt?

– De! Afféle. Ismerted?

– Nem Teofánész volt a neve?

– De igen. Ugye, milyen jó ember volt?

Rudolf elhúzta a száját, s most már ő is félszájjal mosolygott. De meggondolta, hogy a görögöknek valóban jó lehetett az az ember, aki nekik legalábbis kétséges volt. Hiszen a görögök s a magyariak között nem mindig volt felhőtlen a viszony. Hát inkább helyeselt annak akivel beszélgetett.

– Igen. Jó ember volt! – s meghajtotta a fejét – Ezek szerint a császár nem is fogadja a követeket?

– Ma nem. Mert ma van a temetés. De ha be vagytok jelentve, holnap már fogadhat. Honnan jöttök?

– A magyariaktól.

– Akkor vár titeket. Az egész város tud rólatok.

Az ember elment.

– Akkor most mi legyen?

Rudolf nem tudta, mi tevők legyenek. Valami szállás után kell nézni. De ha ma van a temetés, tán ott is találkozhatnak érdekes emberekkel. És illik tán megtisztelni ennyivel a volt ellenfelet is.

A küldöttség végignézett saját magán. Biz nem voltak ünnepélyes alkalomra öltözve, s szállásuk se volt még, ahol átöltözhetek volna. De gondolták, elnéznek nekik ennyit. Hisz látható, hogy útról jönnek.

A temetőt tudta, hol van. És ahol a Teofánész családnak saját kőkriptája van.

– Szerintem menjünk!

Rengeteg nép volt. A császár díszes gyaloghintóban érkezett. És az elhunyt családja ...

Családja? Hát volt neki családja? Gyermekai, unokái? Vagy azok, akik mint olyan szerepeltek, végeredményben a szolgálai voltak? Később kiderült, hogy ez is, az is.

Jó hosszú szertartás volt. Megadták a módját. Ezzel is mutatták, hogy mennyire tisztelték. Rudolf nézte a családot, s megpróbálta kitalálni, hogy melyik lehetett rokon, és melyik szolga. Ámbár az is lehet, hogy valahogy összefonódott a kettő. Ez itt, rómaiaktól örökölt, természetes volt. Hisz ahány rabszolgalány, mind ágyas is volt egyben. S azok gyermekei? Erre nem emlékezett. A magyaroknál

sokkal egyértelműbb volt az ilyesmi. Vagy ez csak neki volt olyan egyértelmű?

– Ki lehet az a lány?

Elábrándozott. Így csak akkor vette észre, hogy Nemvaló már egy ideje rángatja a ruháját, amikor már majdnem késő volt.

– Melyik lány?

Aztán meglátta. És attól kezdve már emlékezett is. A lány magas volt, szőke, nagy kék szemekkel. Az, hogy mind e mellé még kék volt a ruhája is, bizánci szokás szerint a bokáját is eltakarva, már csak megerősítette abban amit gondolt.

A lány is észrevette a vitézt. Ha a szertartás elején vette volna észre, talán másképp alakult volna, de a szertartásnak vége volt már, s a lányt elvitték. Ellenkezett pedig ahogy tudott.

Ráadásul a császár is meglátta őket. Intett nekik, hogy jöjjenek közelebb. Hát mentek. A ruhájukról ismerte meg őket. Meg arról, hogy lóval voltak.

– Ti vagytok a magyar fejedelem követei? Szép töletek, hogy megtiszteltétek az én öreg barátomat! Mit kívántok? Gyertek velem! Nekem sok a dolgom, még ilyenkor is dolgozom. Ha nincs ellenedre, meghallgatlak titeket itt és most.

Nem volt ellenükre. Rudolf úgyis már rég elkészült a beszédével, amelyet ...

– Fogd rövide!

Akkor röviden mondta el.

– És mit kívántok tőlem? Csak azt, hogy békén élhessek? Ezt szívesen teljesítem. Főleg, hogy ... mint mondjátok, ugyan azt a kereszténységet vettétek fel, mint amely itt is él.

Ez könnyebb volt mint hitték.

– Felség! – Nemvaló szólalt meg minden protokoll mellőzésével. No, ebből baj lehet! Itt a protokoll nagyon szigorú. A császár össze is ráncolta a szemöldökét. A többiek pedig nem győzték oldalba bökdödni a kéretlenül szólalót. De már akkor mindegy volt. A császár kelletlenül fordult a fiatal vitéz felé.

– Na! Mit akarsz? De gyorsan, mert nincs időm!

– Felség, az a lány ... kék ruhában! Kicsoda ő?

A császár elképpedt ekkora szemtelenségre. „Na, most mindjárt fejét véteti!” de nem történt ilyesmi. Ellenkezőleg. Kegyesen elmosolyodott.

– Ó! Az? Rabszolgány! El lesz adva. Sajnálom pedig, mert az öregnek vér szerinti unokája, az egyik ágyasától való lányáé. Értitek? De ez a törvény. Megvehetitek, csak nem igazán tudom, hol adják el és mikor.

Akkor odafordult a kísérete egyik tagjához. Még nevetgéltek is egy kicsit.

– A tábornokom azt mondja, hogy ő is szívesen megvette volna, de a kedvetekért lemond róla. Azt mondja, úgy sem lehetne rendre szoktatni, mert el van kényeztetve. Vigyétek, ha kell nektek. Szerintem már a palotában van. Kövessétek a kíséretemet! Ne mondjátok, hogy nem fogadom szívesen a magyar fejedelem követeit.

Az a leány – igazából még azt sem tudhatták, leány-e, vagy asszony, valóban már a palotában volt. Valósággal halálra vált, amikor meghallotta, hogy a császárhoz hivatják.

„Most vége az életemnek! Ennyi volt! Kellott nekem ellenkezni!”

De nem az történt. És a császárnál meglátta azt a küldöttséget is, akik között ott volt az a fiatal vitéz is.

– Mi a neved? – kérdezte a császár. De nem látszott rajta, hogy haragos lenne. Inkább cinkosan mosolygott.

– Athina, felség!

– És valóban igaz, hogy az unokája vagy Teofánész úrnak?

– Igen felség, az vagyok – hajolt meg majdnem a földig az a lány.

– De azért rabszolga vagy!?

– Igen felség, ez a sorsom. A nagyapám mindig ígérte, hogy felszabadít, de valami miatt mindig elmaradt. Most meg – lemondóan legyintett.

– De azt tudod, hogy egy tábornokom akart megvenni! Alkudoztak is az én öreg barátommal, de még nem egyeztek meg. Pedig ott jó dolgod lenne! Most meg ez a magyar vitéz is megkívánt. No, nem tudom, hogy nála milyen sorsod lesz, de már odaigértetek! Hát igyekezzél rendes lenni!

– Felség – a leány elfehéredett.

– Na mi az, nem tetszik? Eddig gondoltad volna meg magad!

– De igen felséges uram! Köszönöm! Köszönöm! – és leborult a császár elé.

Véletlen. Abban a pillanatban jól láthatóan egy bagoly repült be a terembe, kört írt le, majd ugyanott távozott. Mintha eltévedt volna. De Rudolf nagyon jól tudta, hogy a madár nem tévedt el.

– Jóslat volt! – szólalt meg már másodszor valaki kéretlenül a császár szentséges jelenlétében. De az uralkodón nem látszott, hogy haragudna. Inkább elgondolkozott. Majd:

– Hogyan is mondtad, te magyar? Jóslat? És szerinted mit jósolt? Jót, vagy rosszat?

– Felséges uram, ha szabad mondanom, mindkettőt. Mert ami az egyiknek jó, az rossz lehet a másiknak. Ez a világ már ilyen! De nekünk, itt, akik a teremben vagyunk, biztosan jó!

Aztán még hozzátette, igaz olyan halkán, hogy a császár ne hallja: „A halott istenek néha feltámadnak! És nekik is van erejük”!

De az a rabszolgalány meghallotta és hálásan nézett a magyar küldöttség vezetőjére.

És Rudolf akkor arra gondolt, milyen jó, hogy az apja nem ölette meg az ő személyes ellenségét amikor a kezére adták. Hanem még szekeret is adott neki, amivel eltávozzék.

A rá következő évben Húsvét napján Quedlingburgban királytalálkozót hívott össze Ottó, aki akkor német császár volt. Géza fejedelem nem ment el személyesen, de tizenkét tagú küldöttséget indított útnak arra a gyűlésre. A tizenkét ember (miért éppen tizenkettő? Jelzése volt ez valaminek, vagy csak így alakult, ezt senki nem tudta. Nem is kérdezte akkor senki, bár lehet, hogy sokak fejében megfordult. De Géza szigorú fejedelem volt.) az ország akkori legtekintélyesebb főuraiból állt össze. Még vitakoztak is egymás között, hogy kinek kellett volna kimaradni, s ki kellett volna még köztük legyen.

Rudolf egyike volt a tizenkét embernek. A másik tizenegy épségére való vigyázás volt a különleges feladata. És ezen kívül még németül is jól tudott.

De ez volt Rudolf úrnak az utolsó hivatalos szereplése. Nem sokkal utóbb beteg lett és egy év múlva csendesén, álmában meghalt.

Az édesanyja, Szilvia asszony még élt akkor, de már hajlott hátú öregasszony volt.

Interludium. A madár

A folyó mellett, a magas parton két férfi lovagolt. Látszott rajtuk, hogy vadászni szándékoznak, mert bár semmi látnivaló nem kínálkozott, mégis igen figyelték a tájat, vaj' nem látnak-e valahol, valami mozgást.

– Na, mi is úgy teszünk most, mint valamikor az ősünk, aki a mesében volt – a mese akkoriban még egészen más jelentéssel bírt mint mostanában.

– Mi igen. Csak még a Csodaszarvas hiányzik, akit üzőbe vegyünk – felelt rá a másik – s akkor talán még új hazát is tudnánk szerezni.

– Az ám! Csakhogy nekik kíséretük is volt akkor. Akik segítettek nekik azt az új hazát benépesíteni. Mi meg ...

– Ne legyünk telhetetlenek! És itt is jól megy a sorunk. No de ... úgy látom, dél van! Mi lenne, ha letelepednénk? Tán pihenhetnénk is. A király aligha szólna érte!

– Az nem, mert nem lát ide!

A két férfi, a harmincas éveik vége felé lehettek, ekkor körülnézett. Mivel közel s távol nem láttak élő embert, szálltak a lovukról, s letelepedtek az erdő szélén. Sokszor vadásztak már arrafelé, tudták, inkább liget az mint erdő. Csak a szélén látszott úgy, mintha áthatolhatatlan bozót lenne, de ha egynéhány lépést befelé mentek, már ritkásan álltak a fák, köztük pedig jó kis terek voltak, ahol mindenféle állat bőven tenyészhetett. Ezért is szerették ezt a helyet.

Míg ők letelepedtek, két szolgájuk is előkerült. Ők is lovon voltak, csak a lovak voltak kisebbek mint a gazdáiké. A két vadász intett nekik, hogy ők is pihenhetnek. A két szolga illő távolságban szintén letelepedett. Úgy helyezkedtek el, hogy ne láthassák az uraikat, s ne hallhassák a rendes beszélgetést, de kiáltásra kéznél legyenek. Így voltak nevelve, de ők maguk sem akarták ezt másképp. Ők is beszélgettek egymás közt, s persze, hogy nem szerették, ha az urak hallgatták őket ilyenkor. Csendes egyetértés volt köztük ilyen tekintetben. Jó egyetértés.

Uraknál és szolgáknál is előkerült az ennivaló és a kulacs. Utóbbiaknál mindez csak egy kicsit volt gyengébb minőségű, mint az előbbieknél. Ez nem csak szívbéli jóság okából alakult ki így, de a józan számítás is ezt diktálta. Hiszen akármelyik pillanatban úgy alakulhatott, hogy szükségük van egymásra.

– Neked mi a véleményed a gyuláról? – kérdezte ekkor az egyik, a robusztusabb a két úr közül.

Az ifjabbik vállat vont.

– Még soha nem gondolkodtam rajta. De úgy vélem, okos ember.

– Az! Sőt ravasz. De ez igazán nem az én dolgom. A király valószínűleg tudja, hogy mit csinál, de ha nem, akkor is vannak az udvarban elegenden a védelmére.

– Igen! Most azonban az egész udvar ide települt. És Prokuj ...

– Nincs vele semmi!

A gyula személye és a jelleme is meglehetősen találgatások témája volt az idő szerint az udvarbeli vitézek között, és nem csak. Hiszen az a terület is, ahol éppen vadászgattak, két évvel azelőtt még a gyula országának volt a része. Aztán egyszer csak ... a király gondolt egyet, s elindította a hadait a nagybátya ellen. Hogy azt mondja „árulásra készül! Vagy, hogy az ország épségére tör! De titokban!” hogy nem tudott erről senki semmit? Hisz éppen ez mutatja, hogy mennyire tudott titkot tartani!

Voltak akik hitték és voltak akik nem. De abban általában megegyeztek, hogy semmiképpen nem a nagybácsi feltételezett és jövőbeni árulása kellett legyen a legfőbb oka annak a támadásnak. De akkor mi?

Prokujnak természetesen volt annyi esze, hogy nem állott ellen. Szépen lecsupaszította a fejét, szállott a lováról, s úgy járult a király elé. Nem is lett a hadjáratból semmi, hacsak nem némi kirándulás. Mint ez a mostani is lám! A gyula pedig azóta az udvarban él. Megbecsülés övezi, mint idősebb rokont, és amellettnincs neki egy csepp hatalma sem.

– Látod? – mutatott a fiatalabbik egy tőlük nem messze álló kiszáradt fára.

Béla fia Farkas odanézett. És valóban, a száraz fa egyik vízszintesen álló ágán egy ragadozó madár jelent meg. Ölyv, vagy ahogy a székelyek mondják, ülü. A madár egyébként sötétebb színű volt, mint általában lenni szokott, majdnem fekete.

– Látom. Most idenéz.

A madár valóban odanézett. Sőt nem csak nézett, de lejjebb is szállt egy alsó ágra.

– Emlékszem! – Nemvaló fia Nemvaló arra az atyára célzott, aki néha a szent legendákat olvasta fel nekik. Azokban szerepelt egy ölyv, inkább Ölyvecske, székelyül Ölyved, „aki” a király ősenek, Álmosnak volt az apja. Az atya ugyan Levedi néven emlegette, de mindketten megegyeztek abban,

hogy az atya nem tudott székely írást olvasni, s azért nem tudta hová tenni a rovásboton a betűket. Amikor átírta a szöveget római írásra. Pedig az a bot határozottan úgy emlegette, hogy Ölyved. A magyariak turult emlegettek, de az másféle madár. Karcsúbb, vékonyabb. Ez – ülü. És ilyen néven énekelik a regösök is, akik közül sokan még a régi, pogány hitet is megtartották. Ámbár ... nem lehet tudni, hogy igazából ki is a pogány. Mert kölcsönösen egymást nevezik annak.

A madár most még lejjebb ereszkedett. A legalsó ágra, egészen közel hozzájuk. Meg is szólalt. Méghozzá női hangon.

– Nem ismertek meg?

A férfiak a vállukat vonogatták. Akkor a madár egészen leszállt, eléjük a földre. De akkor már nem is madár volt, hanem nő. Nagyon szép nő, koromfekete hajjal. Nem volt már fiatal az a nő. De ráismertek.

– Ilona!

– Igen! Így hívtak valamikor. Amikor mindketten engem akartatok elvenni. De most, hogy így maradtam, visszavettem a régi nevemet.

A két vadász nagyot nézett. A nő nevetett. Valami egészen különös, kedves csengése volt a nevetésének.

– Persze! Ti nem tudhatjátok. A Karold nevet kaptam akkor, amikor megszülettem. Csak a görög atya, amikor megkeresztelt, azt mondta, hogy az egy pogány név. És azt mondta, hogy Szent Ilona lesz a védőszentem. Azt se bánom, mert hasznom lett belőle. Sok értékes tudást adott nekem az a név. Ha nem adott volna, nem is lehetnék most itt. Ámbár, jó ha tudjátok, hogy a néném, Saraldu is sok erővel bír. De erre még ő maga is csak később fog rájönni. Na de hát, én! Miért is vagyok itt? Nem vagytok kíváncsiak?

A vadászok alig mertek megszólalni. Mert tudták, hogy most olyasmi történik velük, ami soha azelőtt nem történt és tán azután sem fog.

– Dee. Szeretnénk tudni – felelték bátortalanul, mint két gyerek – nem haragszol ránk?

A nő megint nevetett.

– Nem! Egyáltalán. Ha az akkor nem így alakul, akkor sok mindenről lemaradtam volna az életben. Jó volt nekem az a klastrom. Sokat tudtam meg ott! Hisz tudjátok! Mindig nagyon kíváncsi voltam.

A férfiak bólogattak. Aztán:

– Akarsz nekünk mondani valamit?

– Igen. És nem. Mit akartok tudni?

– Sok mindent! Mi lesz velünk? Mi lesz a fiainkkal? Az országgal!

– Nem vagytok nagyon szerények! Szerencsére éppen ezért jöttem! Hogy elmondjam.

– Miért haragszik a király a bátyádra?

– A gyulára? Nem haragszik. Ő csak az országot akarja erősíteni. És azt hiszi, annak ez az útja. Ezt Prokuj is belátja. Nem ellenkezik. Még ha az életébe kerül, akkor sem.

– De hát nem ez az útja az országnak? Téved a király?

– Bizony téved! És bizony nem ez az út. Ez ... tévút. De mire belátja, addig egyedül marad, öreg lesz és béna.

– De hogy, hogy egyedül? A fia nem fogja segíteni?

– A fia addig már nem lesz! Ő maga pedig mindenkit kiirt majd maga körül aki segíthetné, idegeneket tesz úrrá az országban, a az ország idegen hatalmak szolgája lesz.

– És ez mindig így is fog maradni?

A szép nő diadalmasan mosolygott.

– NEM!!! Mert a család erős, s az ország élni akar! És élni fog. Mert amikor már minden veszni látszik, s egyfelől az idegen szolgaság réme, másfelől a pogányságba visszamerülés fenyegeti, ez az ország egyszer csak megrázza magát, s előjönnek a rejtett tartalékai. Visszajönnek a fiai annak az embernek, akit a király megkínzott, megvakított, s őket magukat száműzött, és Isten dicsőségére

uralkodnak majd. Az ország pedig tízszerre erősebb lesz majd, mint annak előtte.

„Mint a mesében...” suttogta megrendülten a két vadász.

– Igen barátaim! Mint a mesében! Mert a mese nem hazudik! Csak tudni kell megérteni!

– És a király béna lesz, és a fia nem él majd?

– Igen barátaim! Mert Isten igazságos. És megbünteti a bűnt. Az apák bűnét a fiakban. Mindegy, hogy mi névvel illessük, Jehova, vagy Öregisten, ugyanaz a személy! De emellett jóságos is! De nem úgy, ahogy mi hisszük, hanem mindig másképpen. Íme, ez esetben, az országot teszi nagygyá. És, majd egyszer, nagyon sok év múlva, az ország lesz a bűnös, az romlik majd el, s a vezetője lesz felmagasztalva! De az még messze van!

– És mi? Lesz nekünk dolgunk mind ebben? A családjuk?

– Erős, szívós családok! Az egyik ezer évig lesz meg. A másik valamivel kevesebbet, de az is jó hosszan. Ti pedig? Nem! Majd a fiai! Ők majd, a maga idejében, megteszik amit kell. Amit elvár tőlük az ország. És a nép. És most ... Disznók! Disznók!

A madár ellebbent. És mind erősebben hallatszott a kiáltás, vastag férfihangon.

A vadászok arrafelé pillantottak, ahonnan a hangot hallották. A szolgák voltak a kiáltozók.

– Disznók! Disznók, urak!

A vadászok felugrottak. Valóban vaddisznók ügettek arrafelé. Szép libasorban mentek, s már látták, hogy előttük fognak elfutni.

– A másodikat – suttogta Farkas.

– Én a harmadikat – válaszolta Nemvaló, szintén suttogva. Már lovon is voltak, dárda a kezükben.

Azon a napon ők adták fel a friss húst a király asztalára.

De maguk szótlanok voltak és elgondolkodók. És még inkább olyanok lettek, amikor meghallották, hogy azon a napon, hajnalban, a fehérvári kolostorban csendesen meghalt Zombor gyula kisebbik lánya, Ilona, régi nevén Karold.

De csend volt az egész királyi udvarban.

A király nem tér vissza

Az Úr ezerharminchetedik évében, nyár elején, egy nagy csoport ember, férfiak és asszonyok, gyerekekkel vagy anélkül, tartottak napkelet felé. Nem volt ez igazi népvándorlás, ám valóban elég sok hasonló csoportot lehetett látni az ország útjain, szép komótosan kelet felé vándorolva. Nem siettek, nem noszogatta őket senki. Csak mentek. Még azt sem lehetett mondani, hogy a jobb megélhetés reményében. Hiszen ott, ahonnan jöttek, úgyszintén megvolt a megélhetésük, nem volt szükséges az elvándorlás.

Természetesen ezt meg is kérdezték a fiatalabban a pihenők alkalmával, meg még több mást is. Például azt, hogy:

– Hová is megyünk igazából, és miféle népek élnek ott?

– Már nem megyünk messze. Akár itt ezen a vidéken is letelepedhetnénk. Csak éppen én egy másik helyet néztem ki magunknak jártomban keltemben. És hogy kik élnek ott? Ez már okosabb kérdés. Ott ugyanolyan székelyek élnek, mint mi magunk. Székelyek és besenyők.

– És mi meg fogjuk érteni azoknak a besenyőknek a szavát?

– Persze, hogy meg. Úgy beszélnek azok is mint mi. Csak egy kicsit sziszegősebben. Már volt velük dolgom. Hadban.

A javakorabeli férfi, aki a csoportot vezette, itt egy kicsit elhallgatott. Mintha elbizonytalanodott volna. Azon spekulált, hogy mondjon többet is, vagy rekessze itt be a beszélgetést. De elhatározta magát,

hogy beszél, ha kérdezik.

– Sok helyen jártál? – ezt egy asszony kérdezte.

– Elég sok helyen.

– Láttad a királyt is?

– Láttam.

– Milyen?

– Beteg. Lábfájása van. Mióta meghalt a fia. Ágyban fekszik.

– Lábfájástól?

– Igen.

– Nekem azt mondták, hogy megátkozták. Amióta a testvérének elvette a szeme világát!

– Nem testvére, csak unokatestvére. Az átokról meg nem tudok. Ellenben úgy hallottam, hogy Vazul úr király akart volna lenni, s a vakítás azért volt szükséges, hogy ne legyen rá képes.

– No én meg másképp hallottam szolt bele egy fiatal fiú – úgy, hogy a királyné parancsolta azt a vakítást. A király akkor már beteg volt, s nem tudott ellenállni.

A csoport vezetője ingatta a fejét.

– Betegnek tényleg beteg volt már, ezt én is láttam, de a többről nem tudok.

Az asszonyokat inkább a vezető saját családja érdekelte. Lehet, hogy már akkor is gyakorlatiasabbak voltak.

– Az én családom? Valamelyik őszámnek Kerecse volt a neve. De aztán megsebesült és mindent elfelejtett. Vagy majdnem mindent. A nevét minden esetre igen. Akkor lett belőle Farkas. És még három családdal voltunk szinte testvérek. Az egyik neve Nemvaló, a másik szintén Farkas, csak németül.

– Németül is tudsz?

– Tudok. Meg görögül is. A bácsikám, Nemvaló a neve, egy görög nőt vett feleségül.

– Azt hallottam, hogy az a nő egy fejjel magasabb volt mint Nemvaló úr!

– Nem éppen annyival, de valamennyivel igen. Azt mondják, istenektől származott, azért.

– Hát több is van, nem csak egy?

– Persze, hogy csak egy van, de régen nem így hitték. Na most meséljek, vagy kérdeztek? Bizony mondom, olyanok vagytok, mint a gyerekek.

– Mesélj! Mi lett Nemvalóval?

– Ő az udvarban maradt. De amikor Vazul urat megvakították, s száműzték a fiait, akkor őket elkísérte. Azt hiszem, azóta is Lengyelben van.

– S az a másik Farkas, a német?

– Ő meghalt. A fiát Drumondnak hívták. Akkor még kicsi volt. Az apja halála után az udvarban maradt. Később neki is fia lett, s így lett a Drumond család.

– És te?

– Én? Semmi. Akkoriban az apám élt. De most már ideje aludni, mert reggel nem lehet majd lelket verni belétek! Azért, ha megpróbálok visszaemlékezni arra amit láttam, meg arra, amiket a régiektől hallottam, nagyon vadak lehettek azok a régi idők! S az emberek. Jó, hogy nem akkor éltünk, hanem most! Na! Alvás!

– De ...

– Mit de? Na, látom, kifúrja az oldaladat! Még egyet kérdezhetsz!

– Akkor, ha mindenünk megvan, akkor miért is megyünk mi napkelet felé?

– Na jó! Ezt még elmondom. Írni tudsz?

– Tudok!

– Hányféle írást?

– Hogyhogy hányfélét? Egyet. A miénket!

- Na látod, én háromfélét is tudok. A miénket, a görögöt, meg a rómaid is. Hát olyan újfajta papot láttál-e már?
- Láttam.
- Tudott írni?
- Az akit láttam, nem. Úgy mutatta mintha tudna, de láttam, hogy nem tud.
- Semmiféle írást?
- Semmifélét.
- Na látod! Írást nem tudnak, a mi rovásbotjainkat tűzre hányják, a szokásainkat pogánynak mondják, kiátkozzák, a legényeink, leányaink életét teljesen kicsavarják, s eközben szinte hemzsegnék a király körül. Ha ott maradnánk, hamar azon vennénk észre magunkat, hogy már nem is mi vagyunk. A király meg beteg, semmit nem tud ellenük tenni. Magunkra vagyunk utalva! Hát ezért megyünk. Hogy azok maradjunk, akik vagyunk!

István király negyvenegy évig uralkodott. Ebből az első három évben mint fejedelem, a többi mint király. Drumond a testőre volt. A normann név jól jött neki ehhez, mert a király normann (verág, vagyis varég) testőrökkel vette körül magát s a családját. Az ifjabbik Drumond is az apját követte volna a testőrségben. De tizenhat éves korában árván maradt, s akkor elszerződött egy Raabson nevű katona mellé (szintén verág volt) fegyverhordozónak. Ezt az új módit, hogy fegyverhordozó, akkoriban honosították meg a germán – orosz lovagok. Egy év múlva aztán annak a Raabsonnak lejárt a szerződése és ő is elindult kelet felé, ahol nagy területet kapott a királytól, szolgálata jutalmául. Az ott élő székelyek nem tudták kimondani a nevüket, nem is nagyon igyekeztek, így lett az egyikből „Rapson”, a másikkól meg „Durumó”.

A székely csapatot másnap dél felé egy ismeretlen ember állította meg az útjában. A király sójának az őre volt.

Vége

Utószó

Mert, hogy utószónak lennie kell. Miért is? Egyesek azt mondják, hogy minden könnyebben érthető legyen. Lehet, hogy így van. Én minden esetre tartozom egy vallomással. Ennek az írásnak az alcíme eredetileg az lett volna, hogy: „**Segélykiáltás egy népért**”. Az is éppen olyan jó lett volna, mint a mostani. Természetesen a székely népről van szó, amelyből a magyar nép is vétetett. Nem tévedés és nem fordítva! Az a név, hogy „magyar”, eleinte csak a vezető rétegnek volt a neve. Ebben megegyezik Vékony Gábor és Mirfatyh Zakiev véleménye. Sőt Bakay Kornél sem áll messze tőlük. De mivel kifejezetten a három családról van szó, ezért inkább emellett döntöttem. Az eredeti főcím, vagyis „Száz év” először egy tanulmánynak volt a címe, amely szintén az itt

megjelentetett korról szólt, de azt nem tartottam jónak, és ezért lemondtam róla. Ám ami történelemnek nem válik be (felületes), beválhat regénynek, hisz abban nem szükséges szolgai módon ragaszkodni minden egyes tényhez. Sőt, néha egyenesen hasznára van, ha egy kicsit nagyvonalú az ember. Hiszen olyan bizonytalan kor volt, hogy még a hivatalos történészek is sokat vitatkoznak róla.

Ami hőseimnek, illetve családjaiknak későbbi sorsát illeti, meg van írva más történeteimben. A Durumóról szóló meg éppenséggel olvasható az interneten.

A három család utolsó jelentős tagja Nemvaló István volt, akinek a verseit sokszor szoktam idézgetni. A fia, András már nem annyira érdekes valaki, bár egyszer életében neki is volt egy leírásra érdemes története.

A többiek tudtommal kihaltak.

A századok folyamán.

T. Igor Csaba
Marosvásárhely – Búzaháza
2017. július 10.